

แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1
ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570)
(อุดรธานี เลย หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ)

โดย
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 อุดรธานี
สิงหาคม 2565

(ก)

คำนำ

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 มีภารกิจที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัด โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้จัดทำแผนพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) ซึ่งกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ประกอบด้วยจังหวัดอุดรธานี เลย หนองคาย หนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ

การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นส่วนหนึ่งของการสนับสนุนให้กลุ่มจังหวัด มีแผนและงบประมาณเพื่อพัฒนากลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ เพื่อใช้ประโยชน์ในการวางแผนและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจการเกษตรของกลุ่มจังหวัด ตามทิศทางของแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อให้สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน/โครงการ ในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มจังหวัดด้านการเกษตร และให้การขับเคลื่อนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 อุดรธานี

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

สิงหาคม 2565

(ข)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
สารบัญ	(ข)
สารบัญภาพ	(ค)
สารบัญตารางผนวก	(จ)
ส่วนที่ 1 บทสรุปผู้บริหาร	1
ส่วนที่ 2 ความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ	3
2.1 แผนระดับ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ	3
2.2 แผนระดับ 2	4
2.3 แผนระดับ 3 แผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง	5
2.4 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)	9
ส่วนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปและทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	10
3.1 ข้อมูลทางกายภาพ	10
3.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ	20
3.3 ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (ด้านการเกษตร)	38
3.4 บริบทการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนา	38
3.5 การประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT)	41
3.6 การจัดทำ TOWs Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์	47
ส่วนที่ 4 แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	49
4.1 ภาพรวม	49
4.2 ประเด็นการพัฒนา/แนวทางการพัฒนา	49
4.3 แผนงาน/โครงการที่สนับสนุนประเด็นการพัฒนา	55
ภาคผนวก	59

(ค)

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ	3
3.1	แผนที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	10
3.2	ร้อยละของเนื้อที่การถือครองที่ดิน ปี 2563	11
3.3	ร้อยละของเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563 รายจังหวัด	12
3.4	ร้อยละของประเภทการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563	12
3.5	เนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563 รายจังหวัด	13
3.6	ร้อยละของทรัพยากรดินแบ่งตามประเภทดิน	14
3.7	เนื้อที่ของทรัพยากรดินในแต่ละประเภท รายจังหวัด	15
3.8	ร้อยละของดินปัญหาแบ่งตามประเภทดิน	17
3.9	ร้อยละของพื้นที่ชลประทาน ปีงบประมาณ 2563	17
3.10	ร้อยละของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร ปี 2563 รายจังหวัด	20
3.11	รายได้ รายจ่าย รายได้เงินสุทธิทางการเกษตร ปี 2562/63 รายจังหวัด	21
3.12	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปี ปี 2563/64 รายจังหวัด	22
3.13	สัดส่วนผลผลิตข้าวนาปี ปี 2563/64 รายจังหวัด	23
3.14	แนวโน้มข้าวนาปี : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64	23
3.15	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง ปี 2564 รายจังหวัด	24
3.16	สัดส่วนผลผลิตข้าวนาปรัง ปี 2564 รายจังหวัด	24
3.17	แนวโน้มข้าวนาปรัง : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2560 - 2564	25
3.18	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 รายจังหวัด	26
3.19	สัดส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 รายจังหวัด	26
3.20	แนวโน้มข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64	27
3.21	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง ปี 2563/64 รายจังหวัด	27
3.22	สัดส่วนผลผลิตมันสำปะหลัง ปี 2563/64 รายจังหวัด	28
3.23	แนวโน้มมันสำปะหลัง : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64	28
3.24	สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงาน ปี 2563/64 รายจังหวัด	29
3.25	สัดส่วนผลผลิตอ้อยโรงงาน ปี 2563/64 รายจังหวัด	29
3.26	แนวโน้มอ้อยโรงงาน : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64	30
3.27	สัดส่วนเนื้อที่กรีดยางพารา ปี 2564 รายจังหวัด	31
3.28	สัดส่วนผลผลิตยางพารา ปี 2563/64 รายจังหวัด	31
3.29	แนวโน้มยางพารา : เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีดยาง ผลผลิต ปี 2560 - 2564	31

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
3.30	ข้อมูลปาล์มน้ำมัน สับปะรดโรงงาน ลำไย และเงาะ : เนื้อที่เพาะปลูก/เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่เก็บเกี่ยว/เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2564	32
3.31	ร้อยละของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ ปี 2564	33
3.32	ร้อยละของปริมาณการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด รายจังหวัด	34
3.33	ร้อยละของปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ รายจังหวัด	34
3.34	ร้อยละของจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP รายจังหวัด	35
3.35	ร้อยละของจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รายจังหวัด	36
3.36	ร้อยละของจำนวนแปลงใหญ่ รายจังหวัด	37
3.37	ร้อยละของจำนวน Young Smart Farmer รายจังหวัด	37

สารบัญตารางผนวก

ตารางผนวกที่	หน้า
1 เนื้อที่ทั้งหมด เนื้อที่ป่าไม้ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอก การเกษตร ปี 2563 (หน่วย : ไร่)	60
2 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2563 (หน่วย : ไร่)	60
3 เนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563 (หน่วย : ไร่)	61
4 ทรัพยากรดินแต่ละประเภท รายจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (หน่วย:ไร่)	61
5 ดินปัญหาในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 รายจังหวัด (หน่วย : ไร่)	62
6 พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วถึงสิ้นปีงบประมาณ 2559 – 2563 (หน่วย : ไร่)	62
7 ผลผลิตถั่วมวลรวม กลุ่มจังหวัดฯ และรายจังหวัด ปี 2559 - 2563 (หน่วย : ล้านบาท)	63
8 ผลผลิตถั่วมวลรวมภาคเกษตร กลุ่มจังหวัดฯ และรายจังหวัด ปี 2559 – 2563 (หน่วย : ล้านบาท)	63
9 รายได้-รายจ่าย เงินสดทางการเกษตร ปีเพาะปลูก 2562/63	64
10 เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวนาปี (หน่วย : ไร่)	64
11 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวนาปี (หน่วย : ไร่)	65
12 ผลผลิตของข้าวนาปี (หน่วย : ตัน)	65
13 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปี (หน่วย : กิโลกรัม)	65
14 เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวนาปรัง (หน่วย : ไร่)	66
15 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวนาปรัง (หน่วย : ไร่)	66
16 ผลผลิตของข้าวนาปรัง (หน่วย : ตัน)	66
17 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปรัง (หน่วย : กิโลกรัม)	67
18 เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : ไร่)	67
19 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : ไร่)	67
20 ผลผลิตของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : ตัน)	68
21 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : กิโลกรัม)	68
22 เนื้อที่เพาะปลูกของมันสำปะหลัง (หน่วย : ไร่)	68
23 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของมันสำปะหลัง (หน่วย : ไร่)	69
24 ผลผลิตของมันสำปะหลัง (หน่วย : ตัน)	69
25 ผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลัง (หน่วย : กิโลกรัม)	69
26 เนื้อที่เพาะปลูกของอ้อยโรงงาน (หน่วย : ไร่)	70
27 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของอ้อยโรงงาน (หน่วย : ไร่)	70
28 ผลผลิตของอ้อยโรงงาน (หน่วย : ตัน)	70
29 ผลผลิตต่อไร่ของอ้อยโรงงาน (หน่วย : กิโลกรัม)	71
30 เนื้อที่ยืนต้นของยางพารา (หน่วย : ไร่)	71

สารบัญตารางผนวก (ต่อ)

ตารางผนวกที่	หน้า
31 เนื้อที่กรีตได้ของยางพารา (หน่วย : ไร่)	71
32 ผลผลิตของยางพารา (หน่วย : ตัน)	72
33 ผลผลิตต่อไร่ของยางพารา (หน่วย : กิโลกรัม)	72
34 เนื้อที่เพาะปลูก/เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่เก็บเกี่ยว/เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ของสับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ปาล์มน้ำมัน ปี 2564	72
35 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ รายจังหวัด ปี 2564 (หน่วย : ราย)	73
36 จำนวนปศุสัตว์ รายจังหวัด ปี 2564 (หน่วย : ตัว)	73
37 ปริมาณผลผลิตของการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ ปี 2563 (ตัน)	74
38 การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)	74
39 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)	74
40 การเกษตรแบบแปลงใหญ่ รายจังหวัด ข้อมูล ณ วันที่ 12 กรกฎาคม 2565	75
41 จำนวนและสมาชิกของสหกรณ์และชุมชนสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์ ณ 31 ธันวาคม 2564 รายจังหวัด	75
42 ปริมาณธุรกิจสหกรณ์ ประจำปี 2564 (ก.ย. 63 - ส.ค.64) รายจังหวัด (ล้านบาท)	75
43 จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก แยกตามประเภทกลุ่มเกษตร ณ 31 ธันวาคม 2564 รายจังหวัด	76
44 จำนวน Young Smart Farmer ปี 2560 – 2564 (หน่วย : ราย)	76
45 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโดย McKinsey 7-S Framework	77
46 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดย PESTEL Analysis	81

ส่วนที่ 1

บทสรุปผู้บริหาร

การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) ประกอบด้วยจังหวัดอุดรธานี เลย หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนภาคการเกษตรให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับทิศทางในการพัฒนาภาคการเกษตร ในประเด็นเสริมสร้างความมั่นคง เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล โดยให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 – 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เพื่อใช้เป็นกรอบการจัดทำแผนและแนวทางการพัฒนาในภาพรวมของส่วนราชการในพื้นที่ มีความสอดคล้องเชื่อมโยงในทุกระดับ

ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ดังกล่าว มีการเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ ที่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และข้อมูลทั่วไปและทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 สำหรับเป้าหมายและประเด็นการพัฒนาแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีวิสัยทัศน์เพื่อเป็น “ศูนย์กลางผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงและสินค้าเกษตรปลอดภัย ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง” โดยมีเป้าประสงค์ในการพัฒนาคือ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นการพัฒนา 3 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร

ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

1. รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3
2. ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5

แนวทางการพัฒนา

1. สนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรในท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน
2. สนับสนุนเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมเกษตรยั่งยืน
3. ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น
4. ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio Economy)
5. สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่สถาบันเกษตรกรเป็นเจ้าของและบริหารจัดการเอง ภายใต้ความร่วมมือกลุ่มเกษตรกร ชุมชนและภาคธุรกิจเอกชน

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงตลอดห่วงโซ่อุปทาน ตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย

1. มูลค่าธุรกิจรวมและแปรรูปผลผลิตของสถาบันเกษตรกรเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3
2. มีแหล่งรวบรวมผลผลิตเกษตรที่มีมูลค่าสูงเพิ่มขึ้นร้อยละ 10

แนวทางการพัฒนา

1. สนับสนุนการจัดตั้งเขตการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานปลอดภัย
2. ส่งเสริมการพัฒนาและใช้วัตถุดิบและผลผลิตทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูงเข้าสู่ในอุตสาหกรรมเกษตร
3. สนับสนุนการใช้ประโยชน์และความเชื่อมโยงจากแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัด
4. พัฒนาการสร้างมูลค่า (Value Added) หรือห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ให้กับสินค้าเกษตร
5. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างโอกาสทางการตลาดในธุรกิจโลจิสติกส์การเกษตร
6. การเพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร
7. พัฒนาทักษะและความสามารถของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการ
8. สนับสนุนสินเชื่อเงินผ่อนปรนระยะยาว

ประเด็นการพัฒนาที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ตัวชี้วัด/ ค่าเป้าหมาย

1. ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากระบบส่งน้ำและกระจายน้ำเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10
2. จำนวนพื้นที่ที่ได้รับการปรับเปลี่ยนการผลิตไปปลูกในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

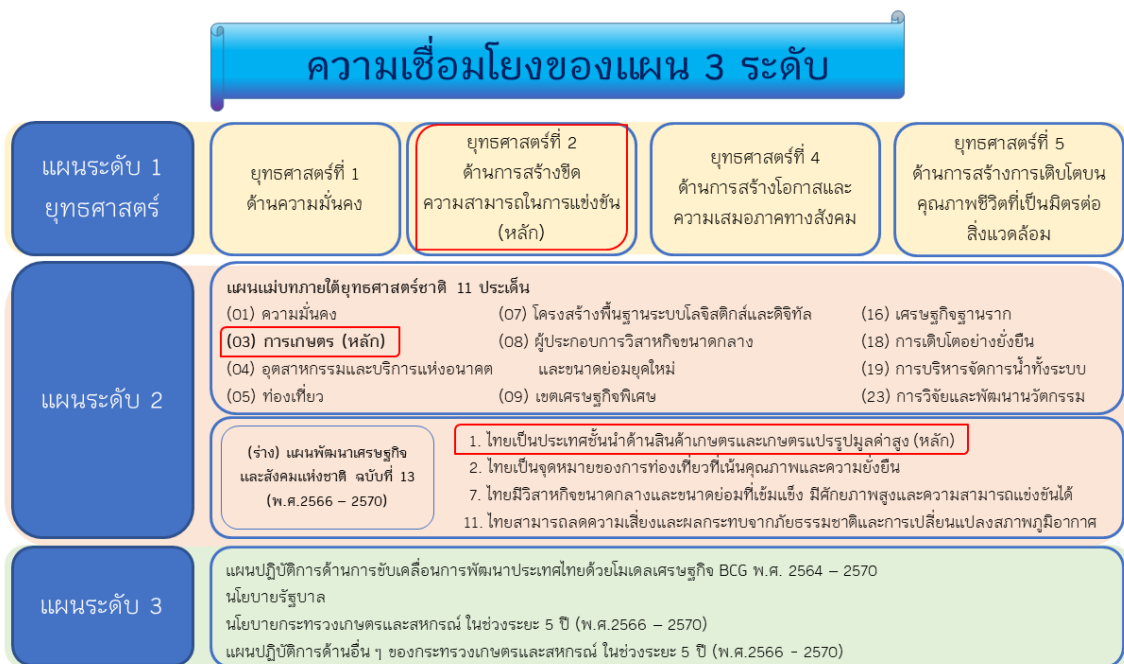
แนวทางการพัฒนา

1. บริหารจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ
2. พัฒนาและจัดหาบริการพื้นฐานโดยเฉพาะแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาให้เพียงพอและกระจายทั่วชุมชน
3. พัฒนาระบบส่งและกระจายน้ำ
4. พัฒนาระบบช่วยในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำ
5. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรประมง
6. ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ
7. ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนไปสู่สินค้าเกษตรชนิดใหม่ตามศักยภาพของพื้นที่ (Zoning) และความต้องการตลาด

ส่วนที่ 2

ความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ

การจัดแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (อุตรธานี เลย หนองคาย หนองบัวลำภู และบึงกาฬ) ได้พิจารณาถึงความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ ให้มีความสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) และแผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังได้พิจารณาถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ดังนี้ (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 แสดงความเชื่อมโยงของแผน 3 ระดับ

2.1 แผนระดับ 1 ยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 มีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน” โดยยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ พัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวมการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติ จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ โดยมีความเกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (01) ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (02) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (หลัก) (04) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (05) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.2 แผนระดับ 2

2.2.1 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ เป็นส่วนสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติลงสู่แผนระดับต่าง ๆ ในลักษณะที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้หน่วยงานสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาประเทศตามที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ภายในปี 2580 โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ มีทั้งหมด 23 ฉบับ เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำนวน 11 ฉบับ (01) ความมั่นคง (03) การเกษตร (หลัก) (ประกอบด้วย 6 แผนย่อย ได้แก่ เกษตรอัตลักษณ์ เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป เกษตรอัจฉริยะ และระบบนิเวศการเกษตร) (04) อุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต (05) การท่องเที่ยว (07) โครงสร้างพื้นฐานระบบโลจิสติกส์และดิจิทัล (08) ผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยุคใหม่ (09) เขตเศรษฐกิจพิเศษ (16) เศรษฐกิจฐานราก (18) การเติบโตอย่างยั่งยืน (19) การบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ (23) การวิจัยและการพัฒนานวัตกรรม

2.2.2 (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 – 2570)

กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มีความมุ่งหมายที่จะเร่งเพิ่มศักยภาพของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อที่รุนแรงและเสริมสร้างความสามารถในการสร้างสรรค์ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันทั่วถึง มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” โดยได้กำหนดเป้าหมายหลักจำนวน 5 ประการ ประกอบด้วย (1) การปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม (2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม (4) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และ (5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเสี่ยงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่ โดยภายใต้องค์ประกอบในแต่ละด้าน ได้มีการกำหนด “หมุดหมาย” (Milestones) ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงสิ่งที่ประเทศไทยปรารถนาจะ “เป็น” มุ่งหวังจะ “มี” หรือต้องการจะ “ขจัด” ในช่วงระยะเวลา 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ซึ่งประกอบด้วย 13 หมุดหมาย โดยมีหมุดหมายที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 4 หมุดหมาย ได้แก่ (01) ไทยเป็นประเทศชั้นนำด้านสินค้าเกษตรและเกษตรแปรรูปมูลค่าสูง (02) ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความยั่งยืน (07) ไทยมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง และสามารถแข่งขันได้ (11) ไทยสามารถลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2.3 แผนระดับ 3 แผนปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 แผนปฏิบัติการด้านการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยด้วยโมเดลเศรษฐกิจ BCG พ.ศ. 2564 – 2570

มุ่งเน้นการพัฒนาภายใต้ 5 สาขายุทธศาสตร์ คือ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงาน วัสดุและเคมีชีวภาพ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งมีศักยภาพจะเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเพิ่มขึ้น 1 ล้านล้านบาท จากฐานความหลากหลายของทรัพยากรชีวภาพ (Nature) วัฒนธรรม (Culture) และความเอื้อเพื่อพ่อแม่ (Nurture) ภายใต้กลไกจตุภาคี ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันวิจัย/สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน โดยมีวิสัยทัศน์ คือ เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ประชาชนมีรายได้ดี คุณภาพชีวิตดี รักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรจากความหลากหลายทางชีวภาพให้มีคุณภาพที่ดี ด้วยการใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างความยั่งยืนของฐานทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ และวัฒนธรรมด้วยการจัดสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้เข้มแข็ง ด้วยทุนทรัพยากร อัตลักษณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี สมัยใหม่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมภายใต้เศรษฐกิจ BCG ให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเกี่ยวข้องในทุกยุทธศาสตร์

2.3.2 นโยบายรัฐบาล

พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2562 โดยคณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้ทราบถึงแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐบาลจะดำเนินการเพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง สังคมไทยมีความสุข สามัคคี และเอื้ออาทร คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งและมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ควบคู่ไปกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีนโยบายประกอบด้วย นโยบายหลัก 12 ด้าน นโยบายเร่งด่วน 12 เรื่อง โดยมีนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้

1) นโยบายหลัก 8 ด้าน ประกอบด้วย นโยบายหลักที่ 1 การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ นโยบายหลักที่ 4 การสร้างบทบาทของไทยในเวทีโลก นโยบายหลักที่ 5 การพัฒนาเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของไทย นโยบายหลักที่ 6 การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค นโยบายหลักที่ 7 การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก นโยบายหลักที่ 10 การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและการรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน นโยบายหลักที่ 11 การปฏิรูปการบริหารจัดการภาครัฐ และนโยบายหลักที่ 12 การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบและกระบวนการยุติธรรม

2) นโยบายเร่งด่วน 10 เรื่อง ประกอบด้วย นโยบายเร่งด่วนที่ 1 การแก้ไขปัญหา ในการดำรงชีวิตของประชาชน นโยบายเร่งด่วนที่ 3 มาตรการเศรษฐกิจ นโยบายเร่งด่วนที่ 4 การให้ความช่วยเหลือเกษตรกรและพัฒนานวัตกรรม นโยบายเร่งด่วนที่ 5 ยกระดับศักยภาพแรงงาน นโยบายเร่งด่วนที่ 6 การวางรากฐานระบบเศรษฐกิจของประเทศสู่อนาคต นโยบายเร่งด่วนที่ 7 เตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 นโยบายเร่งด่วนที่ 8 การแก้ไขปัญหาทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายราชการประจำ นโยบายเร่งด่วนที่ 9 การแก้ไขปัญหายาเสพติดและสร้างความสงบสุขในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ นโยบายเร่งด่วนที่ 10 การพัฒนาระบบการให้บริการประชาชน และนโยบายเร่งด่วนที่ 11 การจัดเตรียมมาตรการรองรับภัยแล้งและอุทกภัย

2.3.3 นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570)

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีแนวทางการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนด้านการเกษตรให้มีความยั่งยืนด้วย 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1) **ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต** โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการ ประสานความร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย Lazada Shopee Alibaba สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 เพื่อเพิ่มช่องทาง การตลาดให้มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบตลาดออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรมจับคู่ธุรกิจผู้ซื้อ กับผู้ขายเพื่อสร้างเครือข่ายธุรกิจเกษตรทั้งผลผลิตและสินค้าเกษตรแปรรูป เพื่อเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรชุมชน ที่เชื่อมโยงกับตลาดชุมชนหรือตลาดเกษตรกร อีกทั้งส่งเสริมระบบเกษตรพันธสัญญา เพื่อสร้างความไว้วางใจ ระหว่างเกษตรกรกับผู้ประกอบการ โดยมีความร่วมมือด้านการตลาดที่สำคัญ ได้แก่

1.1) **ความร่วมมือกับกระทรวงพาณิชย์** การสร้างกลไกความร่วมมือให้เกิด การบูรณาการ อย่างเป็นรูปธรรมระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์ ให้เกิดการ ขับเคลื่อนภายใต้ ยุทธศาสตร์ตลาดนำการผลิต ผ่านคณะทำงานร่วมของทั้ง 2 กระทรวง โดยการดำเนินงาน ของ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน ได้แก่ (1) การสร้างและใช้ข้อมูลจากฐานเดียวกัน (Single Big Data) จัดทำ Dashboard สินค้าเกษตร (2) การสร้างแพลตฟอร์มกลาง “เกษตรผลิต พาณิชย์ตลาด” โดยคัดเลือก กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ และวิสาหกิจชุมชนเป็นกลุ่มนำร่องในการออกแบบจัดทำแพลตฟอร์มกลาง (3) การสร้างความเชื่อมั่นด้านคุณภาพ มาตรฐาน ความปลอดภัย และการตรวจสอบย้อนกลับ และ (4) การพัฒนาคนและ ผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของตลาด

1.2) **ความร่วมมือกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย** โดยพัฒนาเกษตร แม่นยำสู่ธุรกิจ เกษตรอุตสาหกรรม ในสินค้าเกษตรสำคัญ อาทิ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดหวาน และมะเขือเทศ ร่วมกับบริษัทผู้รับซื้อในเครือข่ายสภาอุตสาหกรรม เป็นการดำเนินงานที่เน้นให้เกษตรกร รวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่ ด้วยกระบวนการจัดการที่ลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น สนับสนุน แผนการตลาดที่ชัดเจนของ อุตสาหกรรม ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ และช่วงเวลาการรับซื้อ ทั้งนี้ พื้นที่เป้าหมาย คือ พื้นที่เกษตรกรรมที่ผลิตสินค้า ตามเป้าหมายของอุตสาหกรรมที่ห่างจากแหล่งรับซื้อผลผลิตในรัศมีไม่เกิน 100 กิโลเมตร เพื่อลดภาระต้นทุน การจัดการด้านโลจิสติกส์

1.3) การพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มโอกาสและการรับรู้ความต้องการของตลาด โดยการพัฒนาช่องทางเชื่อมโยงตลาดสินค้าเกษตรทั้งในและต่างประเทศ การจัดทำร้านค้า ออนไลน์ให้กับสินค้าเกษตร ด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ พัฒนาระบบเพื่อตอบสนอง ความต้องการของผู้ใช้งานอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาต่อยอดระบบเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้การใช้งานของ เกษตรกร เช่น การ Live จำหน่ายสินค้าทาง Facebook รวมถึงการเชื่อมโยงระบบจัดเก็บและขนส่งสินค้า ตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่าย/คลัสเตอร์ให้แก่สหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยการพัฒนาโลก เพื่อเพิ่ม ช่องทางการจำหน่ายสินค้าของสหกรณ์/กลุ่มเกษตรกร

2) ยุทธศาสตร์เทคโนโลยีเกษตร 4.0 เพื่อการพัฒนาภาคเกษตรกรรมโดยการใช้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมตลอดโซ่อุปทานและโซ่คุณค่า (Supply-Value Chain) ตั้งแต่การผลิต การแปรรูป จนถึง การตลาด โดยมีการพัฒนาดังนี้

2.1) พัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อเป็น ต้นแบบเกษตรอัจฉริยะให้กับเกษตรกร รวมถึงเป็นกลไกส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อให้ เกษตรกร สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีการเกษตรผ่านการรวมกลุ่ม

2.2) พัฒนาศูนย์เทคโนโลยีเกษตรและนวัตกรรม (AIC) เป็นแหล่งรวบรวมองค์ ความรู้ ด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร สนับสนุนและส่งเสริมเทคโนโลยีเกษตร การประดิษฐ์ นวัตกรรม รวมทั้ง เครื่องจักรกลเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด โดยเชื่อมโยงการทำงานกับศูนย์เรียนรู้ การเพิ่ม ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เพื่อยกระดับสู่การทำเกษตรสมัยใหม่ เกษตรแบบ แม่นยำ (Precision Agriculture) และเกษตรอัจฉริยะ

2.3) พัฒนาเกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) และ ส่งเสริม สถาบันเกษตรกร วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ให้เป็นผู้ให้บริการทางการเกษตร (Agricultural Service Providers : ASP) เพื่อยกระดับการให้บริการทางการเกษตร และเป็นช่องทาง การเข้าถึงเทคโนโลยี และนวัตกรรมเกษตรสมัยใหม่ได้อย่างครบวงจร

3) ยุทธศาสตร์ 3'S คือ "Safety" ความปลอดภัยของอาหาร "Security" ความมั่นคง มั่งคั่ง ของภาคการเกษตรและอาหาร และ "Sustainability" ความยั่งยืนของภาคการเกษตร

3.1) Safety เน้นสินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีความปลอดภัย เชื่อมั่น ในระบบที่มี มาตรฐาน สามารถตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) มาตรฐานสินค้าเกษตรของไทยเป็นไป ตาม มาตรฐานสากล และมั่นใจว่าสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ผลิตด้วยความปลอดภัยทั้งระบบ เพื่อ ผู้บริโภค ภายในประเทศ และส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ

3.2) Security เน้น 4 ด้าน ได้แก่ (1) Food Security ไทยเป็นผู้ส่งออกสินค้า เกษตรและ อาหารที่สำคัญของโลก สามารถผลิตสินค้าเกษตรและอาหารได้เพียงพอ และสามารถผลิตเลี้ยงคนทั่วโลกได้ โดยมีตัวอย่างสินค้าดาวเด่นของไทย อาทิ ข้าว มันสำปะหลัง ไข่ สินค้าประมง (2) Health Security ไทยมี มาตรการควบคุม ป้องกันการระบาดของโรคที่เข้มนวด (3) Biosecurity ไทยมีระบบควบคุม/ป้องกันโรคระบาดในสัตว์ และพืช รวมทั้งศัตรูพืช การนำแอปพลิเคชัน e-Smart Plus มาใช้ในการประเมินความเสี่ยงฟาร์มสุกรแบบ

Realtime สำหรับโรค African Swine Fever (ASF) และ (4) Farmer Security เน้นการเสริมสร้างเกษตรกร และองค์กรเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมเกษตรกรพอเพียง และ Smart Farmer, Young Smart Farmer เพื่อให้ภาคเกษตรมีความมั่นคง

3.3) Sustainability ระบบการทำเกษตรของไทยเน้นความยั่งยืน เช่น เกษตร ผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรธรรมชาติ และวนเกษตร การลด ละ เลิก การใช้สารเคมี ประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้ เกี่ยวกับการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง มีการนำเทคโนโลยีผนวกมาใช้ประโยชน์ มีการจัดสิทธิในการใช้ ประโยชน์ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของดิน การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และมีการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบ รวมถึงการขับเคลื่อนโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว (Bio Circular - Green Economy : BCG Economy) และ SDGs ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตร

4) ยุทธศาสตร์การบริหารเชิงรุกแบบบูรณาการกับทุกภาคส่วน

4.1) การบูรณาการเพื่อพัฒนาฐานข้อมูล Big Data ในการใช้ประโยชน์และ เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการบริหารและสนับสนุนข้อมูลที่ดีแก่เกษตรกรสำหรับการ ตัดสินใจที่ ถูกต้องและเหมาะสม รวมถึงตรวจสอบศักยภาพพื้นที่ โดยบูรณาการจัดทำระบบแผนที่เกษตร เพื่อการบริหาร จัดการเชิงรุก (Agri-Map) สำหรับเป็นเครื่องมือในการวางแผนบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่สำคัญ ที่คำนึงถึง ความเหมาะสมด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจสำหรับการเชื่อมโยงข้อมูล และช่วยให้ เกษตรกรมีข้อมูลที่ดี โดยมี การรวบรวมข้อมูลและการดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรให้ ครอบคลุมทุกด้านทั้งสินค้า การตลาดและทรัพยากร และครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 77 จังหวัด เพื่อบริหารจัดการสินค้าเกษตรและทรัพยากร ทางการเกษตรนำไปใช้วางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบ รวมถึงการรับรู้ความต้องการคุณภาพและปริมาณของ ตลาดทั้งในและต่างประเทศ

4.2) สร้างความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในด้านการพัฒนาการเกษตรการนำจุดแข็ง หรือ ศักยภาพของแต่ละภาคส่วนมารวมมือกัน เพื่อพัฒนาภาคเกษตรตลอดโซ่อุปทาน เช่น ความร่วมมือด้านการตลาด ร่วมกับกระทรวงพาณิชย์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย แพลตฟอร์มตลาด ออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อเชื่อมโยงด้านการตลาดให้มีความหลากหลาย ใช้ในการซื้อขายได้จริง

5) ยุทธศาสตร์เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวศาสตร์พระราชา โดยน้อมนำหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติเพื่อเป็นภูมิคุ้มกัน และสร้างความมั่นคงแก่เกษตรกร ได้แก่ โครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ เกษตรทฤษฎีใหม่ และโครงการหลวง ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่าน กลุ่มเกษตรกร เครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและพึ่งพาตนเองได้

2.3.4 แผนปฏิบัติการด้านอื่น ๆ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในช่วงระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 - 2570)

- 1) แผนพัฒนาการสหกรณ์ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2566 – 2570) ของกรมส่งเสริมสหกรณ์
- 2) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570) ของ สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
- 3) แผนปฏิบัติการด้านเกษตรอินทรีย์ พ.ศ.2566 – 2570 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

4) แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ภาคการเกษตร พ.ศ.2566 – 2570 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

5) แผนปฏิบัติการด้านการดัดแปรสภาพอากาศ กรมฝนหลวงและการบินเกษตรระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ของกรมฝนหลวงและการบินเกษตร

2.4 เป้าหมายการพัฒนายั่งยืน (SDGs)

เป้าหมายการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development Goals–SDGs : SDGs) โดยองค์การสหประชาชาติ ได้จัดทำวาระการพัฒนายั่งยืน ค.ศ.2015 มีวัตถุประสงค์เพื่อ “การไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ได้ลงนามในกรอบความร่วมมือว่าด้วยการพัฒนายั่งยืน วาระปี พ.ศ.2565-2569 (UNSDCF) กับรัฐบาลไทย ในการสนับสนุนด้านการพัฒนาที่ระบบสหประชาชาติมอบให้กับประเทศไทยเพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายอันสูงส่งเป้าหมายการพัฒนายั่งยืนภายใน ค.ศ.2030 และก้าวขึ้นเป็นประเทศรายได้สูง มีการพัฒนาที่ครอบคลุม ยั่งยืน และมีภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต ได้รับการออกแบบโดยอิงหลักของสหประชาชาติที่จะไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง หลักสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาคทางเพศ หลักความยั่งยืน และหลักภูมิคุ้มกันต่อวิกฤต จึงมีความสอดคล้องในระดับสูงกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีของประเทศไทย และร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 โดยมีการพัฒนาที่สมดุลกันใน 3 เสาหลักของมิติความยั่งยืน (Three Pillars of Sustainability) นั่นคือ สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งองค์การสหประชาชาติ แบ่งออกเป็น 5 มิติ ได้แก่ มิติสังคม (People) มิติเศรษฐกิจ (Prosperity) มิติสิ่งแวดล้อม (Planet) มิติสันติภาพและสถาบัน (Peace) และมิติหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) มีรายละเอียดเป้าหมายออกเป็น 17 เป้าหมาย ที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 9 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 ยุติความยากจนทุกรูปแบบในทุกที่ เป้าหมายที่ 2 ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการ และส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืน (หลัก) เป้าหมายที่ 3 สร้างหลักประกันว่าคนมีชีวิตที่มีสุขภาพดีและส่งเสริมสวัสดิภาพสำหรับทุกคนในทุกวัย เป้าหมายที่ 6 สร้างหลักประกันว่าจะมีการจัดให้มีน้ำและสุขอนามัยสำหรับทุกคน และมีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 8 ส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และการมีงานที่สมควรสำหรับทุกคน เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการบริโภคและผลิตที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 13 ปฏิบัติการอย่างเร่งด่วนเพื่อต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น เป้าหมายที่ 14 อนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร ทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และ เป้าหมายที่ 15 ปกป้อง ฟื้นฟู และสนับสนุนการใช้ระบบนิเวศบนบกอย่างยั่งยืน จัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน ต่อสู้การกลายสภาพเป็นทะเลทราย หยุดการเสื่อมโทรมของที่ดินและฟื้นสภาพกลับมาใหม่ และหยุดการสูญเสียดังกล่าว

ส่วนที่ 3

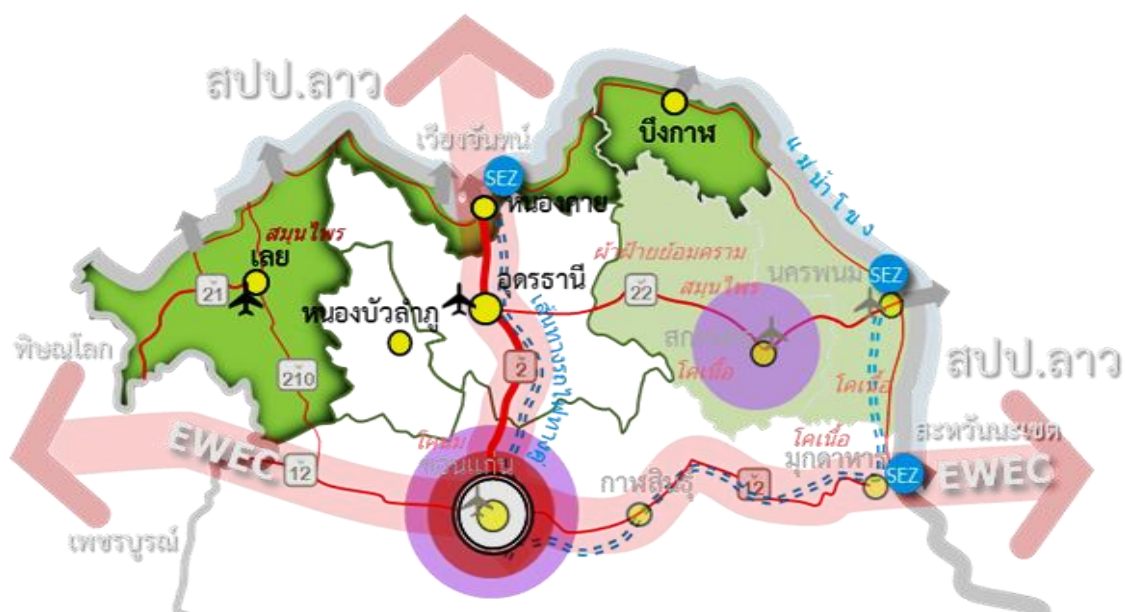
ข้อมูลทั่วไปและทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3.1 ข้อมูลด้านกายภาพ

3.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ตั้งอยู่ตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แนวเส้นรุ้งที่ 16 – 18 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 – 103 องศาตะวันออก มีพื้นที่โดยรวมประมาณ 34,346.28 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 21,466,425 ไร่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 24.08 และร้อยละ 6.69 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และประเทศไทย ตามลำดับ มีพื้นที่เป็นอันดับ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองจากกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์) ดังนี้ (ภาพที่ 3.1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 1 ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ และ จังหวัดพิษณุโลก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ได้แก่ จังหวัดสกลนคร และ จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	ติดต่อกับกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น และ จังหวัดกาฬสินธุ์

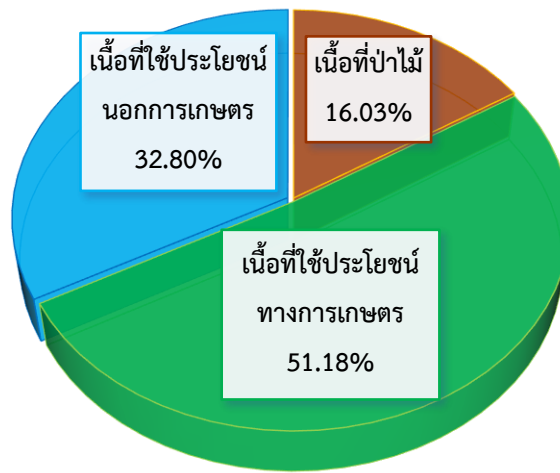

ภาพที่ 3.1 แผนที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ที่มา : สำนักงานบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (<http://www.osmnortheast-n1.moi.go.th/new/>)

3.1.2 การใช้ที่ดินและการถือครองที่ดิน

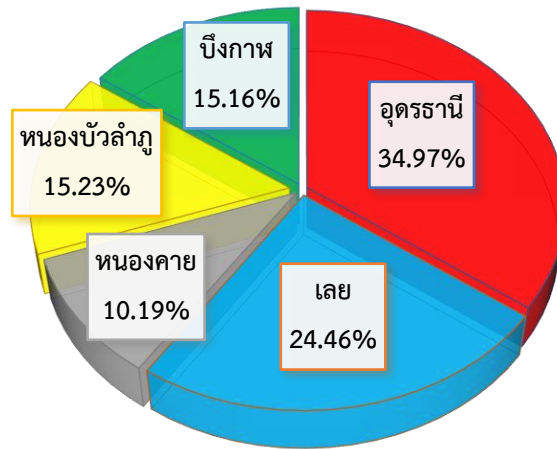
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ปี 2563 มีเนื้อที่รวมประมาณ 21,466,425 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.35 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และร้อยละ 6.70 ของประเทศไทย สามารถแบ่งได้เป็นเนื้อที่ถือครองเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 10,988,945 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.18 เนื้อที่ป่าไม้ 3,441,004 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.02 และเป็นเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอการเกษตร 7,042,476 คิดเป็นร้อยละ 32.80 ของเนื้อที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ทั้งหมด โดยจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่มากที่สุด คือ 7,331,439 ไร่ หรือ 11,730.30 ตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ จังหวัดเลย 7,140,382 ไร่ หรือ 11,424.61 ตารางกิโลเมตร จังหวัดบึงกาฬ 2,690,625 ไร่ หรือ 4,305 ตารางกิโลเมตร จังหวัดหนองบัวลำภู 2,411,929 ไร่ หรือ 3,859.09 ตารางกิโลเมตร และจังหวัดหนองคาย 1,892,050 ไร่ หรือ 3,027.28 ตารางกิโลเมตร ตามลำดับ (ภาพที่ 3.2)

ภาพที่ 3.2 ร้อยละของเนื้อที่การถือครองที่ดิน ปี 2563
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นอกจากนี้ ในปี 2563 การถือครองที่ดินเพื่อใช้ประโยชน์ทางการเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร 10,988,945 ไร่ นั้นจะแบ่งออกเป็นเนื้อที่ของตนเอง 5,021,236 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 5,967,709 ไร่ โดยจะแบ่งออกเป็นรายจังหวัด ได้ดังนี้ 1) จังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 3,842,729 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.97 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 2,199,824 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,642,905 ไร่ 2) จังหวัดเลย มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 2,687,620 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.46 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 936,725 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,750,895 ไร่ 3) จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 1,673,398 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.23 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 698,261 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 975,137 ไร่ 4) จังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 1,665,814 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.16 ของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นเนื้อที่ของตนเอง 508,317 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,157,497 ไร่ และ 5) จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด

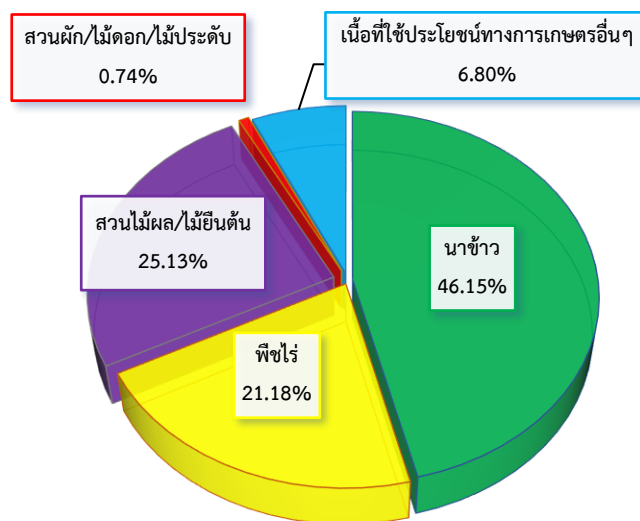
1,119,384 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.19 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 678,109 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 441,275 ไร่ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.3)

ภาพที่ 3.3 ร้อยละของเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

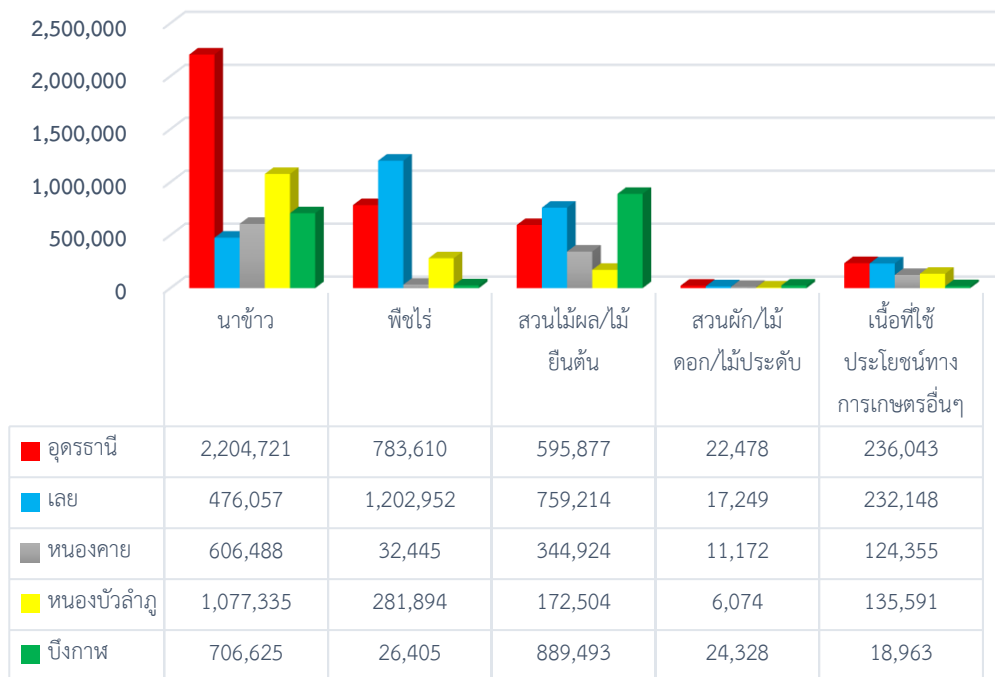
3.1.3 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร

การใช้ประโยชน์ที่ดินของกลุ่มจังหวัดฯ ประกอบด้วย ใช้เพื่อการเกษตรร้อยละ 51.58 และการใช้ที่ดินนอกภาคเกษตรร้อยละ 48.42 โดยในส่วนของเนื้อที่ถือครองทางการเกษตรนั้น พบว่าส่วนใหญ่เป็นเนื้อที่เพาะปลูกนาข้าว ประมาณ 5,071,226 ไร่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 46.15 ของพื้นที่ถือครองทางการเกษตรทั้งหมด รองลงมา เนื้อที่สวนไม้ผล/ไม้ยืนต้น 2,762,012 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.13 เนื้อที่พืชไร่ 2,327,306 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.18 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น ๆ 747,100 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.80 และเป็นเนื้อที่สวนผัก/ไม้ดอก/ไม้ประดับ 81,301 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.74 ตามลำดับ ของเนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตรทั้งหมด (ภาพที่ 3.4)

ภาพที่ 3.4 ร้อยละของประเภทการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

โดยจังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 3,842,729 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 34.97 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 2,199,824 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,642,905 ไร่ จังหวัดเลย มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 2,687,620 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 24.46 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 936,725 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,750,895 ไร่ จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 1,119,384 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.19 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 678,109 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 441,275 ไร่ จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 1,673,398 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.23 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นพื้นที่ของตนเอง 698,261 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 975,137 ไร่ และจังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่ทางการเกษตรทั้งหมด 1,665,814 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 15.16 ของกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นเนื้อที่ของตนเอง 508,317 ไร่ และเป็นเนื้อที่ของคนอื่น 1,157,497 ไร่ (ภาพที่ 3.5)

ภาพที่ 3.5 เนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (หน่วย:ไร่)

3.1.4 ทรัพยากรดิน

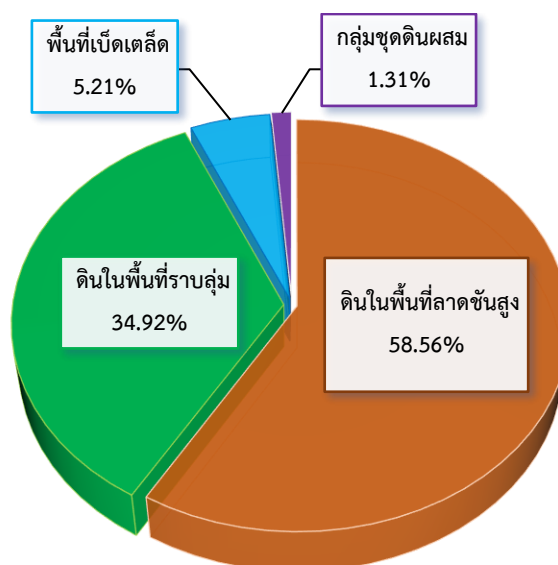
จากข้อมูลระบบแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุกออนไลน์ (Agri-Map Online) พบว่ากลุ่มดินของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 สามารถจำได้ 4 ประเภท ดังนี้

1) **ดินในพื้นที่ลาดชันสูง** 4,762,231.70 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 58.56 ของกลุ่มจังหวัดฯ เป็นพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อนที่มีความลาดชันมากกว่า 35% อาจเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดิน ขาดแคลนน้ำและบางพื้นที่อาจพบชั้นหินหรือเศษหินกระจายอยู่บริเวณหน้าดิน

2) **ดินในพื้นที่ราบลุ่ม** 2,839,404.78 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 34.92 ของกลุ่มจังหวัดฯ เป็นพื้นที่ของดินที่เกิดในบริเวณพื้นที่ต่ำ สภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบ ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนา และมักมีน้ำท่วมขังในพื้นที่ในช่วงฤดูฝน และรวมถึงดินในพื้นที่ตอนในเขตดินแห้ง

3) **พื้นที่เบ็ดเตล็ด** 423,475.55 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.21 ของกลุ่มจังหวัดฯ เป็นพื้นที่ต่าง ๆ โดยเป็นพื้นที่ที่แทบจะไม่มีดินและมีพืชพรรณขึ้นเพียงเล็กน้อย หรือไม่มีพืชพรรณเลย อาจจะมาจาดินถูกกร่อนอย่างรุนแรง สภาพดินไม่เหมาะสม หรือเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมของมนุษย์ บางพื้นที่อาจนำมาใช้ปลูกพืชได้แต่ต้องมีการปรับปรุงแก้ไขอย่างมาก เช่น เขตพื้นที่ของสนามบิน พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ใช้เลี้ยงปศุสัตว์ ที่ดินทุรกันดาร สุสาน ที่ดินเต็มไปด้วยกองหิน ภาชนะ ที่ดินร่องลึก บ่อ ที่ดินหินพื้นโล่ ที่ดินเต็มไปด้วยก้อนหิน ที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่ลุ่มน้ำขัง นาเกลือ พื้นที่ชุมชน พื้นที่น้ำ ที่ดินดัดแปลงจากการสร้างอาคาร ถนน หรือเส้นทางต่าง ๆ เป็นต้น

4) **กลุ่มชุดดินผสม** 106,510.84 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.31 ของกลุ่มจังหวัดฯ เป็นพื้นที่ผสมของดินหลายชนิด ซึ่งเป็นดินชนิดอื่นนอกเหนือจากดินในพื้นที่ราบลุ่ม ดินในพื้นที่ลาดชันสูง และพื้นที่เบ็ดเตล็ด (ภาพที่ 3.6)

ภาพที่ 3.6 ร้อยละของทรัพยากรดินแบ่งตามประเภทดิน
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

โดยภายในจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จะมีพื้นที่ทรัพยากรดิน ดังนี้

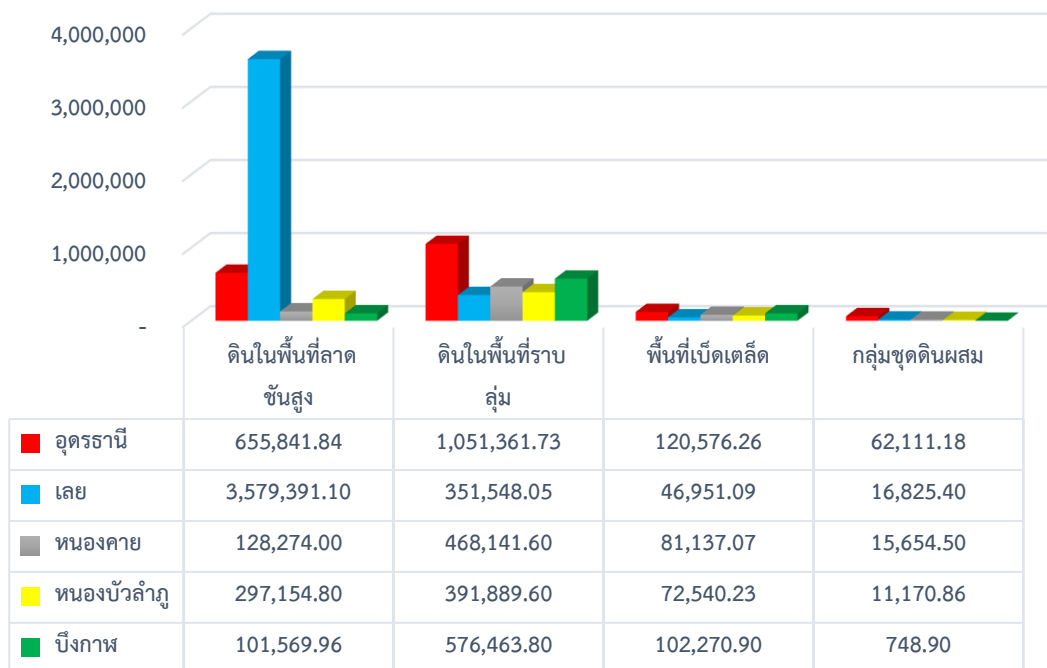
1) **จังหวัดอุดรธานี** มีดินในพื้นที่ราบลุ่ม 1,051,361.73 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 55.63 มีดินในพื้นที่ลาดชันสูง 655,841.84 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 34.70 มีพื้นที่เบ็ดเตล็ด 120,576.26 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.38 และกลุ่มชุดดินผสม 62,111.18 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.29 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดอุดรธานี ตามลำดับ

2) **จังหวัดเลย** มีดินในพื้นที่ลาดชันสูง 3,579,391.10 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 89.60 มีดินในพื้นที่ราบลุ่ม 351,548.05 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.80 มีพื้นที่เบ็ดเตล็ด 46,951.09 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.18 และกลุ่มชุดดินผสม 16,825.40 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.42 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดเลย ตามลำดับ

3) **จังหวัดหนองคาย** มีดินในพื้นที่ราบลุ่ม 468,141.60 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 67.54 มีดินในพื้นที่ลาดชันสูง 128,274.00 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 18.50 มีพื้นที่เบ็ดเตล็ด 81,137.07 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.70 และกลุ่มชุดดินผสม 15,654.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.26 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดหนองคาย ตามลำดับ

4) **จังหวัดหนองบัวลำภู** มีดินในพื้นที่ราบลุ่ม 391,889.60 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.71 มีดินในพื้นที่ลาดชันสูง 297,154.80 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 38.45 มีพื้นที่เบ็ดเตล็ด 72,540.23 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.39 และกลุ่มชุดดินผสม 11,170.86 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.45 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดหนองบัวลำภู ตามลำดับ

5) **จังหวัดบึงกาฬ** มีดินในพื้นที่ราบลุ่ม 576,463.80 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 73.81 มีพื้นที่เบ็ดเตล็ด 102,270.90 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.09 มีดินในพื้นที่ลาดชันสูง 101,569.96 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.00 และกลุ่มชุดดินผสม 748.90 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.10 ของพื้นที่ทั้งหมดในจังหวัดบึงกาฬ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.7)

ภาพที่ 3.7 เนื้อที่ของทรัพยากรดินในแต่ละประเภท รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ซึ่งจะพบว่า ดินที่มีปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จะแบ่งออกได้ ดังนี้ 1) ดินตื้น 5,186,153.68 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.95 2) พื้นที่ดินลาดชันเชิงซ้อน 4,767,238.87 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.83 3) ดินทราย 220,943.49 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.17 และ 4) ดินเค็ม 4,655.78 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในกลุ่มจังหวัดฯ โดยแบ่งออกเป็นพื้นที่ดินที่มีปัญหาทางการเกษตรในแต่ละจังหวัด ดังนี้

1) **จังหวัดอุดรธานี** มีดินที่มีปัญหาทางการเกษตร ได้แก่ ดินตื้น 1,916,083.54 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 73.98 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดอุดรธานีจะพบในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดอุดรธานี พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน 654,292.44 ไร่ 16.88 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 25.26 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดอุดรธานีจะพบในพื้นที่อำเภอกุดจับ กุมภวาปี ไชยวาน นาูง น้ำโสม โนนสะอาด บ้านผือ เมือง วังสามหมอหนองวัวซอและอำเภอหนองแสง ดินทราย 15,001.36 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.58 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดอุดรธานีจะพบในพื้นที่อำเภอกุมภวาปีและอำเภอหนองแสง และดินเค็ม 4,655.78 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.18 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดอุดรธานีจะพบในพื้นที่อำเภอบ้านดุง ตามลำดับ

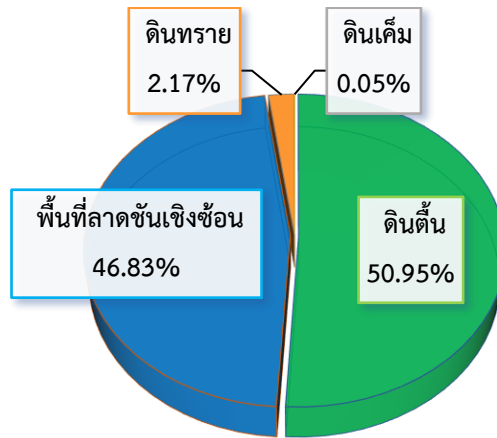
2) **จังหวัดเลย** มีดินที่มีปัญหาทางการเกษตร ได้แก่ พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน 3,579,621.50 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 82.71 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดเลยจะพบในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดเลย ดินตื้น 730,324.37 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 16.88 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดเลยจะพบในพื้นที่เกือบทุกอำเภอ ยกเว้นอำเภอนาแห้วที่ไม่มีพื้นที่ดินตื้น และดินทราย 17,957.11 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.41 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดเลยจะพบในพื้นที่อำเภอเมืองและอำเภอภูกระดึง ตามลำดับ

3) **จังหวัดหนองคาย** มีดินที่มีปัญหาทางการเกษตร ได้แก่ ดินตื้น 879,667.67 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 85.99 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดหนองคายจะพบในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดหนองคาย พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน 134,720.45 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.17 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดหนองคายจะพบในพื้นที่อำเภอสังคม และดินทราย 8,554.96 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.84 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดหนองคายจะพบในพื้นที่อำเภอศรีเชียงใหม่ ตามลำดับ

4) **จังหวัดหนองบัวลำภู** มีดินที่มีปัญหาทางการเกษตร ได้แก่ ดินตื้น 464,140.70 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.20 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดหนองบัวลำภูจะพบในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดหนองบัวลำภู พื้นที่ดินลาดชันเชิงซ้อน 297,029.90 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 32.12 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดหนองบัวลำภูจะพบในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดหนองบัวลำภู และดินทราย 163,507.71 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.68 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดหนองบัวลำภูจะพบในพื้นที่อำเภอศรีบุญเรือง เมือง นากลาง และอำเภอสุวรรณคูหา ตามลำดับ

5) **จังหวัดบึงกาฬ** มีดินที่มีปัญหาทางการเกษตร ได้แก่ ดินตื้น 1,195,937.40 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 91.06 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดบึงกาฬจะพบในพื้นที่ทุกอำเภอของจังหวัดบึงกาฬ พื้นที่ดินลาดชันเชิงซ้อน 101,574.58 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.73 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดบึงกาฬจะพบในพื้นที่อำเภอบึงค้ำ บึงโขงหลง เซกา เมืองและอำเภอศรีวิไล และดินทราย 15,922.35 ไร่ หรือคิดเป็น

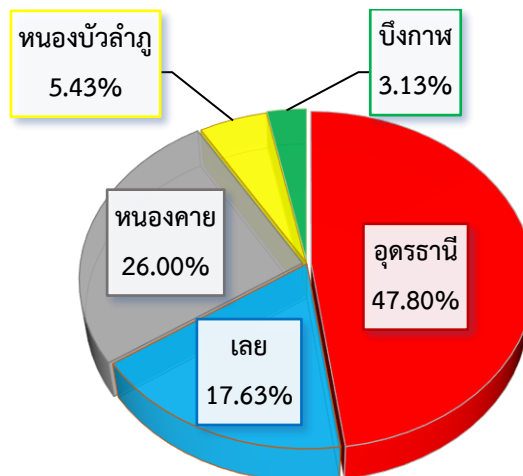
ร้อยละ 1.21 ของพื้นที่ดินปัญหาทั้งหมดในจังหวัดบึงกาฬจะพบในพื้นที่อำเภอเซกา โซ่พิสัย พรเจริญ เมืองและอำเภอศรีวิไล ตามลำดับ (ภาพที่ 3.8)

ภาพที่ 3.8 ร้อยละของดินปัญหาแบ่งตามประเภทดิน
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3.1.5 พื้นที่ชลประทานและแหล่งน้ำ

1) **พื้นที่ชลประทาน** เป็นพื้นที่บริการของกรมชลประทาน จากการควบคุม และบริหารจัดการน้ำ โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า และโครงการแก้มลิง ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 – 2563 โดยที่ผู้ใช้น้ำนำไปใช้เพื่อการปลูกพืช การประมง ปศุสัตว์ และการอุปโภคบริโภค กิจกรรมประปา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การป้องกัน และบรรเทาภัยที่เกิดจากน้ำหลาก น้ำเสีย และกิจกรรมอื่น ๆ โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ปีงบประมาณ 2563 มีพื้นที่ 391,174 ไร่ โดยจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ชลประทาน 186,997 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 47.80 จังหวัดหนองคายมีพื้นที่ชลประทาน 101,724 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.01 จังหวัดเลยมีพื้นที่ชลประทาน 68,965 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.63 จังหวัดหนองบัวลำภูมีพื้นที่ชลประทาน 21,229 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.43 และจังหวัดบึงกาฬ มีพื้นที่ชลประทาน 12,259 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.13 ของพื้นที่ชลประทานกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.9)

ภาพที่ 3.9 ร้อยละของพื้นที่ชลประทาน ปีงบประมาณ 2563
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

2) แหล่งน้ำ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลุ่มน้ำขนาดใหญ่ 3 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล ครอบคลุมพื้นที่ 110.371 ล้านไร่ ลำน้ำหลักที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ลำน้ำมูล มีความยาวประมาณ 641 กิโลเมตร และลำน้ำชี มีความยาวประมาณ 765 กิโลเมตร เป็นแม่น้ำที่ยาวที่สุดในประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีลำน้ำสาขาย่อย ได้แก่ ลำน้ำปาว ลำน้ำอูน ลำน้ำสงคราม ลำน้ำเสียว ลำน้ำเลย ลำน้ำพอง และลำตะคอง รวมทั้งบึงขนาดใหญ่ที่กระจายอยู่ในพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติของภาคกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแหล่งน้ำสำคัญ ดังนี้

(1) ลำน้ำเลย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเลย เนื่องจากในปัจจุบันภัยธรรมชาติที่เกี่ยวกับน้ำนับวันจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ลุ่มน้ำเลย ซึ่งประสบปัญหาทั้งภัยแล้งและอุทกภัย กรมชลประทาน ในฐานะหน่วยงานหลักแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินการศึกษาความเหมาะสม ออกแบบรายละเอียดประตูระบายน้ำศรีสองรัก อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำเลย อย่างยั่งยืนตลอดไป

จากสภาพปัญหาทั้งภัยแล้งและอุทกภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเลย โดยเฉพาะลุ่มน้ำเลย ซึ่งมีแม่น้ำเลยไหลผ่านตัวเมืองด้วยแล้วนั้น พบว่า ยังไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ในพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาทั้งสองในระดับหนึ่ง กรมชลประทานได้พิจารณาดำเนินการศึกษาความเหมาะสม และสำรวจออกแบบโครงการประตูระบายน้ำศรีสองรัก จังหวัดเลย เป็นการเร่งด่วน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเลย

(2) ลุ่มน้ำห้วยหลวง ครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดหนองคาย โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ของลุ่มน้ำอยู่ในจังหวัดอุดรธานี เป็นเขื่อนดิน สูง 12.50 เมตร สันเขื่อนยาว 4.9 กิโลเมตร เก็บน้ำได้ 128 ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเฉลี่ยปีละ 161 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถส่งน้ำให้แก่พื้นที่ชลประทานจำนวน 94,830 ไร่ในฤดูฝน และ 30,000 ไร่ในฤดูแล้งและยังเป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับใช้ผลิตน้ำประปาในจังหวัดอุดรธานี

(3) แหล่งน้ำหนองหาน อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีพื้นที่กว้างถึง 22,500 ไร่ อยู่บริเวณตอนเหนือของอำเภอกุมภวาปี มีลำห้วยไหลลงสู่หนองหาน 6 สาย และหนองหานยังเป็นต้นกำเนิดสำคัญของลำน้ำปาวไหลผ่านอำเภอกุมภวาปีไปทางทิศใต้แล้วผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ เลย ไปลงแม่น้ำชี ปัจจุบันหนองหานได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ โดยมีการทำคันดิน ขนาดกว้าง 10 เมตร ยาว 80 กิโลเมตร ล้อมรอบหนองหานและสร้างฝายกั้นลำน้ำปาว บริเวณบ้านท่าม่วง ตำบลเวียงคำ อำเภอกุมภวาปี และได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย

หนองหาน นอกจากจะเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพันธุ์ปลา พันธุ์นกและพืชพรรณานาชนิดจำนวนมาก ซึ่งนอกจากชาวบ้านที่อาศัยอยู่โดยรอบหนองหานได้พึ่งพาเป็นแหล่งอาหาร แล้วยังมีระบบนิเวศที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นที่สนใจของนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ได้มาศึกษาวิจัยอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้แล้ว ธรรมชาติของหนองหานยังได้บรรจงสร้างทะเลบัวแดงเพิ่มความงดงามให้แก่หนองหานมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคมของทุกปี ดอกบัวแดงในหนองหาน ซึ่งมี

จำนวนนับล้านดอก จะงอกงามไผ่ลงจากน้ำขึ้นมา โดยเริ่มจากเดือนตุลาคม บัวเริ่มแตกใบ และเริ่มออกดอกตูม และบานเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ บัวจะออกดอกมีปริมาณมากที่สุดในช่วงเดือนธันวาคม – กุมภาพันธ์ และค่อย ๆ ลดปริมาณลงในเดือนมีนาคม ดอกบัวจะบานในช่วงเช้าตรู่ถึงเที่ยง นักท่องเที่ยวจะมองเห็น บัวแดงบานเต็มท้องน้ำหนองหานสุดลูกหูลูกตาต่างดงามอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ จึงเป็นที่มาของคำว่า “ทะเลบัวแดง”

(4) **ลุ่มน้ำโฆง** ซึ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาของน้ำโขง พบว่า มีพื้นที่ 1,685,789 ไร่ (2,697.29 ตร.กม.) ครอบคลุม 4 จังหวัด คือ ต้นน้ำโฆงเกิดจากภูเขาในเขตอำเภอนาดัว จังหวัดเลย บริเวณภูเขาสูงใหญ่และภูเขาในเขตอำเภอสวรรคภูหา และอำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ลำน้ำสายหลัก คือ ลำน้ำบน ห้วยโคโล่ ห้วยโฆง ห้วยคะน่าน รวมตัวกันเป็นน้ำโฆงบริเวณสันเขาภูพาน ทิศทางน้ำไหลจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกแล้วเบี่ยงไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเขตอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผ่านอำเภอโพธิ์ตาก แล้วไหลลงสู่น้ำโขงเหนือตัวอำเภอบ้านผือ จังหวัดหนองคาย มีปริมาณน้ำท่า 774 ล้านลูกบาศก์เมตร (ร้อยละ 3 ของปริมาณน้ำท่าตามธรรมชาติทั้งหมดของลุ่มน้ำอีสาน)

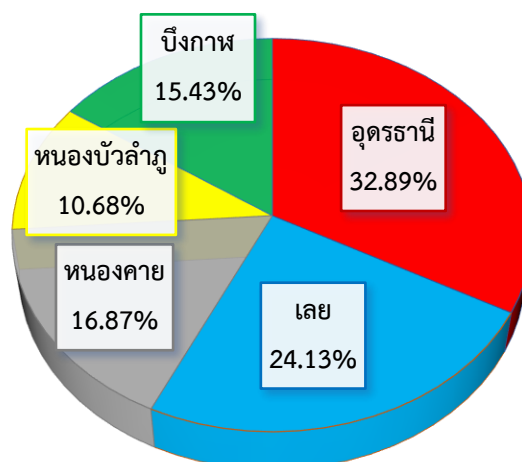
(5) **ลุ่มน้ำลำพะเนียง** เป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดหนองบัวลำภู มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอนาดัว จังหวัดเลย ก่อนจะไหลผ่านที่ราบกลางหุบเขาไปบรรจบกับลำน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ไหลจากทิศเหนือของจังหวัดไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ไหลผ่านอำเภอนาวัง อำเภอนากลาง อำเภอเมือง อำเภอโนนสัง และอำเภอศรีบุญเรือง แล้วไหลลงสู่เขื่อนอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 1,847 ตร.กม. ประกอบด้วยลำห้วย 116 ลำห้วย ระยะทาง 879.50 กม. และเป็นเหมือนเส้นเลือดหล่อเลี้ยงชีวิตเกษตรกรและชาวประมงพื้นบ้านที่อาศัยอยู่ริมฝั่งน้ำ

(6) **บึงโขงหลง** ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีนกน้ำและสัตว์น้ำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก กรมป่าไม้ได้เข้ามาสำรวจและจัดตั้งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในปี พ.ศ. 2525 อยู่ในเขตรอยต่อระหว่าง 2 อำเภอ คือ อำเภอเซกา และอำเภอบึงโขงหลง และในปัจจุบันบึงโขงหลง ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ลำดับที่ 1098 จากคณะกรรมการพื้นที่ชุ่มน้ำโลก ดังนั้น บึงโขงหลงจึงเป็นทั้งเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และพื้นที่ชุ่มน้ำโลกในพื้นที่เดียวกัน บึงโขงหลงเป็นแหล่งน้ำจืดปิดรูปเขาวัวแคบ ๆ เกิดขึ้นจากคลองและลำธารหลายสายไหลมารวมกัน บึงมีความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร มีพื้นที่ 18.97 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นพื้นที่ 11,858 ไร่ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบแม่น้ำสงคราม ซึ่งเป็นบริเวณที่น้ำไหลออกจากบึงก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง ในบึงมีเกาะแก่งอยู่มากมาย เป็นป่าดิบแล้งที่อุดมสมบูรณ์ พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่เป็นที่ราบ

3.2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

3.2.1 ผลผลิตทั้งหมดรวม กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ในปี พ.ศ. 2563 ผลผลิตทั้งหมดรวมมีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ.2562 อัตราการหดตัวร้อยละ 2.7 มีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมในปี 2563 อยู่ที่ 254,873 ล้านบาท เป็นอันดับที่ 4 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันดับ 1 คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 1 (535,039 ล้านบาท) อันดับ 2 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (410,022 ล้านบาท) อันดับ 3 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (256,413 ล้านบาท) และอันดับ 5 กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 (134,546 ล้านบาท)

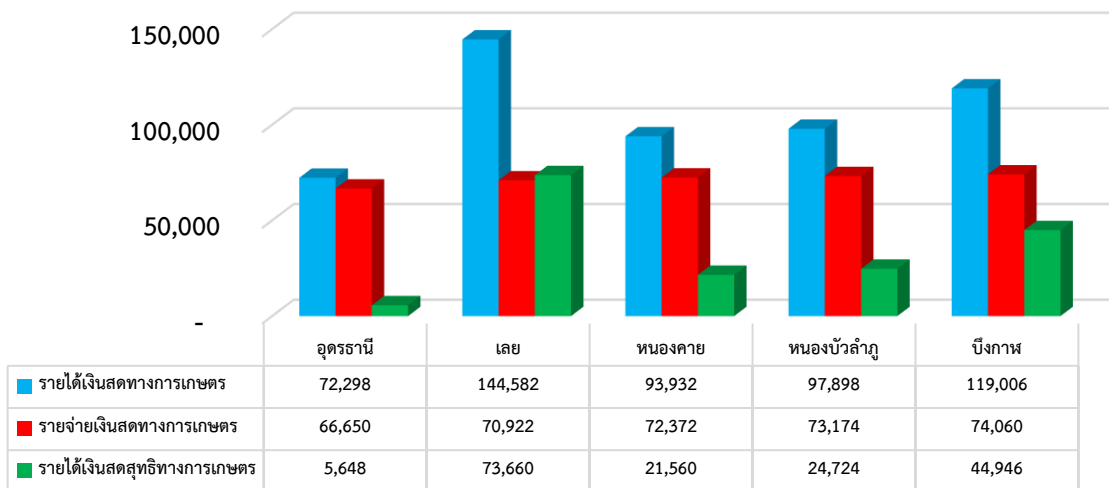
โดยภาคเกษตร ประกอบด้วยกิจกรรมการผลิต การทำนา ไร่ข้าวโพด ไร่มันสำปะหลัง ไร่พืชตระกูลถั่ว สวนผัก สวนผลไม้ ไร่อ้อย สวนยางพารา พืชไร่ ปาล์มน้ำมัน ยาสูบ บริการไถ/นวด/สี บริการสหกรณ์ ปศุสัตว์ สุกร โค สัตว์ปีก ไหม การเผาถ่าน ผลผลิตจากป่า หน่อไม้ การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทุกชนิด เป็นต้น ซึ่งมีมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมภาคเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ปี 2563 รายจังหวัดสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้ 1) จังหวัดอุดรธานี 17,966 ล้านบาท หรือร้อยละ 32.89 2) จังหวัดเลย 13,182 ล้านบาท หรือร้อยละ 24.13 3) จังหวัดหนองคาย 9,216 ล้านบาท หรือร้อยละ 16.87 4) จังหวัดบึงกาฬ 8,431 ล้านบาท หรือร้อยละ 15.43 และ 5) จังหวัดหนองบัวลำภู 5,835 ล้านบาท หรือร้อยละ 10.68 ของมูลค่าผลผลิตทั้งหมดรวมภาคเกษตรกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ตามลำดับ (ภาพที่ 3.10)

ภาพที่ 3.10 ร้อยละของผลผลิตทั้งหมดรวมภาคเกษตร ปี 2563 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

จากข้อมูล พบว่า กิจกรรมการผลิตภาคการเกษตรเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา และการประกอบอาชีพในภาคเกษตรยังเป็นฐานการผลิตที่สำคัญที่สามารถเชื่อมโยงให้เกิดการนำผลผลิตทางการเกษตรเข้าสู่การผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสินค้าเกษตร นอกจากนี้ภาคการค้า การบริการและการท่องเที่ยว ก็มีส่วนสำคัญที่ช่วยผลักดันและสนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะด้านการค้ามีปัจจัยสนับสนุนที่จะก่อให้เกิดการค้าการลงทุนในกลุ่มจังหวัด เนื่องจาก การมีสะพานมิตรภาพเชื่อมระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

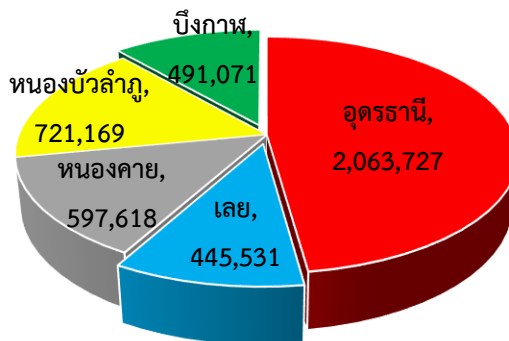
3.2.2 รายได้-รายจ่ายเงินสดของครัวเรือนเกษตรกร ปีเพาะปลูก 2562/63 เป็นข้อมูลรายได้ที่เกี่ยวกับการเกษตรและนอกภาคเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร และรายได้-รายจ่ายเงินสดทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร โดยแบ่งออกเป็นรายได้ของการเพาะปลูกข้าว พืชไร่ พืชผักสมุนไพร ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชอื่นๆ ปศุสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พบว่า จังหวัดหนองบัวลำภู มีรายได้ 295,651 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้เงินสดทางการเกษตร 97,898 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร 73,174 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร 24,724 บาทต่อครัวเรือนต่อปี จังหวัดเลย มีรายได้ 293,053 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้เงินสดทางการเกษตร 144,582 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร 70,922 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร 73,660 บาทต่อครัวเรือนต่อปี จังหวัดบึงกาฬ มีรายได้ 241,182 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้เงินสดทางการเกษตร 119,006 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร 74,060 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร 44,946 บาทต่อครัวเรือนต่อปี จังหวัดหนองคาย มีรายได้ 227,595 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้เงินสดทางการเกษตร 99,932 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร 72,372 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร 21,560 บาทต่อครัวเรือนต่อปี จังหวัดอุดรธานี มีรายได้ 214,229 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้เงินสดทางการเกษตร 72,298 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร 66,650 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร 5,648 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ภาพที่ 3.11)

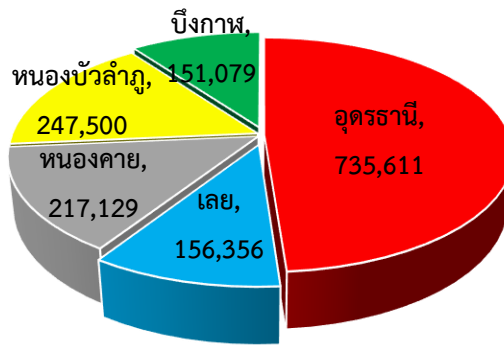
ภาพที่ 3.11 รายได้ รายจ่าย รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร ปี 2562/63 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี)

3.2.3 สินค้าเกษตรที่สำคัญ ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จะพบว่าจังหวัดมีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร โดยจังหวัดอุดรธานี มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน ยางพารา และมันสำปะหลัง จังหวัดเลย มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และอ้อยโรงงาน จังหวัดหนองคาย มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว และยางพารา จังหวัดหนองบัวลำภู มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว และอ้อยโรงงาน จังหวัดบึงกาฬ มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา และข้าว ซึ่งสินค้าเกษตรที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้แก่ ข้าวนาปี ข้าวนาปรัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ยางพารา พืชอื่น ๆ ปศุสัตว์ และประมง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) **ข้าวนาปี ปี 2563/64** ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่เพาะปลูก 4,319,116 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 6.92 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 11.19 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 4,236,690 ไร่ ผลผลิต 1,507,675 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.71 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 11.43 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลผลิตต่อไร่ 356 กิโลกรัม โดยจังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่เพาะปลูก 2,063,727 ไร่ หรือร้อยละ 47.78 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 2,017,790 ไร่ มีผลผลิต 735,611 ตัน หรือเป็นร้อยละ 48.79 ของกลุ่มจังหวัดฯ และมีผลผลิต 365 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดอุดรธานี รองลงมาได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่เพาะปลูก 721,169 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 11.37 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 247,500 ตัน หรือเป็นร้อยละ 10.02 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่เพาะปลูก 597,618 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.84 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 217,129 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.40 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่เพาะปลูก 491,071 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.36 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 151,079 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.02 ของกลุ่มจังหวัดฯ และจังหวัดเลย มีเนื้อที่เพาะปลูก 445,531 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.32 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 156,356 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.37 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.12 และภาพที่ 3.13)

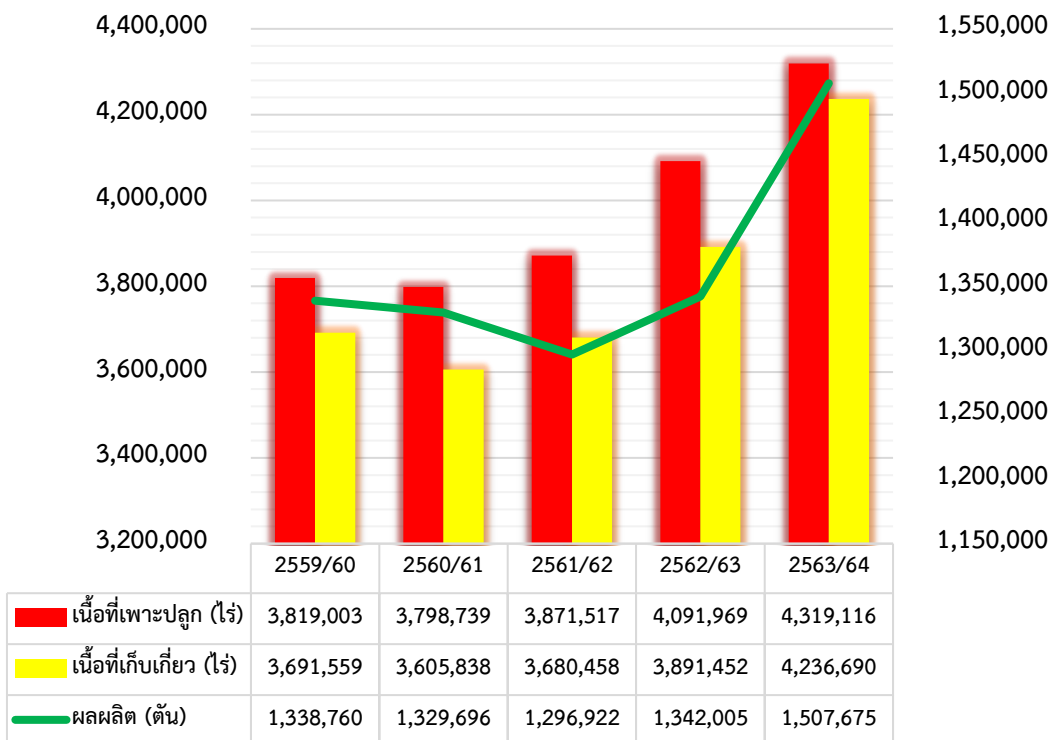

ภาพที่ 3.12 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปี ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

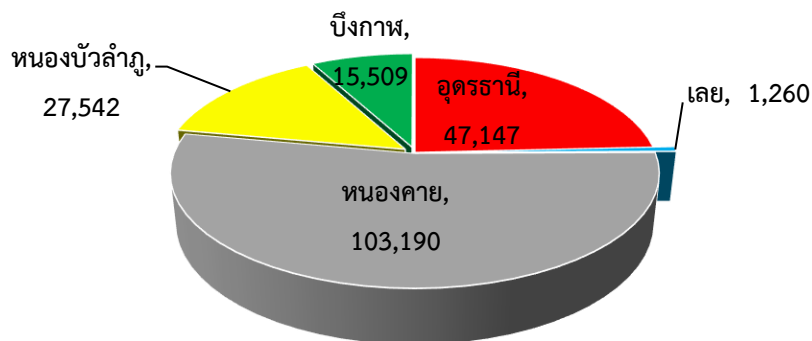
ภาพที่ 3.13 สัดส่วนผลผลิตข้าวนาปี ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูกเนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตของข้าวนาปี ปี 2563/64 มีทิศทางเพิ่มขึ้นจากปี 2559/60 - 2562/63 และยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปีมากในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี (ภาพที่ 3.14)

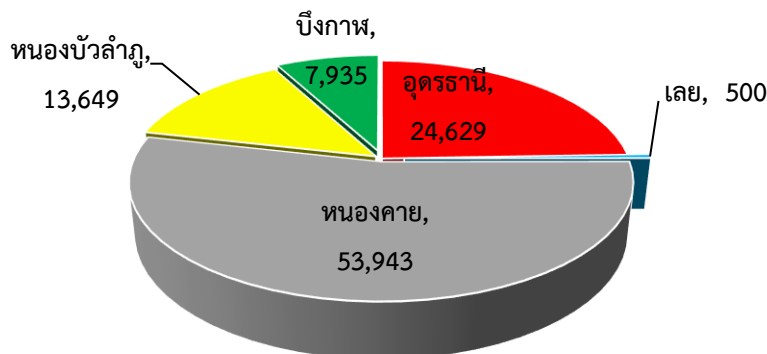

ภาพที่ 3.14 แนวโน้มข้าวนาปี : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

2) **ข้าวนาปรัง ปี 2564** ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่เพาะปลูก 194,648 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 2.33 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 10.39 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 192,867 ไร่ ผลผลิต 100,656 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 1.90 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 9.43 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลผลิตต่อไร่ 522 กิโลกรัม โดยจังหวัด**หนองคาย** มีเนื้อที่เพาะปลูก 103,190 ไร่ หรือร้อยละ 53.01 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 102,064 ไร่ มีผลผลิต 53,943 ตัน หรือเป็นร้อยละ 53.59 ของกลุ่มจังหวัดฯ และมีผลผลิต 529 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาได้แก่ จังหวัด**อุดรธานี** มีเนื้อที่เพาะปลูก 47,147 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 24.22 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 24,629 ตัน หรือเป็นร้อยละ 24.47 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัด**หนองบัวลำภู** มีเนื้อที่เพาะปลูก 27,542 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 14.15 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 13,649 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.56 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัด**บึงกาฬ** มีเนื้อที่เพาะปลูก 15,509 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.97 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 7,935 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.88 ของกลุ่มจังหวัดฯ และจังหวัด**เลย** มีเนื้อที่เพาะปลูก 1,260 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.65 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 500 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.50 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.15 และภาพที่ 3.16)

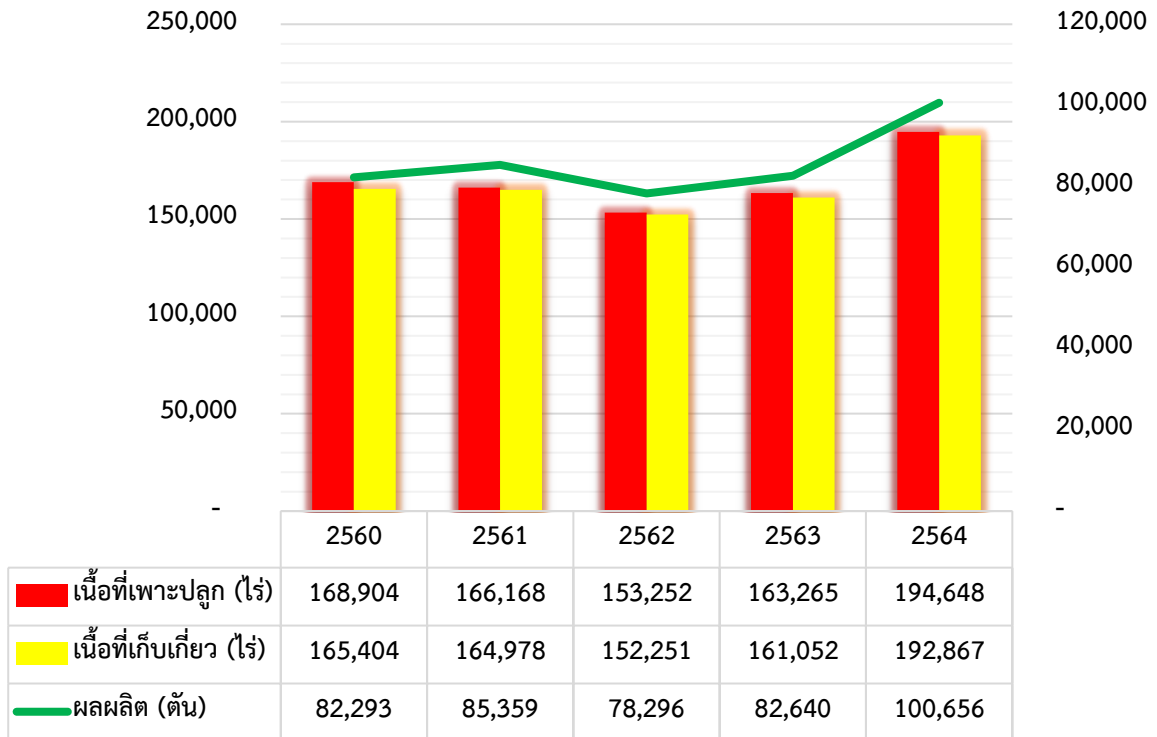

ภาพที่ 3.15 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรัง ปี 2564 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ภาพที่ 3.16 สัดส่วนผลผลิตข้าวนาปรัง ปี 2564 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

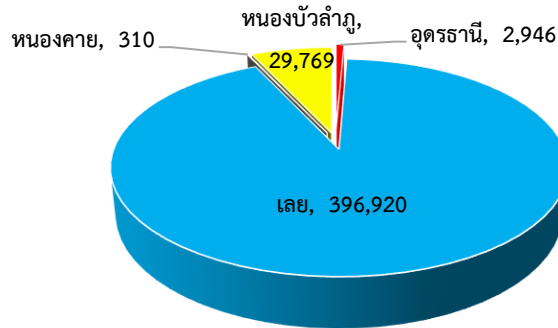
นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูกเนื้อที่เกี่ยวเกี่ยว ผลผลิตของข้าวนาปรัง ปี 2564 มีทิศทางเพิ่มขึ้นจากปี 2560 - 2563 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวนาปรังมากในพื้นที่จังหวัดหนองคายที่ (ภาพที่ 3.17)

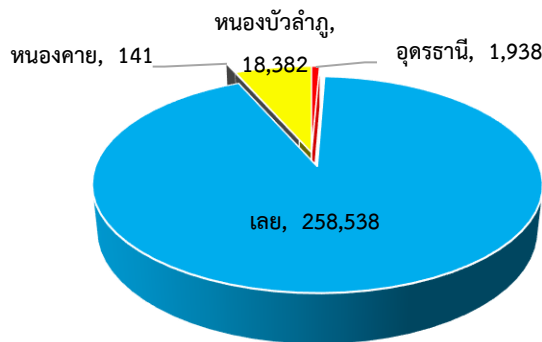
ภาพที่ 3.17 แนวโน้มข้าวนาปรัง : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เกี่ยวเกี่ยว ผลผลิต ปี 2560 - 2564
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่เพาะปลูก 429,945 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 6.07 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 33.48 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่เกี่ยวเกี่ยว 426,595 ไร่ ผลผลิต 278,999 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.59 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 30.98 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลผลิตต่อไร่ 654 กิโลกรัม โดยจังหวัดเลยมีเนื้อที่เพาะปลูก 396,920 ไร่ หรือร้อยละ 92.32 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีเนื้อที่เกี่ยวเกี่ยว 393,998 ไร่ มีผลผลิต 258,538 ตัน หรือเป็นร้อยละ 92.67 ของกลุ่มจังหวัดฯ และมีผลผลิต 656 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเลย รองลงมา ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่เพาะปลูก 29,769 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 6.92 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 18,382 ตัน หรือเป็นร้อยละ 6.59 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่เพาะปลูก 2,946 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.69 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 1,938 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.69 ของกลุ่มจังหวัดฯ และ

จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่เพาะปลูก 310 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.07 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 141 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.18 และภาพที่ 3.19)

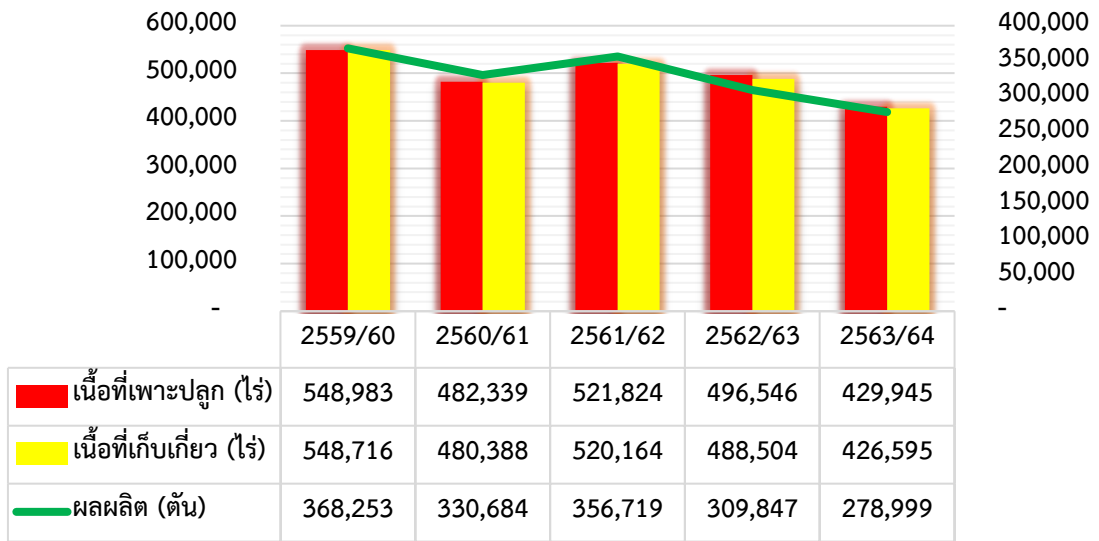

ภาพที่ 3.18 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

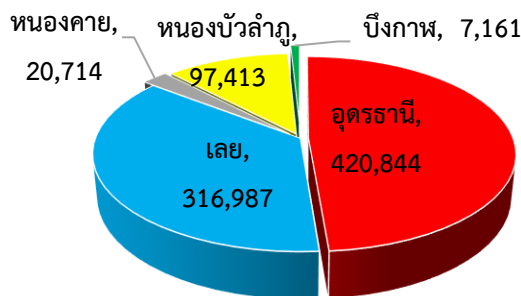
ภาพที่ 3.19 สัดส่วนผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปี 2563/64 มีทิศทางลดลงจากปี 2559/60 -2562/63 เนื่องจากเกษตรกรปรับเปลี่ยนไปเพาะปลูกพืชชนิดอื่น เช่น อ้อยโรงงาน ข้าว เป็นต้น และยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากในพื้นที่จังหวัดเลย (ภาพที่ 3.20)

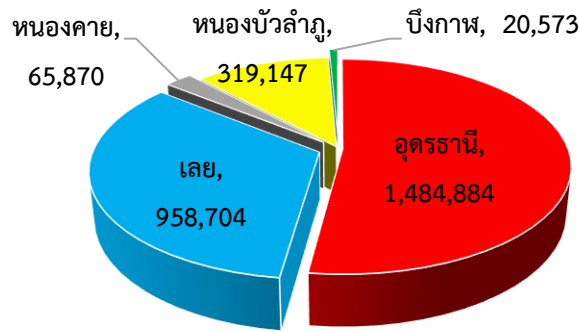

ภาพที่ 3.20 แนวโน้มข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

4) มั่นสำปะหลัง ปี 2563/64 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่เพาะปลูก 863,119 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 7.90 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 14.20 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 857,148 ไร่ ผลผลิต 2,849,178 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.12 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 14.34 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลผลิตต่อไร่ 3,324 กิโลกรัม โดยจังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่เพาะปลูก 420,844 ไร่ หรือร้อยละ 48.76 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 418,325 ไร่ มีผลผลิต 1,484,884 ตัน หรือเป็นร้อยละ 52.12 ของกลุ่มจังหวัดฯ และมีผลผลิต 3,550 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานี รองลงมาได้แก่ จังหวัดเลย มีเนื้อที่เพาะปลูก 316,987 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 36.73 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 958,704 ตัน หรือเป็นร้อยละ 33.65 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่เพาะปลูก 97,413 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.29 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 319,147 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.20 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่เพาะปลูก 20,714 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.40 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 65,870 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.31 ของกลุ่มจังหวัดฯ และจังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่เพาะปลูก 7,161 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.82 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 20,573 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.72 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.21 และภาพที่ 3.22)

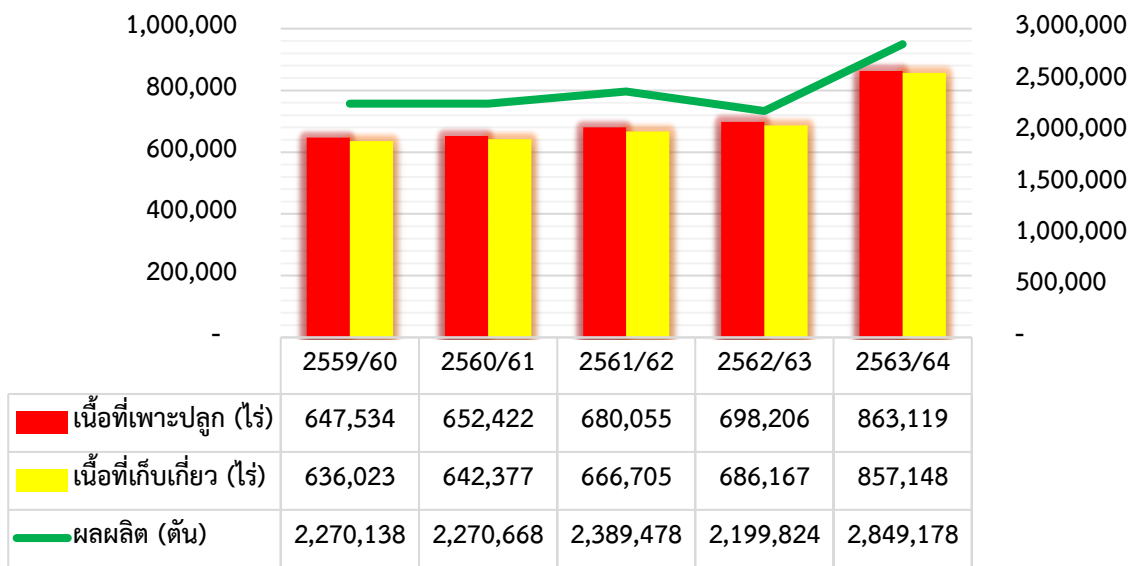

ภาพที่ 3.21 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลัง ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ภาพที่ 3.22 สัดส่วนผลผลิตมันสำปะหลัง ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

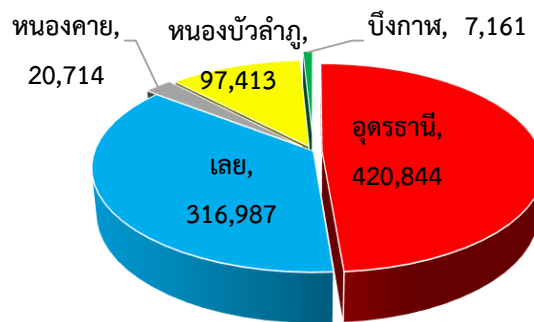
นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตของมันสำปะหลัง ปี 2563/64 มีทิศทางเพิ่มขึ้นจากปี 2559/60 -2562/63 และยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกมันสำปะหลังมากในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีและจังหวัดเลย (ภาพที่ 3.23)

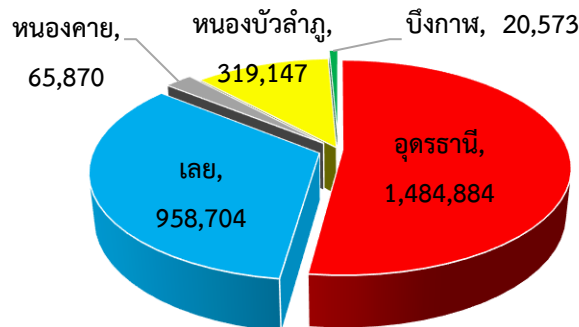
ภาพที่ 3.23 แนวโน้มมันสำปะหลัง : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

5) อ้อยโรงงาน ปี 2563/64 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่เพาะปลูก 1,392,588 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 7.90 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 14.20 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่เก็บเกี่ยว 1,144,229 ไร่ ผลผลิต 9,477,379 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.12 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 14.34 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลผลิตต่อไร่ 8,283 กิโลกรัม โดยจังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่เพาะปลูก 699,332 ไร่ หรือร้อยละ 50.22 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 576,283 ไร่ มีผลผลิต 4,648,793 ตัน หรือเป็นร้อยละ 49.05 ของกลุ่มจังหวัดฯ และมีผลผลิต 8,067 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็น

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดเลย รองลงมาได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่เพาะปลูก 319,214 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 22.92 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 2,229,036 ตัน หรือเป็นร้อยละ 23.52 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดเลย มีเนื้อที่เพาะปลูก 302,132 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 21.70 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 2,080,170 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.95 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่เพาะปลูก 67,894 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.88 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 492,181 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.19 ของกลุ่มจังหวัดฯ และจังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่เพาะปลูก 4,016 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.28 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 27,199 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.28 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.24 และภาพที่ 3.25)

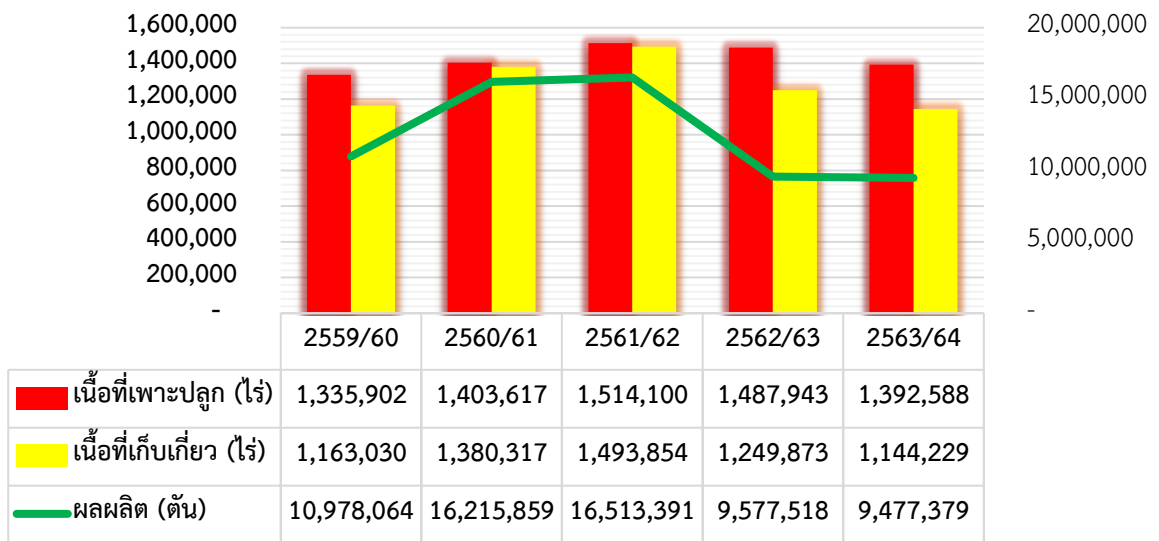

ภาพที่ 3.24 สัดส่วนเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงาน ปี 2563/64 รายจังหวัด กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

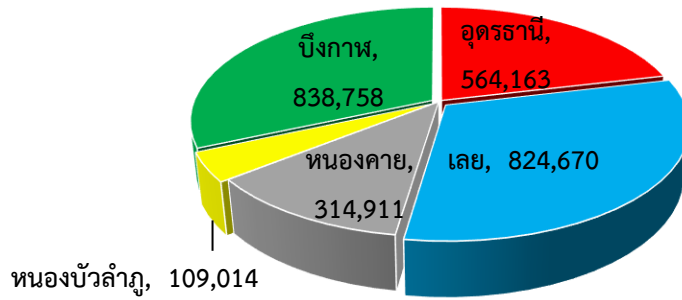
ภาพที่ 3.25 สัดส่วนผลผลิตอ้อยโรงงาน ปี 2563/64 รายจังหวัด กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแนวโน้มเนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิตของอ้อยโรงงาน ปี 2563/64 มีทิศทางลดลงจากปี 2559/60 -2562/63 และยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานมากในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี หนองบัวลำภู และจังหวัดเลย (ภาพที่ 3.26)

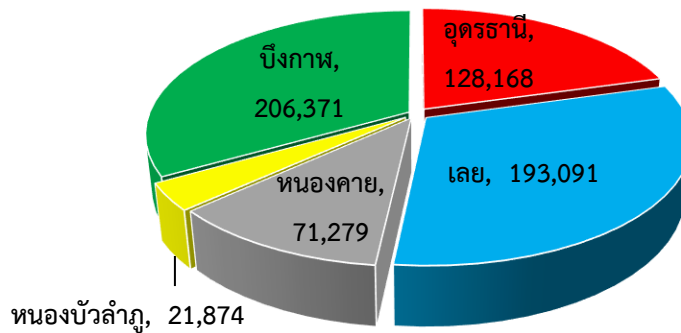

ภาพที่ 3.26 แนวโน้มอ้อยโรงงาน : เนื้อที่เพาะปลูก เนื้อที่เก็บเกี่ยว ผลผลิต ปี 2559/60 - 2563/64
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

6) ยางพารา ปี 2564 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่ยืนต้น 2,830,688 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 11.58 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 45.39 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื้อที่กรี๊ดได้ 2,651,516 ไร่ ผลผลิต 620,783 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 12.85 ของประเทศ หรือเป็นร้อยละ 47.41 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลผลิตต่อไร่ 234 กิโลกรัม โดยจังหวัดบึงกาฬ มีเนื้อที่ยืนต้น 874,976 ไร่ ของกลุ่มจังหวัดฯ มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 838,758 ไร่ หรือร้อยละ 31.63 มีผลผลิต 206,371 ตัน หรือเป็นร้อยละ 31.63 ของกลุ่มจังหวัดฯ และมีผลผลิต 246 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดบึงกาฬ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดเลย มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 824,670 ไร่ หรือเป็นร้อยละ 31.10 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 193,091 ตัน หรือเป็นร้อยละ 31.10 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 564,163 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 21.28 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 128,168 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.65 ของกลุ่มจังหวัดฯ จังหวัดหนองคาย มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 314,911 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.88 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 71,279 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.48 ของกลุ่มจังหวัดฯ และจังหวัดหนองบัวลำภู มีเนื้อที่กรี๊ดได้ 109,014 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.11 ของกลุ่มจังหวัดฯ มีผลผลิต 21,874 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.52 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.27 และ ภาพที่ 3.28)

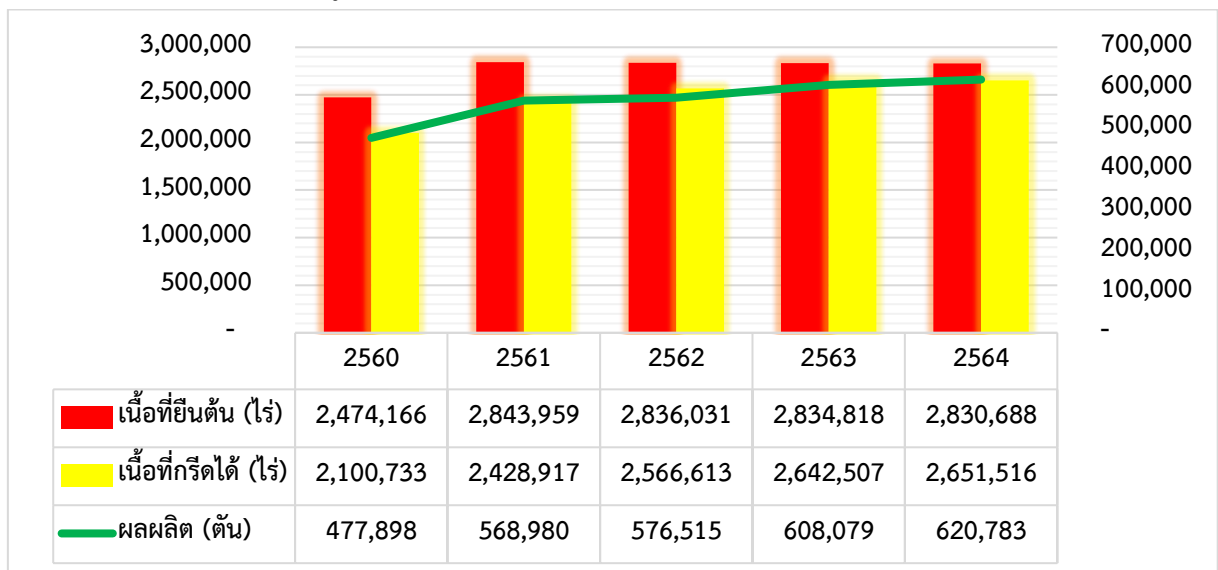

ภาพที่ 3.27 สัดส่วนเนื้อที่กรีตได้ยางพารา ปี 2564 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

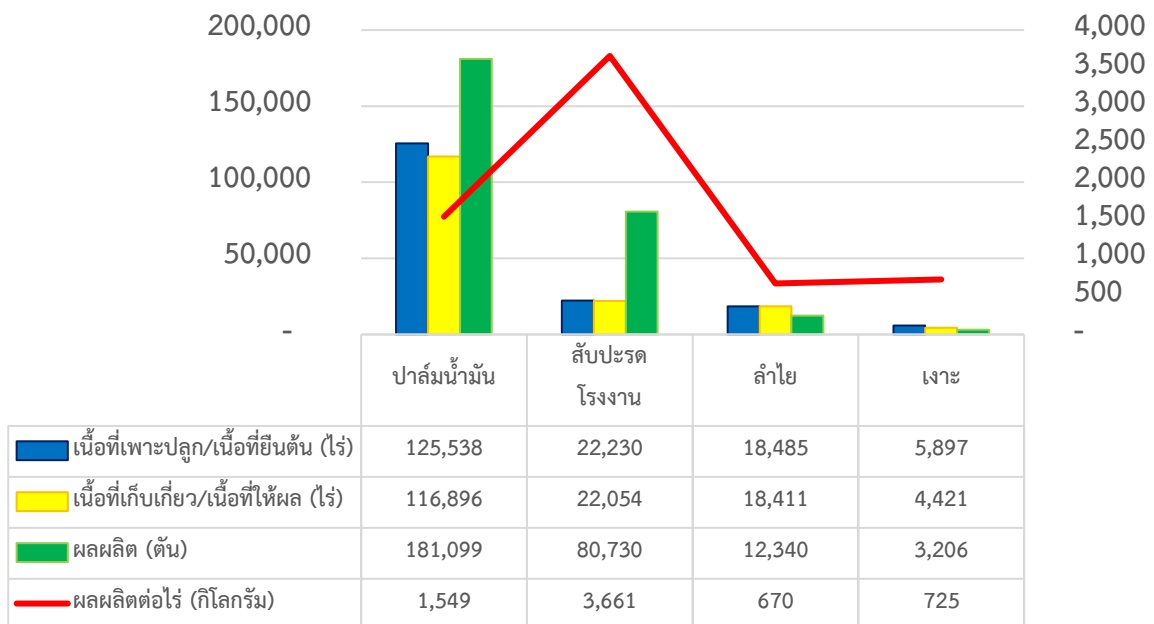
ภาพที่ 3.28 สัดส่วนผลผลิตยางพารา ปี 2563/64 รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีแนวโน้มเนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีตได้ ผลผลิตของยางพารา ปี 2564 มีทิศทางลดลงจากปี 2560 - 2563 เนื่องจากเกษตรกรตัดโค่นต้นยางที่มีอายุมากและปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดี และยังเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมีเนื้อที่เพาะปลูกยางพารามากในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ และจังหวัดเลย (ภาพที่ 3.29)

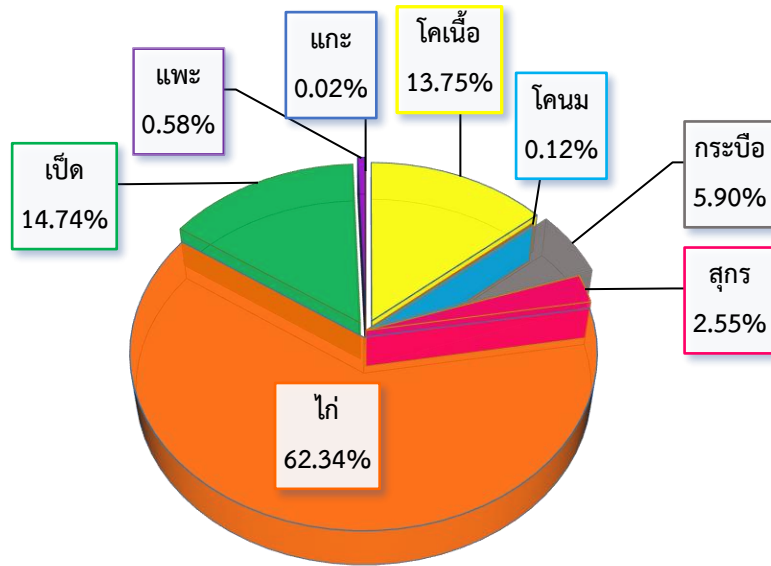
ภาพที่ 3.29 แนวโน้มยางพารา : เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่กรีตได้ ผลผลิต ปี 2560 - 2564
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

7) พืชอื่น ๆ ที่สำคัญ ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ที่มีการเพาะปลูก นอกจากพืชที่สำคัญในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีดังนี้ ปาล์มน้ำมัน สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ และ โดยในปี 2564 ปาล์มน้ำมันของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่ยืนต้น 125,538 ไร่ มีเนื้อที่ให้ผล 116,896 ไร่ มีผลผลิต 181,099 ตัน และมีผลผลิตต่อไร่ 1,549 กิโลกรัม สับปะรดโรงงานของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่เพาะปลูก 22,230 ไร่ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 22,054 ไร่ มีผลผลิต 80,730 ตัน และมีผลผลิตต่อไร่ 3,661 กิโลกรัม ลำไยของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่ยืนต้น 18,485 ไร่ มีเนื้อที่ให้ผล 18,411 ไร่ มีผลผลิต 12,340 ตัน และมีผลผลิตต่อไร่ 670 กิโลกรัม เงาะของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเนื้อที่ยืนต้น 5,897 ไร่ มีเนื้อที่ให้ผล 4,421 ไร่ มีผลผลิต 3,206 ตัน และมีผลผลิตต่อไร่ 725 กิโลกรัม (ภาพที่ 3.30)

ภาพที่ 3.30 ข้อมูลปาล์มน้ำมัน สับปะรดโรงงาน ลำไย และเงาะ :
เนื้อที่เพาะปลูก/เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่เก็บเกี่ยว/เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ปี 2564
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

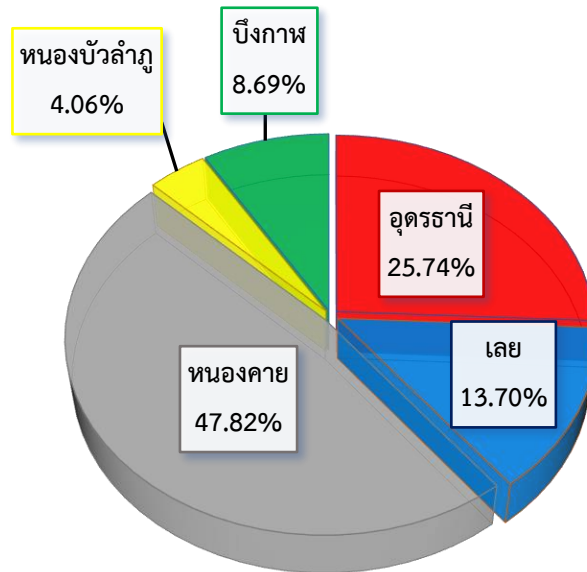
8) ปศุสัตว์ เกษตรกรส่วนใหญ่ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ 200,163 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 62.34 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดฯ จำนวนไก่ 11,225,336 ตัว และ ร่องลงได้ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงเป็ด 47,325 ราย จำนวน 1,226,769 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคเนื้อ 44,154 ราย จำนวน 292,494 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ 18,938 ราย จำนวน 111,402 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกร 8,194 ราย จำนวน 402,821 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ 1,848 ราย 40,208 ตัว เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม 388 ราย จำนวน 18,255 ตัว และเกษตรกรผู้เลี้ยงแกะ 65 ราย จำนวน 755 ตัว หรือคิดเป็นร้อยละ 13.75 5.90 2.55 0.58 0.12 0.02 ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปศุสัตว์ในพื้นที่กลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.31)

ภาพที่ 3.31 ร้อยละของจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสัตว์ ปี 2564
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

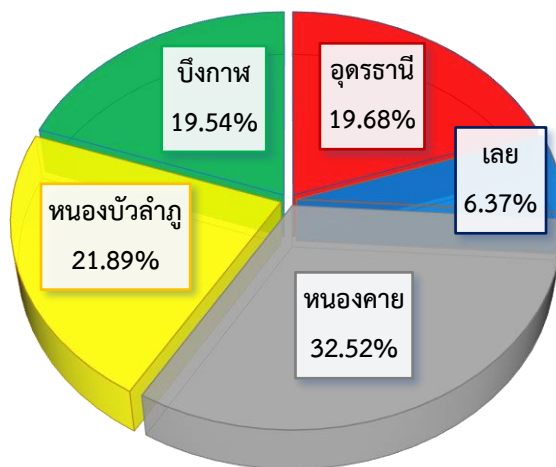
9) ประมง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เกษตรกรจะมีการจับสัตว์น้ำหลากหลายชนิด ได้แก่ ปลานิล ปลาไน ปลาดุก ปลาช่อน ปลาหมอเทศ ปลาบู่ ปลาแรด ปลายี่สก ปลาเทโพ ปลาหมอไทย ปลาชะโด ปลานวลจันทร์ ปลากรด ปลาจระเม็ดน้ำจืด ปลาอื่น ๆ กบ ตะพาบน้ำ ซึ่งจะแบ่งประเภทการจับสัตว์น้ำจืดได้ 2 ประเภท ดังนี้

(1) การเลี้ยงสัตว์น้ำจืด เป็นผลผลิตของการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด โดยแบ่งประเภทการเลี้ยงสัตว์น้ำออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ การเลี้ยงในบ่อ การเลี้ยงในนา การเลี้ยงในร่องสวน และการเลี้ยงในกระชัง ซึ่งกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีปริมาณการผลิตสัตว์น้ำจืด ปี 2563 จำนวน 22,305 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.93 ของผลผลิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด หรือคิดเป็นร้อยละ 4.73 ของผลผลิตทั้งประเทศ โดยจังหวัดหนองคายมีปริมาณการผลิต 10,666 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 47.82 จังหวัดอุดรธานีมีปริมาณการผลิต 5,741 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 25.74 จังหวัดเลยมีปริมาณการผลิต 3,055 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.70 จังหวัดบึงกาฬมีปริมาณการผลิต 1,938 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 8.69 และจังหวัดหนองบัวลำภูมีปริมาณการผลิต 905 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.06 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.32)

ภาพที่ 3.32 ร้อยละของปริมาณการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

(2) สัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ เป็นผลผลิตของการจับสัตว์น้ำตามแม่น้ำ ลำคลอง ฝาย คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ บ่อล่อ หนอง บึง และอื่น ๆ ที่จับได้จากธรรมชาติ ซึ่งกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีปริมาณการสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ ปี 2563 จำนวน 13,171.21 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.12 ของผลผลิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมด หรือคิดเป็นร้อยละ 11.27 ของผลผลิตทั้งประเทศ โดยจังหวัดหนองคายมีปริมาณการผลิต 4,283.08 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 32.52 จังหวัดหนองบัวลำภูมีปริมาณการผลิต 2,883.25 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.89 จังหวัดอุดรธานีมีปริมาณการผลิต 2,592.48 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.68 จังหวัดบึงกาฬมีปริมาณการผลิต 2,537.74 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.54 และจังหวัดเลยมีปริมาณการผลิต 838.66 ตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.37 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.33)

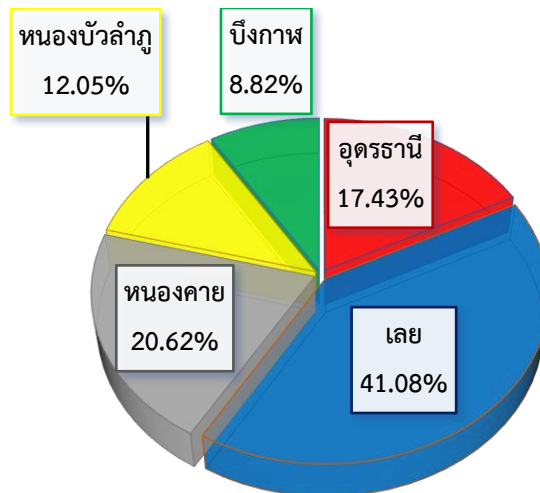

ภาพที่ 3.33 ร้อยละของปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3.2.4 มาตรฐานสินค้าเกษตร

1) มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP) เป็นการปลูกพืชตั้งแต่ การเตรียมดินพื้นที่ปลูก การเตรียมพันธุ์ การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การขนส่ง การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรต้องจัดบันทึกการปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเพื่อให้กระบวนการผลิต มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้ ได้ผลผลิตที่มีความปลอดภัยต่อเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้บริโภค ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม รวมทั้งผลผลิตที่ได้เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ

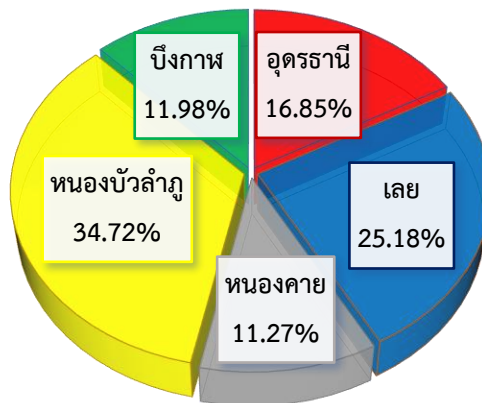
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ทั้งหมด 5,394 ราย จำนวน 6,279 แปลง เป็นพื้นที่ 34,194.26 ไร่ โดยจังหวัดเลยมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP 2,216 ราย (จำนวน 2,393 แปลง เป็นพื้นที่ 21,275.41 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 41.08 จังหวัดหนองคายมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP 1,112 ราย (จำนวน 1,296 แปลง เป็นพื้นที่ 3,952.30 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 20.62 จังหวัดอุดรธานีมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP 940 ราย (จำนวน 1,122 แปลง เป็นพื้นที่ 5,787.94 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 17.43 จังหวัดหนองบัวลำภูมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP 650 ราย (จำนวน 651 แปลง เป็นพื้นที่ 1,739.97 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 12.05 และจังหวัดบึงกาฬมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP 476 ราย (จำนวน 651 แปลง เป็นพื้นที่ 1,438.64 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 8.82 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.34)

ภาพที่ 3.34 ร้อยละของจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

2) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture) เป็นมาตรฐานที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยต่อการบริโภคตามหลักสากล ที่มีการตรวจสอบและรับรอง เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจต่อผู้บริโภค ซึ่งระบบจัดการผลิตด้านเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติหลีกเลี่ยงการใช้วัตถุพิษจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือ จุลินทรีย์ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรม (Genetic modification) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์และมีคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน

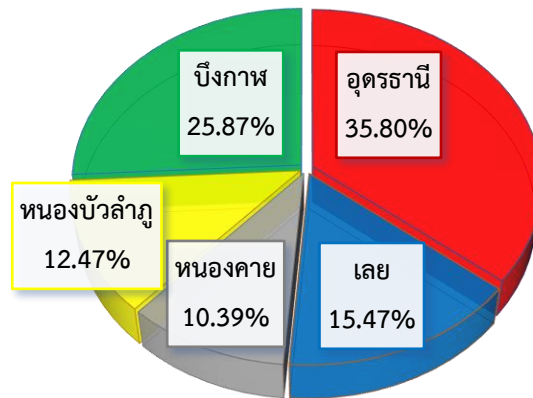
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ ทั้งหมด 985 ราย จำนวน 1,030 แปลง เป็นพื้นที่ 3,780.83 ไร่ โดยจังหวัดหนองบัวลำภูมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 342 ราย (จำนวน 365 แปลง เป็นพื้นที่ 954.02 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 34.72 จังหวัดเลยมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 248 ราย (จำนวน 252 แปลง เป็นพื้นที่ 1,336.74 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 25.18 จังหวัดอุดรธานีมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 166 ราย (จำนวน 178 แปลง เป็นพื้นที่ 901.21 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 16.85 จังหวัดบึงกาฬมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 118 ราย (จำนวน 120 แปลง เป็นพื้นที่ 422.12 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 11.98 และจังหวัดหนองคายมีเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ 111 ราย (จำนวน 115 แปลง เป็นพื้นที่ 166.74 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 11.27 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.35)

ภาพที่ 3.35 ร้อยละของจำนวนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรกรอินทรีย์ รายจังหวัด กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3.2.5 ระบบส่งเสริมเกษตรแปลงใหญ่

เป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้การสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เน้นให้ความสำคัญ การลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตร โดยกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีจำนวนแปลงใหญ่ 433 แปลง มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ 25,538 ราย เป็นพื้นที่ 312,326.37 ไร่ โดยจังหวัดอุดรธานี มีจำนวน 155 แปลง (มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ 10,014 ราย และเป็นพื้นที่ 129,074.70 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 35.80 จังหวัดบึงกาฬ มีจำนวน 112 แปลง (มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ 5,488 ราย และเป็นพื้นที่ 87,756.30 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 25.87 จังหวัดเลย มีจำนวนแปลงใหญ่ 67 แปลง (มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ 3,431 ราย และเป็นพื้นที่ 36,842.52 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 15.47 จังหวัดหนองบัวลำภู มีจำนวนแปลงใหญ่ 54 แปลง (มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ 4,206 ราย และเป็นพื้นที่ 30,943.25 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 12.47 และจังหวัดหนองคาย มีจำนวนแปลงใหญ่ 45 แปลง (มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฯ 2,399 ราย และเป็นพื้นที่ 27,709.60 ไร่) หรือคิดเป็นร้อยละ 10.39 ของกลุ่มจังหวัดฯ ตามลำดับ (ภาพที่ 3.36)

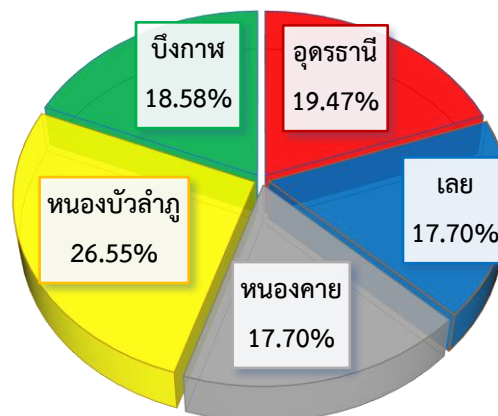
ภาพที่ 3.36 ร้อยละของจำนวนแปลงใหญ่ รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3.2.6 สหกรณ์ภาคเกษตรและกลุ่มเกษตรกร

1) **สหกรณ์ภาคเกษตร** กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ณ 31 ธันวาคม 2564 มีสหกรณ์และชุมนุมสหกรณ์ภาคเกษตร จำนวน 245 สหกรณ์ มีสมาชิก 443,719 ราย มีมูลค่า 11,894.33 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นสหกรณ์การเกษตร 241 สหกรณ์ มีสมาชิก 443,632 ราย สหกรณ์ประมง 1 สหกรณ์ มีสมาชิก 29 ราย และชุมนุมสหกรณ์ภาคเกษตร 3 ชุมชน มีสมาชิก 58 ราย

2) **กลุ่มเกษตรกร** กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ณ 31 ธันวาคม 2564 มีกลุ่มเกษตรกรจำนวน 238 กลุ่ม มีสมาชิก 28,865 ราย โดยแบ่งประเภทออกเป็นดังนี้ (1) ทำนา 80 กลุ่ม มีสมาชิก 13,527 ราย (2) ทำไร่ 38 กลุ่ม มีสมาชิก 4,837 ราย (3) ทำสวน 63 กลุ่ม มีสมาชิก 6,276 ราย (4) เลี้ยงสัตว์ 55 กลุ่ม มีสมาชิก 4,127 ราย และ (6) อื่น ๆ 2 กลุ่ม มีสมาชิก 98 ราย

นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม Young Smart Farmer ปี 2564 ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 จำนวน 226 ราย โดยจังหวัดอุดรธานี 44 ราย จังหวัดเลย 40 ราย จังหวัดหนองคาย 40 ราย จังหวัดหนองบัวลำภู 60 ราย และจังหวัดบึงกาฬ 42 ราย (ภาพที่ 3.37)

ภาพที่ 3.37 ร้อยละของจำนวน Young Smart Farmer รายจังหวัด
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

3.3 ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (ด้านการเกษตร)

อ้างอิงจากแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ได้ทำการเก็บข้อมูลและรับฟังปัญหาจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 สามารถสรุปประเด็นปัญหาและความต้องการภาคเกษตร ได้ดังต่อไปนี้

- 1) ผลผลิตสินค้าเกษตรมาตรฐานสูงจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ เช่น การแปรรูปข้าวเหนียว ข้าวหอมมะลิ ข้าวไรซ์เบอร์รี่
- 2) มุ่งต่อยอดไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิต เช่น การแปรรูปส่งออกยางพารา เป็นต้น
- 3) นวัตกรรมช่วยสร้างมูลค่าจากวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร
- 4) ส่งเสริมการสร้างรายได้ให้เกษตรกรในพื้นที่ให้ทั่วถึง
- 5) ใช้ทรัพยากรทางการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 6) การพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรและสินค้าเกษตรหลักให้ได้มาตรฐานในรูปแบบของเกษตรปลอดภัยและอาหารปลอดภัย โดยให้ความสนใจการพัฒนาประเด็นปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพน้ำ ดิน สิ่งแวดล้อม พันธุ์พืชและด้านปศุสัตว์ที่มีคุณภาพ เพื่อต่อยอดไปสู่ระบบการค้า การลงทุนและอุตสาหกรรมเกษตร
- 7) การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการจัดระบบชลประทานอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมพื้นที่การเกษตร และมีความยั่งยืน
- 8) การกำหนดราคาผลผลิตการเกษตรจะต้องให้เกษตรกรผู้ผลิตมีอำนาจต่อรองผลผลิตของตนเองได้ โดยผ่านสถาบันการเกษตรสินค้าแต่ละชนิด ทั้งนี้ เกษตรกรควรพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพที่ดี หรือมีการแปรรูปที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดเฉพาะ (Niche Market)
- 9) สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่ ทำการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ในการเพิ่มผลิตผลทางการเกษตรที่ปลอดภัยและแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สูงขึ้น
- 10) ส่งเสริมให้เกิดเกษตรกรรุ่นใหม่และมีความรู้ เพื่อสามารถยกระดับขีดความสามารถ ในการผลิตให้สูงขึ้นและให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ มาตรฐาน ปลอดภัย ตามความต้องการของตลาด
- 11) ส่งเสริมอาชีพ/เพิ่มทักษะการประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรในช่วงนอกฤดูทำการเกษตร

3.4 บริบทการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนา

การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มีรายละเอียดดังนี้

- 1) การพัฒนาเกษตรภายใต้แนวคิด BCG Model ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการ

พัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโต แข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

2) การพัฒนาเกษตรแม่นยำสู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม ยกกระตือรือร้นการจัดการสินค้าเกษตรและสร้างความเชื่อมโยงของเครือข่ายการผลิตการตลาด และโลจิสติกส์สินค้าเกษตรระหว่างเกษตรกร กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ภายใต้นโยบาย ตลาดนำการผลิตโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ร่วมขับเคลื่อน โครงการพัฒนาเกษตรแม่นยำสู่ธุรกิจเกษตรอุตสาหกรรม” (จากระยะที่ 1 สู่ระยะที่ 2) พื้นที่เป้าหมาย 2 ล้านไร่ ในปี 2566 ครอบคลุมกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีสินค้าเกษตรเป็นวัตถุดิบป้อนเข้าสู่โรงงานรับซื้อ ผ่านกลไกคณะทำงานจัดทำแนวทางการส่งเสริมการใช้ปัจจัยการผลิตและการปลูกพืชที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เพื่อพัฒนาและสนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่และบริหารจัดการแผนการผลิตสินค้าร่วมกับอุตสาหกรรมเป้าหมาย โดยมีตลาดอุตสาหกรรมรับซื้อผลผลิตที่แน่นอน กำหนดระยะเวลาดำเนินงาน 3 ปี (ปี 2564 –2566) สำหรับการดำเนินโครงการฯ ระยะที่ 1 มีสินค้าเกษตรเป้าหมาย 5 ชนิด ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดหวานและมะเขือเทศ ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย 32 จังหวัด ส่วนการดำเนินโครงการในระยะที่ 2 ได้มีการประชุมเพื่อกำหนดพื้นที่และสินค้าเป้าหมาย ในเบื้องต้นมีสินค้าเกษตรเป้าหมาย 10 ชนิด พื้นที่รวมกว่า 1 ล้าน 7 แสนไร่ เกษตรกร 134,310 ราย ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมาย 42 จังหวัด และมีโรงงานอุตสาหกรรมรับซื้อผลผลิตรวม 16 บริษัท

3) การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) ที่มีผลกระทบต่อการผลิตภาคเกษตร การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำการเกษตรและปริมาณฝนที่มีมากขึ้นหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นภัยแล้ง ฝนทิ้งช่วง และน้ำท่วม น้ำฝน ซึ่งมีพื้นที่ชลประทานมีเพียงร้อยละ 3.56 ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ทำให้มีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร นอกจากนี้ยังรวมถึงความเสี่ยงจากการระบาดของศัตรูพืชที่อาจเกิดขึ้น

4) โรคอุบัติใหม่ที่มีผลต่อภาคเกษตร สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยเสี่ยงต่อการผลิตภาคการเกษตร โดยเฉพาะสินค้าเกษตรที่ต้องพึ่งพาตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อ การขนส่ง การค้า และการส่งออกสินค้าเกษตร ควรจะต้องมีนโยบายสนับสนุนทั้งด้านการเชื่อมโยงตลอดห่วงโซ่อุปทาน เช่น การสร้างระบบพี่เลี้ยงแก่เกษตรกรรายใหม่ ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน เพื่อใช้ในการวางแผนและควบคุมการผลิต ส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิต และด้านอุปสงค์สินค้าเกษตร ด้วยการซื้อผลผลิตของเกษตรกรมาแปรรูปตามนโยบาย BCG ให้เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรไปเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวและสุขภาพ นอกจากนี้เกษตรกรกรปรับการผลิตแบบดั้งเดิมสู่การผลิตแบบใหม่ทำเกษตรผสมผสาน ผลิตสินค้าเกษตรพรีเมียม และปรับเปลี่ยนการผลิตโดยนำเทคโนโลยีมาใช้รวมทั้งส่งเสริมด้านการตลาดและช่องทางการจำหน่าย

5) ความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร โดยเฉพาะพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ที่เกิดความผันผวนราคาสินค้าเกษตร จากตลาดมีความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้น สภาพปัญหาผลผลิตล้นตลาด ราคาผลผลิตสูงกว่าคู่แข่ง และสภาพปัญหาอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบ การเพิ่มขึ้นลดลงของราคาสินค้าเกษตร จึงต้องวางแผนแก้ไขปัญหาด้านต้นทุนด้วยการพัฒนาการลดต้นทุนการผลิต ด้านการผลิตด้วยการพัฒนาแปรรูปสินค้าเกษตร ด้านการตลาดด้วยการเพิ่มตลาดการส่งออกไปประเทศอื่นเพิ่มขึ้น ด้านมาตรฐานสินค้าเกษตร ตั้งแต่การผลิตจนถึงการเก็บเกี่ยว พร้อมทั้งส่งเสริมการทำเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) และการสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชให้ตรงตามความเหมาะสมกับพื้นที่ (Agri-map) ด้านการวิจัยและพัฒนา ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกร การพัฒนาพันธุ์ให้มีผลผลิตสูง อายุสั้น และต้านทานโรค ด้านการบริหารจัดการสินค้าเกษตร ตลอดห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรตรงตามกับความต้องการ โดยเชื่อมโยงข้อมูลด้านการผลิตและการตลาด เพื่อให้เกิดความสมดุล

6) สถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียและยูเครน ที่มีต่อเศรษฐกิจภาคการเกษตรของไทย หากสงครามยืดเยื้อ จะกระทบราคาสินค้าโภคภัณฑ์ เพราะรัสเซียถือเป็นประเทศมหาอำนาจด้านพลังงานของโลก ทั้งด้านการผลิตก๊าซธรรมชาติ น้ำมัน ถ่านหิน และสินแร่ต่าง ๆ รวมถึงเป็นผู้ผลิตข้าวสาลีและข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ รายใหญ่ของโลก ขณะที่ยูเครนเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญในลำดับต้น ๆ ของโลก เช่น ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และธัญพืชต่าง ๆ การส่งออกสินค้าเกษตรไทยไม่ได้รับผลกระทบมากนัก แต่จะได้รับผลกระทบในด้านการนำเข้าสินค้าเกษตรบางชนิด เนื่องจาก ไทยมีสัดส่วนการนำเข้าจากยูเครนในระดับสูง ราคาสินค้าโภคภัณฑ์หลายชนิดปรับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะปุ๋ยเคมีที่รัสเซียในฐานะประเทศผู้ส่งออกอันดับ 2 ของโลก ประกาศงดส่งออก รวมถึงวัตถุดิบอาหารสัตว์ น้ำมันเชื้อเพลิง และก๊าซธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัจจัยการผลิตหลักในการผลิตสินค้าเกษตร ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

7) การพัฒนาของระบบเทคโนโลยีและนวัตกรรมจากยุคโลกาภิวัตน์ (Innovation) ภาครัฐดำเนินนโยบายการเกษตรเพื่อปฏิรูปภาคเกษตรอย่างต่อเนื่อง ทั้งการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การส่งเสริมการรวมกลุ่ม การลดต้นทุนการผลิต การใช้หลักการตลาดนำการผลิต ส่งผลให้การผลิตทางการเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ความนิยมของสังคมทั้งในประเทศและของโลกที่ให้ความสนใจการดูแลสุขภาพ การบริโภคอาหารปลอดภัยต่อสุขภาพ การใช้สมุนไพรในชีวิตประจำวัน และการกินอาหารที่มีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบได้สร้างโอกาสให้กับการผลิตทางการเกษตร

นอกจากนี้ยังรวมถึง สถานการณ์เศรษฐกิจของสินค้าเกษตรที่ส่งผลกระทบต่อความต้องการของตลาด รูปแบบการบริโภคสินค้าเกษตร แรงงานภาคการเกษตร โรคระบาด และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.5 การประเมินสภาพแวดล้อม (SWOT)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมด้านการเกษตรและสหกรณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของกลุ่มจังหวัดฯ ที่จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาด้านการเกษตรและสหกรณ์ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 กลุ่ม

1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน ด้วยวิธี McKinsey 7-S Framework ซึ่งจะวิเคราะห์ว่ามี จุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) อย่างไรในปัจจุบันทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์ (Strategy) (2) โครงสร้างขององค์กร (Structure) (3) ระบบการปฏิบัติงาน (System) (4) บุคลากร (Staff) (5) ทักษะความรู้ ความสามารถ (Skill) (6) รูปแบบการบริหารจัดการ (Style) และ (7) ค่านิยมร่วม (Shared Values)

2) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ด้วยวิธี PESTEL Analysis ซึ่งจะวิเคราะห์ว่ามี โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Threats) อย่างไรในปัจจุบันทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย (1) ปัจจัยด้านการเมืองและกฎหมาย (Political Factors) เช่น นโยบายของรัฐ ระบบการปกครอง เสถียรภาพ ด้านการเมือง ความร่วมมือระหว่างประเทศ (2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic Factors) เช่น การปรับอัตราภาษี อัตราดอกเบี้ย อัตราการจ้างงาน ภาวะทางเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social cultural Factors) เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ค่านิยมการบริโภคอุปโภค (4) ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technological Factors) เช่น เครื่องจักรกลทางการเกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ (5) ปัจจัยด้านกฎหมาย (Law/Legal Factors) เช่น กฎหมายแรงงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ระเบียบข้อบังคับด้านธุรกิจ (6) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Factors) เช่น สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ธรรมชาติ

โดยจะได้ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก มีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 จุดแข็ง (Strength)

1) นโยบายของรัฐบาลที่สำคัญ เช่น ครีวไทยสู่ครัวโลก การบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ ตลาดนำการผลิต เทคโนโลยีเกษตร 4.0 บริหารเชิงรุกแบบบูรณาการโมเดล "เกษตร-พาณิชย์ทันสมัย" เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวศาสตร์พระราชฯ 3's (Safety Security Sustainability) การเกษตร BCG Model และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทาง เศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ฯลฯ เป็นโอกาสทำให้เกิดการเร่งพัฒนาแหล่งผลิต รวบรวมผลผลิตและกระจายผลผลิตและอาหารที่มีคุณภาพ และเกิดระบบธุรกิจบริการ เช่น ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร ธุรกิจการให้บริการขนถ่ายสินค้า ธุรกิจการบริการเก็บรักษาและคลังสินค้า ไฮโล ห้องเย็น ฯลฯ

2) ประเทศไทยมีความสะดวกในการเข้าไปทำธุรกิจมากที่สุดสภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน

3) มีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัด ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผัก ปศุสัตว์ และประมง

4) มีพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในภาคการเกษตรร้อยละ 51.58 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

- 5) มีโรงงานอุตสาหกรรมรองรับผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงงานยางพารา โรงงานน้ำตาล โรงแปงมัน โรงสีข้าว และ โรงงานมะเขือเทศ เป็นต้น
- 6) มีศักยภาพในการทำเพาะปลูกพืชตามลำนํ้าโขงและการประมง เช่น มะเขือเทศ ต้นหอม กระเทียม และการเลี้ยงปลากระชังตามลำนํ้าโขง เป็นต้น
- 7) มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร (ศพก.) อยู่ทุกอำเภอ
- 8) มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศน์
- 9) มีสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ที่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค เช่น กล้วยตากสังคม ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน เป็นต้น
- 10) หน่วยงาน กษ. ทั้งด้านพืช (กรมวิชาการเกษตร) ด้านประมง (กรมประมง) และด้านปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์) และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ ให้เป็นหน่วยตรวจสอบและรับรองตามกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสินค้าของประเทศคู่ค้า ทำให้สินค้าสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ทั่วโลกและมีอาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ด้านต่างๆ เช่น พืช ปศุสัตว์ ประมง สปก. หมอดิน เป็นต้น
- 11) Smart Farmer/เกษตรกร รู้จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสืบค้นข้อมูลและนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร การตลาดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 12) มีกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชน ท้องถิ่น และประเทศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีทุนทางเศรษฐกิจจำนวนมากกว่า 1 แสนล้านบาท มีทุนทางสังคมในรูปเครือข่ายความร่วมมือกลุ่มประชากรกว่า 1 ล้านคน
- 13) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ทำงาน และพร้อมเปิดรับแนวคิดองค์ความรู้ใหม่ ในการปฏิบัติหน้าที่ และเข้าใจบริบทพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร
- 14) มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และมี Young Smart Farmer และ Smart Farmer
- 15) มีสถาบันการศึกษาและบุคลากรที่พร้อมสนับสนุนงานด้านการเกษตร ความร่วมมือด้านงานวิจัย เผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยี และสร้างสรรค์นวัตกรรมทางด้านการเกษตร
- 16) มีการบูรณาการเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรในระบบแปลงใหญ่
- 17) มีการขับเคลื่อนนโยบายการตลาดนำการผลิต ที่เป็นการบริหารจัดการสินค้าเกษตร โดยสนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน
- 18) เกษตรกรมีความภูมิใจในการทำการเกษตร

3.5.2 จุดอ่อน (Weakness)

- 1) ขาดข้อมูลองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนา การยกระดับการผลิต (ต้นน้ำ) การบริหารจัดการ การแปรรูปสินค้าเกษตรที่หลากหลาย (กลางน้ำ) และการตลาดสมัยใหม่ (ปลายน้ำ)

- 2) การบริหารจัดการน้ำในเขตชลประทาน ยังไม่สามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตรได้อย่างเพียงพอ
- 3) เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตสดมากกว่าการแปรรูปสินค้า รวมทั้งช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรและบริการยังมีช่องทางที่จำกัด
- 4) การเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและโรงงานอุตสาหกรรมโดยตรงมีน้อย
- 5) เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว (ส่งผลความเสี่ยงในด้านราคา)
- 6) ระบบการกำกับดูแลสินค้าเกษตรและอาหารของไทย ปัจจุบันมีหน่วยงานเกี่ยวข้องจำนวนมาก ตามระบบห่วงโซ่อาหาร โดยเฉพาะในระดับปลายน้ำ หรือขั้นตอนหลังการเก็บเกี่ยว หรือขั้นตอนการแปรรูป ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีบทบาทหน้าที่ และกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเองและยังมีลักษณะยึดติดกับกรอบภาระหน้าที่ของหน่วยงาน ไม่มีระบบการวางแผนร่วมกัน เพื่อให้สามารถประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ในระบบห่วงโซ่อาหารได้
- 7) ขาดแหล่งข้อมูลประเภทเบ็ดเสร็จที่เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องต้องการและนำไปใช้
- 8) ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและบริการของภาครัฐ/จังหวัด ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของเกษตรกรรายย่อยยังไม่เพียงพอ
- 9) ขาดปัจจัยสนับสนุนให้เกิดระบบนวัตกรรมเกษตรและนำเทคโนโลยีไปใช้ระดับชุมชน ทั้งด้านการเงิน การลงทุน การจัดกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสาธิต
- 10) เกษตรกรในปัจจุบันอยู่ในวัยผู้สูงอายุ
- 11) เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศน์ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและถูกทำลาย
- 12) มีเกษตรกรรายย่อยจำนวนมาก ที่ยังมีฐานะยากจนและขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการผลผลิตของตนให้มีประสิทธิภาพ ทำให้มีข้อจำกัดในการพัฒนาหรือรวมกลุ่ม เพื่อเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีมาตรฐาน
- 13) สัดส่วนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่สืบทอดการทำเกษตรยังมีน้อย เนื่องจากคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจอาชีพเกษตร คิดความคิดว่า “ล่าหลัง”
- 14) ข้อจำกัดของเจ้าหน้าที่ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาขึ้น
- 15) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมเปิดรับแนวความคิดองค์ความรู้ใหม่ในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและไม่ทันสมัย
- 16) เกษตรกรขาดองค์ความรู้การจัดการฟาร์ม พืช ปศุสัตว์ ประมง ตลาด และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงความรู้ในเรื่องการวางแผน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการผลผลิต รวมทั้งเกษตรกรนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในการทำการเกษตรน้อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
- 17) การพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารไทยยังไม่มีการใช้องค์ความรู้เป็นฐานอย่างเต็มที่ ขาดกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้ขาดการพัฒนา การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (Value added) หรือการสร้างคุณค่าสินค้าเกษตร (Value Creation) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สินค้าวัตถุดิบการเกษตร สมุนไพร และบรรจุภัณฑ์

- 18) เกษตรกรมีเงินทุนไม่เพียงพอ
- 19) สถาบันเกษตรกรบางส่วนยังขาดการรวมกลุ่ม และการจัดการอย่างเป็นระบบ
- 20) ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดยังคงอยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตและผลผลิตต่อหน่วย กับประเทศคู่แข่ง ผลิตภาพการผลิตสินค้าเกษตรของไทยหลายชนิดยังด้อยกว่าคู่แข่ง เช่น ประเทศเวียดนาม นอกจากนี้ การจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ อยู่ในรูปสินค้าขั้นปฐม วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปอย่างง่าย
- 21) การผลิตสินค้าทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรองมาตรฐานที่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด
- 22) วิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายในตลาดสมัยใหม่ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า
- 23) เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติในการทำการเกษตรตามที่เคยปฏิบัติมาแต่ดั้งเดิม ทำให้สินค้าเกษตรไม่มีคุณภาพ และมีต้นทุนการผลิตสูง
- 24) เกษตรกรยังมีค่านิยมการใช้สารเคมี และมีการใช้สารเคมีจำนวนมาก

3.5.3 โอกาส (Opportunity)

- 1) เป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ทำให้มีโอกาสนในการส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น และมีการนำเข้าวัตถุดิบ/สินค้ากึ่งสำเร็จรูปจากอาเซียนที่มีคุณภาพในราคาที่ถูกลง
- 2) การเปิดเสรีทางการค้า และข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันทางการค้า ภายใต้กรอบ WTO ซึ่งมีการกำหนดข้อตกลงที่เข้มงวดขึ้นเกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัยของอาหารซึ่งจะเป็นการผลักดันและยกระดับให้เกษตรกรผู้ผลิตอาหารมีความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผลิตได้ตามมาตรฐาน และจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคมากขึ้น
- 3) มีระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นโอกาสในการกระจายสินค้าเกษตร ส่งเสริมการค้าการลงทุน รวมทั้งการเชื่อมโยงทางรถไฟภายในประเทศกับรถไฟความเร็วสูงในพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเชื่อมโยงต่อไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน
- 4) มีเส้นทางคมนาคมทั้งถนน ทางรถไฟ และเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ สามารถกระจายสินค้าทางการเกษตรจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภคทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ
- 5) มีจุดผ่านแดนถาวรที่สำคัญและสะดวกต่อการส่งออกและนำเข้าสินค้าด้านการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีรถไฟความเร็วสูง จีน-ลาว อยู่ใกล้จังหวัดหนองคาย
- 6) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เขื่อนเวศน์และวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง
- 7) เป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญและมีความหลากหลาย
- 8) มีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเพิ่มมากขึ้น เช่น ช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ตลาด online
- 9) ประเทศเพื่อนบ้านมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีความต้องการสินค้าเกษตรและบริการมากขึ้น

10) กระแสของสังคมโลกให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพ ประกอบกับโครงสร้างประชากร สัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการสินค้าและบริการด้านสุขภาพสูงขึ้น เช่น อาหาร มาตรฐานอินทรีย์ พืชสมุนไพร ซึ่งกลุ่มจังหวัดมีความพร้อมในด้านการผลิต

11) ประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารรายใหญ่ของโลก ประสบปัญหาภัยธรรมชาติหรือเกิด ภาพพจน์ที่เสียหายของสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ขาดความปลอดภัย ตลาดต่างประเทศหลายประเทศ โดยเฉพาะ ประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงเริ่มมีการหาแหล่งนำเข้าทดแทนจากประเทศอื่น ๆ จึงเป็นโอกาสของสินค้าเกษตรและ อาหารของไทยในการทดแทนและเพิ่มส่วนแบ่งตลาดโลก

12) นักท่องเที่ยวต่างประเทศ ชอบแหล่งเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนไทยมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ และแบ่งปันที่แสดงถึงความเป็นมิตร จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะแหล่ง ท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น และรวมความรู้เกี่ยวกับการเกษตร

13) ในการพัฒนาเทคโนโลยีด้านข้อมูล มีโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) โดยการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูล

14) มีเทคโนโลยีระบบน้ำหยดอัตโนมัติเพิ่มขึ้น (IOT)

15) การนำเอาเทคโนโลยีที่เป็นเครื่องจักรทางการเกษตรทดแทนแรงงาน

16) การเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตสะดวกและรวดเร็ว

17) สินค้าเกษตรมีการนำเข้า/ส่งออก ในหลายประเทศ เช่น จีน ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้ม การจัดทำข้อตกลง (MOU/เขตการค้าเสรี) ระหว่างประเทศไทยเพิ่มขึ้น

18) กระแสความตื่นตัวของโลกเพื่อการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น กระแสความนิยม อาหารอินทรีย์ อาหารปลอดสารพิษ โดยมีการรวมตัวเป็น กลุ่มองค์กรที่ชัดเจน และมีเครือข่าย/ประชาคม เชื่อมโยงทั้งระดับ ประเทศและ ระดับโลก ทศนคติของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดช่องทางหรือโอกาสในการ เพิ่มมูลค่าสินค้าและราคาให้กับสินค้าคุณภาพ

3.5.4 อุปสรรค (Threats)

1) ภาวะเป็ยบกติกาใหม่ ๆ และการเปิดเสรีการค้าการลงทุน โดยเฉพาะมาตรการกีดกันทางการค้า ที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการแรงงาน สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เป็นต้น ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการ ที่ส่งออกสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศทำได้ยากขึ้น รวมทั้งมีต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น และมี ผลกระทบต่อระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2) การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน ทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่และการเข้าสู่ตลาดของสินค้า มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย ที่ ความสามารถในการแข่งขันยังไม่เท่าเทียมกับต่างประเทศหรือไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และตลาดใหม่หรือฐานลูกค้าใหม่

3) ปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัว ส่งผลต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจทั้งในภาคการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตร และการจ้างแรงงานเกษตรของผู้ประกอบการไทย

4) ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนตลอดเวลาเป็นไปตามกลไกของตลาด

5) ปัญหาการพึ่งพาพลังงาน เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ก๊าซธรรมชาติ และปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี อาหารสัตว์ จากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการต้องรับภาระต้นทุนการผลิตและการขนส่งที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งส่งกระทบราคาพันธุ์พืช และราคาอุปกรณ์ทางการเกษตรที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นด้วย

6) สินค้าเกษตรจากอาเซียนที่มีคุณภาพดีกว่า/ราคาถูกกว่า จะเข้ามาแข่งขันตลาดสินค้าเกษตร

7) สถานการณ์สงครามทำให้เกิดอัตราเงินเฟ้อ ราคาน้ำมันสูงขึ้น และภาวะโรคระบาดอุบัติใหม่ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าเกษตร

8) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีความผันผวนและแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง และการระบาดของโรคพืชสัตว์อุบัติใหม่ ส่งผลต่อความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ของเกษตรกร

9) ผู้ประกอบการต่างชาติที่มีศักยภาพในการลงทุน มีแนวโน้มเข้ามาประกอบธุรกิจรวบรวม คัดแยก (ตั้งล้าง) และขนส่งผลผลิตทางการเกษตร แทนเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีอำนาจเหนือตลาดโดยเป็นผู้กำหนดราคาซื้อ และลดอำนาจการต่อรองราคาของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

10) แรงงานภาคการเกษตรมีทิศทางลดลงและอยู่ในวัยผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม

11) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนา และมีลักษณะคล้ายกัน บางส่วนยังขาดจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาด โควิด-19 มีการผ่อนคลาย แต่ยังมีข้อจำกัดในการรวมกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

12) งานวิจัยด้านเทคโนโลยียังเข้าไม่ถึงเกษตรกรและเกษตรกรมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร

13) การใช้เทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอาหารที่ทันสมัยมากขึ้น ลดทอนศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและภูมิปัญญาของชาวบ้านของเกษตรกรและผู้ผลิตอาหารรายย่อยอย่างมาก อันเป็นต้นเหตุของความไม่มั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

14) กฎระเบียบ กติกา มีบางประเด็นที่กำหนดอยู่ในข้อตกลง (MOU/เขตการค้าเสรี) มีบางข้อที่เป็นข้อจำกัด ทำให้เกษตรกรไม่สามารถส่งออกสินค้าได้ด้วยตนเอง เนื่องจาก ขาดเงินทุน และความรู้ด้านการนำเข้า/ส่งออก

15) การเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนของประเทศ โดยเฉพาะมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการแรงงาน สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและสุขอนามัยพืชเพิ่มมากขึ้น

16) ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญและใช้มาตรการความปลอดภัยด้านอาหารและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมาเป็นข้อจำกัดทางการค้า มีการเพิ่มข้อกำหนด/เงื่อนไข ปรับเปลี่ยนกฎหมายต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้มีความเข้มงวดและซับซ้อนมากขึ้น เช่น การกำหนดค่าสูงสุดของสารตกค้างที่อนุญาตให้มีได้ การให้มีระบบตรวจสอบย้อนกลับ การกำหนดมาตรการสวัสดิภาพสัตว์ เป็นต้น อาจส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรและอาหารของไทย

3.6 การจัดทำ TOWS Matrix เพื่อกำหนดกลยุทธ์

การวิเคราะห์จับคู่กลยุทธ์ TOWS Matrix โดยการนำ SWOT ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้านการเกษตรและสหกรณ์ของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 มาจัดทำกลยุทธ์ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์เชิงรุก (Strength + Opportunity : SO) เพื่อนำจุดแข็งกับโอกาสที่มีในกลุ่มจังหวัด ฯ มาใช้ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด 2) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (Weakness + Opportunity : WO) เพื่อนำจุดอ่อนกับโอกาสมาเตรียมแก้ไขกับผลกระทบที่เกิดขึ้นของกลุ่มจังหวัด ฯ นำโอกาส 3) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (Strength + Threats : ST) เพื่อนำจุดแข็งและอุปสรรคของกลุ่มจังหวัด ฯ ป้องกันอุปสรรคจากปัจจัยภายนอกและภายใน และ 4) กลยุทธ์เชิงรับ (Weakness + Threats : WT) เพื่อหาวิธีลดความเสี่ยงจากผลกระทบทั้งจุดอ่อนและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นในกลุ่มจังหวัด ฯ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.6.1 กลยุทธ์เชิงรุก (SO)

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาเป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญเชื่อมต่อศูนย์กลางกระจายสินค้าและบริการด้านเกษตรเพื่อส่งออกสู่ภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้าน
- 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 3) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย
- 4) พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรมืออาชีพ
- 5) การส่งเสริมสนับสนุนการรวมกลุ่ม/การทำเกษตรแบบแปลงใหญ่
- 6) ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์
- 7) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสาร นวัตกรรม การเรียนรู้ เพื่อการผลิตและการแปรรูปเพิ่มมูลค่าทางเกษตรกรรมสู่การพัฒนา เพื่อการตลาด
- 8) สนับสนุนและส่งเสริมการผลิตให้ได้มาตรฐาน

3.6.2 กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO)

- 1) ส่งเสริมสนับสนุน องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การเข้าถึงแหล่งเงินทุนมาปรับใช้เพื่อวางแผนการผลิต ตลาด แปรรูป
- 2) สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายเกษตรกร และสถาบันเกษตรกร
- 3) เสริมสร้างความภาคภูมิใจและมั่นคงในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 4) ขยายผลการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 5) การสนับสนุนแนวทางการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารชีวภัณฑ์/นวัตกรรมเพื่อทดแทนการลดใช้สารเคมีในภาคการเกษตร
- 6) สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร (น้ำ) เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร
- 7) สนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการทดแทนแรงงานภาคการเกษตร เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- 8) การสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคา/ภัยธรรมชาติ
- 9) สนับสนุนการรวมกลุ่ม/วิสาหกิจ/แปลงใหญ่ เพื่อเข้าถึงแหล่งทุนและบริการของภาครัฐ

- 10) สนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกร
- 11) สนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชให้ตรงตามความเหมาะสมของพื้นที่
- 12) ส่งเสริมการพัฒนาการผลิตให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการและผู้บริโภค

3.6.3 กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST)

- 1) ส่งเสริมการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร
- 2) ส่งเสริมการปลูกพืชให้เหมาะสมกับพื้นที่ (Agri-map) เพื่อลดต้นทุนการผลิต
- 3) นำองค์ความรู้ด้านภูมิปัญญามาประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันโรคระบาดและศัตรูพืช
- 4) การนำองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบ และเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต การขนส่ง และการแปรรูป
- 5) น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับใช้ในการลดต้นทุนเพื่อลดความเสี่ยง/ความผันผวน ในการประกอบอาชีพ และสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่/ภัยธรรมชาติ
- 6) ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าเกษตรอัตลักษณ์

3.6.4 กลยุทธ์เชิงรับ (WT)

- 1) ส่งเสริมสนับสนุน องค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม มาปรับใช้เพื่อวางแผนการผลิต ตลาด แปรรูป
- 2) การพัฒนาเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศการเกษตรเพื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารด้านการเกษตร
- 3) การพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิต การแปรรูป และการตลาด
- 4) สนับสนุนให้เกษตรกรมีสวัสดิการ

ส่วนที่ 4

แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 – 2570)

4.1 ภาพรวม

4.1.1 วิสัยทัศน์

“ศูนย์กลางผลิตสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงและสินค้าเกษตรปลอดภัย ในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง”

4.1.2 พันธกิจ

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาด้านการเกษตรเพื่อเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง
- 2) พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดห่วงโซ่อุปทานอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์อย่างสมดุลและยั่งยืน
- 4) ส่งเสริมการผลิตและสนับสนุนการตรวจสอบมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร

4.1.3 เป้าประสงค์

เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างสมดุลและยั่งยืน

4.2 ประเด็นการพัฒนา/แนวทางการพัฒนา มี 3 ประเด็น ได้แก่

- 4.2.1 เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร
- 4.2.2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงตลอดห่วงโซ่อุปทาน
- 4.2.3 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

ซึ่งแต่ละประเด็นพัฒนา มีสาระสำคัญพอสังเขป ดังนี้

4.2.1 เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร

1) ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

- 1.1) รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 3
- 1.2) ร้อยละของพื้นที่เกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 5

2) แนวทางพัฒนา

2.1) สนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรในท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน ลดการพึ่งพาอาหารจากภายนอก ส่งเสริมการทำเกษตรตามหลักการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้และเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

2.2) สนับสนุนเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมเกษตรยั่งยืน เช่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรอินทรีย์ รวมถึงการทำการเกษตรผสมผสาน และเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง โดย

(1) สนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นในการผลิตสินค้าเกษตร โดยให้ความสำคัญกับการใช้ พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์และประมง ที่มีความต้านทานโรคและสภาพดินฟ้าอากาศ

(2) พัฒนาศักยภาพของเกษตรกรในการวางแผนการผลิตและตัดสินใจในการเรียนรู้ เพื่อ ปรับระบบการเกษตรไปสู่การเกษตรที่ยั่งยืน โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากระบบเกษตรยั่งยืน พร้อมจัดให้มีการทำคู่มือทางเลือกการประกอบอาชีพการเกษตรให้ สอดคล้องกับพื้นที่และความต้องการของตลาด

(3) พัฒนาคุณภาพผลผลิตเกษตรทั้งพืช สัตว์และประมง ให้มีมาตรฐานและความปลอดภัย อย่างเข้มงวด และจัดให้มีระบบการกำกับดูแลและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(4) สร้างระบบเครือข่ายให้สามารถเชื่อมโยงการเกษตรแบบยั่งยืนและระบบเศรษฐกิจชุมชน พร้อมทั้งพิจารณาจัดทำมาตรฐานการผลิตและคุณภาพสินค้าเกษตรแบบยั่งยืน ควบคู่ไปกับการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้แก่ผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ตระหนักในเรื่องคุณภาพของสินค้าเกษตรปลอดภัย

(5) ให้ความสำคัญกับการวิจัยแบบสหวิทยาที่นำไปสู่การพัฒนากระบวนเกษตรที่กลมกลืนกับ ธรรมชาติ โดยคำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาสารชีวภาพเพื่อลดการใช้ สารเคมีการเกษตร

2.3) ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ด้วยการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา นวัตกรรมและเทคโนโลยีการพัฒนาระบบการผลิตและบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้มีสินค้าอัตลักษณ์พื้นถิ่น ออกสู่ตลาด โดย

(1) ส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับความสามารถของเกษตรกรและชุมชนในการพัฒนา สินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

(2) สร้างอัตลักษณ์หรือนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดให้กับสินค้า รวมทั้งการสร้าง ความแตกต่าง/โดดเด่นของสินค้าในแต่ละท้องถิ่น และสร้างตราสินค้าของเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น ตลอดจนใช้ ประโยชน์จากเอกลักษณ์แต่ละพื้นที่ในการเชื่อมโยงไปสู่ภาคการผลิตอื่น เช่น การท่องเที่ยวและบริการ ส่งเสริม การบริโภคสินค้าเกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่นในระดับประเทศ และการส่งออกไปยังตลาดโลก

2.4) ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio Economy) ให้เป็นฐานรายได้ใหม่ที่ สำคัญของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 โดยมุ่งลงทุนสร้างเศรษฐกิจบนฐานของการวิจัย และนวัตกรรมระดับสูง ในลักษณะสหวิทยาการ ที่ใช้ทรัพยากรฐานชีวภาพ (พืช สัตว์ จุลินทรีย์) รวมถึงวัสดุ เหลือทิ้งทางการเกษตร ของเสียและน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ฟาร์มปศุสัตว์และชุมชน เพื่อพัฒนาต่อยอด เป็นผลิตภัณฑ์ชีวภาพที่มีมูลค่าสูง

2.5) สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และให้มีการริเริ่มทำธุรกิจที่สถาบัน เกษตรกรเป็นเจ้าของและบริหารจัดการเอง ภายใต้ความร่วมมือของกลุ่มเกษตรกร ชุมชนและภาคธุรกิจเอกชน โดย

(1) พัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในกลุ่มจังหวัด โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน พร้อมทั้งจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐาน ดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวตลอดจนพัฒนาสินค้า OTOP สินค้าวิสาหกิจชุมชน ของที่ระลึก ร้านอาหาร ที่พักให้มีคุณภาพดี ส่งเสริมการท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มตามความสนใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว

(2) ส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรให้มีอาชีพนอกภาคเกษตรในหมู่บ้านแทนการออกไปทำงานในเมือง โดยเฉพาะการสร้างธุรกิจประเภทรับเหมาช่วงงาน เช่น การรับจ้างบริการการขนส่งสินค้าเกษตรหรือนักท่องเที่ยว การรับจ้างบรรจุสินค้าเกษตรในศูนย์รวบรวม หรือการรับจ้างฟอกย้อมและทอผ้า เป็นต้น

(3) สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านธุรกิจเกษตรระหว่างเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และชุมชน เพื่อวางรากฐานความคิดเชิงธุรกิจ โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง และเน้นการพัฒนาการทำธุรกิจเกษตรเพื่อจำหน่ายออกสู่ตลาดต่าง ๆ การให้ข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาดที่ทันต่อเหตุการณ์เพื่อประกอบการตัดสินใจ เป็นต้น

4.2.2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงตลอดห่วงโซ่อุปทาน

1) ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

- 1.1) มูลค่าธุรกิจรวมและแปรรูปผลผลิตของสถาบันเกษตรกรเพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่าร้อยละ 3
- 1.2) มีแหล่งรวบรวมผลผลิตเกษตรที่มีมูลค่าสูงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

2) แนวทางพัฒนา

2.1) สนับสนุนการจัดตั้งเขตการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานปลอดภัย เพื่อเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตรในจังหวัด โดยคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ และให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าเกษตรใหม่ ๆ ที่ตลาดต่างประเทศมีความต้องการ เช่น พืชพลังงาน พืชผักอินทรีย์ และพืชสมุนไพร แมลงเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.2) ส่งเสริมการพัฒนาและใช้วัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูงเข้าสู่ในอุตสาหกรรมเกษตร เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีมูลค่าสูง โดยการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทานให้แก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร

2.3) สนับสนุนการใช้ประโยชน์และความเชื่อมโยงจากแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัดไปตามเส้นทางตามแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมและแผนพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ รวมทั้งตามแผนการสร้างศูนย์กลางกระจายสินค้าและบริการด้านเกษตรเพื่อส่งออกสู่ภูมิภาคและประเทศเพื่อนบ้านของรัฐบาล

2.4) พัฒนาการสร้างมูลค่า (Value Added) หรือห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ให้กับสินค้าเกษตรให้มากขึ้น โดย

(1) เร่งรัดการพัฒนาการแปรรูปสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมเกษตรในรูปอาหารและไม่ใช่อาหารที่มีศักยภาพ เพื่อขยายสัดส่วนการตลาดและการส่งออก โดยนำเอาเทคโนโลยีและผลการวิจัยและพัฒนามาใช้ในเชิงพาณิชย์ เพื่อการเพิ่มมูลค่าของปัจจัยและกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อการส่งออกอย่างต่อเนื่อง

(2) สนับสนุนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิตหลังการเก็บเกี่ยว และการแปรรูป อาทิ บรรจุภัณฑ์อัจฉริยะ ควบคุมคุณภาพและความปลอดภัย ติดตามผลิตภัณฑ์ระหว่างขนส่ง และยืดอายุของอาหารและสินค้าเกษตรในบรรจุภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้า

(3) สนับสนุนให้เกษตรกร/สถาบันเกษตรกรนำของที่เหลือใช้จากกระบวนการผลิตการบรรจุภัณฑ์ มาใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น เพื่อสร้างรายได้เพิ่มของตนเอง เช่น การสร้างพลังไฟฟ้าจากมูลสัตว์/พลังลม เป็นต้น

(4) ส่งเสริมการสร้างตราสินค้า (Brand) โดยเน้นการผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและได้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานคุณภาพสินค้าต่าง ๆ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการสร้างเครื่องหมายทางการค้า และการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของตนเอง

(5) สนับสนุนให้เกษตรกร สถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการในจังหวัด มีความรู้พื้นฐานต่าง ๆ เพื่อยกระดับไปสู่การประกอบธุรกิจผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้มากขึ้น เพื่อขยายตลาดและสร้างโอกาสทางธุรกิจ

2.5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างโอกาสทางการตลาดในธุรกิจโลจิสติกส์การเกษตร โดย

(1) ยกระดับศูนย์กระจายสินค้าของสหกรณ์ (Cooperative Distribution Center : CDC) และผู้ประกอบการ ให้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งกันและกัน และให้ได้มาตรฐานการให้บริการโลจิสติกส์ เทียบเคียงกับผู้ให้บริการโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งเสริมสู่การเป็นผู้ให้บริการแบบครบวงจร เช่น การให้บริการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ การรับจ้างเก็บเกี่ยว รวบรวม และแปรรูปผลผลิต รวมทั้งบรรจุภัณฑ์ เป็นต้น เพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดในธุรกิจการให้บริการโลจิสติกส์ของสถาบันเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย

(2) สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกรและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจัดสร้างร้านจำหน่ายสินค้าใกล้ทางหลวงเป็น “ศูนย์รวบรวมและจำหน่ายสินค้าเกษตร” โดยให้เป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตเกษตรในระดับพื้นที่ บริการโลจิสติกส์รับส่งผลผลิตเกษตรจากฟาร์ม และกระจายสินค้ากับศูนย์กระจายสินค้าของสหกรณ์ เป็นต้น

(3) ส่งเสริมสถาบันเกษตรกรให้มีการดำเนินงานในรูปแบบ “ศูนย์บริการเครื่องจักรกลการเกษตร” แก่สมาชิกและเกษตรกรเพื่อช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์ ของสมาชิก ลดการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งเป็นการสร้างแรงงานเก็บเกี่ยวที่มีฝีมือในพื้นที่

(4) พัฒนาเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การตลาดและการบริการ รวมทั้งการขนส่ง เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการบริหารจัดการ ทั้งด้านปัจจัยการผลิตและระบบการผลิต ตลอดห่วงโซ่การผลิตสินค้าเกษตร ทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ

(5) ส่งเสริมเกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ประกอบการ ให้ใช้ระบบบริหารจัดการ โลจิสติกส์ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Logistics) ที่สนับสนุนการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) โดยมีการเชื่อมโยงกิจกรรมโลจิสติกส์เข้ากับกระบวนการต่าง ๆ ตั้งแต่การพัฒนาเว็บไซต์ การจัดซื้อ/ขนส่งวัตถุดิบ การบริหารสินค้าคงคลัง การพัฒนาระบบการชำระเงิน การจัดส่งสินค้า การติดตามสถานะการจัดส่งสินค้า เพื่อส่งเสริมการใช้ระบบอำนวยความสะดวกด้านโลจิสติกส์การเกษตร ให้รองรับกิจกรรมด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ที่มีแนวโน้มเติบโตในอนาคต

2.6) การเพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร โดย

(1) สนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจการเกษตรในกลุ่มจังหวัด เช่น เทคโนโลยีเกี่ยวกับการประหยัดพลังงานและพลังงานทดแทน ระบบกำจัดของเสีย ระบบการหมุนเวียนใช้ประโยชน์ของเสียเพื่ออนุรักษ์สภาวะแวดล้อม เป็นต้น

(2) พัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีความต้านทานและให้ผลผลิตสูง การพัฒนาชีวภัณฑ์ทางการเกษตรและการแพทย์ การควบคุมคุณภาพผลผลิต การบรรจุหีบห่อ เพื่อเพิ่มสมรรถนะการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร

(3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตรให้กว้างขวาง เชื่อมโยงทั้งระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมทั้ง พัฒนาแหล่งข้อมูลและสื่อให้เหมาะสมต่อผู้ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการบริการของรัฐและให้ประชาชนมีโอกาสได้รับรู้ข่าวสารได้อย่างทั่วถึง

(4) วิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมสนับสนุนภาคเกษตร สนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยพื้นฐาน รวมถึงการวิจัยเชิงประยุกต์ในด้านต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาการสร้างความมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนของปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีการเกษตร เครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตร รวมถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่รองรับกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อภาคเกษตร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์

(5) พัฒนากลไกและสร้างเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันเกษตรกร สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม สถาบันเฉพาะทาง และสถานประกอบการในภาคการผลิตสินค้าเกษตรต่าง ๆ เพื่อให้ทันกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตและตลาดแรงงานในภาคการเกษตร

(6) พัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการเข้าถึงองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้าน การผลิตและการตลาด เทคโนโลยีดิจิทัล และข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้ประโยชน์จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาการผลิตและยกระดับเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

2.7) พัฒนาทักษะและความสามารถของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการที่สามารถตัดสินใจและวางแผนการผลิตเชื่อมโยงกับการตลาด รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ รวมทั้งจัดให้มีการใช้ระบบข้อมูลข่าวสารด้านการผลิต ราคาสินค้า และการตลาดเป็นเครื่องมือในการ ทำธุรกิจ รวมทั้งการแปรรูปสินค้าและการตลาด โดยใช้หลักสหกรณ์

2.8) สนับสนุนสินเชื่อเงินผ่อนปรนระยะยาว เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจของสถาบันเกษตรกร รวมทั้งเพื่อสนับสนุนการปรับระบบการผลิตของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

4.2.3 บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

1) ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมาย

- 1.1) ร้อยละของพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากระบบส่งน้ำและกระจายน้ำเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10
- 1.2) จำนวนพื้นที่ที่ได้รับการปรับเปลี่ยนการผลิตไปปลูกในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10

2) แนวทางพัฒนา

2.1) บริหารจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ โดยนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเกษตรกรรม การผลิต การบริโภค รวมทั้งปรับระบบการผลิตทาง การเกษตรไปสู่พืชที่ใช้น้ำน้อย ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ

2.2) พัฒนาและจัดหาบริการพื้นฐานโดยเฉพาะแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นาให้เพียงพอและกระจายทั่วชุมชน รวมทั้งพัฒนาแหล่งน้ำใต้ดินตามความเหมาะสมของพื้นที่ เป็นฐานการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อสร้างความมั่นคงด้านอาหารตั้งแต่ระดับชุมชน ส่งต่อสู่จังหวัด กลุ่มจังหวัด และประเทศ

2.3) พัฒนาระบบส่งและกระจายน้ำ เช่น ระบบสูบน้ำอาคารบังคับน้ำ คลองส่งน้ำ เป็นต้น

2.4) พัฒนาระบบช่วยในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำ ระบบพยากรณ์และเตือนภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม ระบบฐานข้อมูลสถานการณ์น้ำและโครงการแหล่งน้ำต่างๆ เพื่อการติดตามประเมินผล รวมทั้งพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำให้มีองค์ความรู้และศักยภาพในการปฏิบัติการจัดการน้ำและบรรเทาปัญหาการใช้น้ำ

2.5) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรประมง เป็นการผลิตลูกพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อปล่อยในแหล่งน้ำในธรรมชาติ เป็นแหล่งอาหารของชุมชน พื้นฟูอนุรักษ์สัตว์ประมงประจำถิ่นและสัตว์น้ำหายากหรือใกล้สูญพันธุ์

2.6) ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยการปรับปรุงบำรุงดินด้วยวิธีการธรรมชาติ วิธีการที่เกษตรกรยอมรับและสามารถถ่ายทอดนำไปปฏิบัติได้เช่น ส่งเสริมการปลูกพืชแบบผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี และปลูกพืชตามแนวระดับในพื้นที่ลาดชัน เป็นต้น

2.7) ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนไปสู่สินค้าเกษตรชนิดใหม่ตามศักยภาพของพื้นที่ (Zoning) และความต้องการตลาด เพื่อให้เกษตรกรทำการผลิตพืชเศรษฐกิจได้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ตามเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ต้นทุนการผลิตลดลง และมีรายได้เพิ่มขึ้น

4.3 แผนงาน/โครงการที่สนับสนุนประเด็นการพัฒนา

ประเด็นการพัฒนา/แนวทางการพัฒนา	กรอบแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน
<p>1. เสริมสร้างความมั่นคงทางการเกษตร</p> <p>1.1 สนับสนุนให้เกษตรกรทำการเกษตรในท้องถิ่น เพื่อเป็นแหล่งอาหารของชุมชน</p> <p>1.2 สนับสนุนเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมเกษตรยั่งยืน</p> <p>1.3 ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น</p> <p>1.4 ส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ (Bio Economy)</p> <p>1.5 สนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรสถาบันเกษตรกร</p>	<p>1) โครงการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว</p> <p>2) โครงการพัฒนาอาชีพให้กับเกษตรกรในพื้นที่ (ด้านพืช ปศุสัตว์ และประมง)</p> <p>3) โครงการเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหาร</p> <p>4) โครงการเกษตรกรรมยั่งยืน</p> <p>5) โครงการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์</p> <p>6) โครงการธนาคารปุ๋ยอินทรีย์</p> <p>7) โครงการส่งเสริมเกษตรทฤษฎีใหม่</p> <p>8) โครงการส่งเสริมวนเกษตร</p> <p>9) โครงการระบบวนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน</p> <p>10) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน</p> <p>11) โครงการใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง</p> <p>12) โครงการส่งเสริมระบบวนเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน</p> <p>13) โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ปศุสัตว์และประมง</p> <p>14) โครงการอนุรักษ์และความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืช ปศุสัตว์และประมง</p> <p>15) โครงการผลิตพืชทางเลือกและพืชพลังงาน (สมุนไพร แมลงเศรษฐกิจ ไม้ เป็นต้น)</p> <p>16) โครงการรับซื้อเศษวัสดุเหลือจากการผลิตทางการเกษตรให้ทั่วถึง</p> <p>17) โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร</p> <p>18) โครงการพัฒนาเกษตรกร/Smart Farmer</p> <p>19) โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น</p> <p>20) โครงการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ</p> <p>21) โครงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน</p> <p>22) โครงการพัฒนาระบบเกษตรแปลงใหญ่</p> <p>23) โครงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร</p> <p>24) โครงการสอนแนะนำการทำบัญชีครัวเรือน</p> <p>25) โครงการผลิตและจ่ายพันธุ์ดี</p> <p>26) โครงการส่งเสริมและขยายผลโครงการพระราชดำริ</p> <p>27) โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน</p>

ประเด็นการพัฒนา/แนวทางการพัฒนา	กรอบแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน
	28) โครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ 29) โครงการยกระดับการผลิตของเกษตรกรสู่มาตรฐาน 30) โครงการพัฒนาเครือข่ายอาสาสมัครเกษตรกร
2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการสินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงตลอดห่วงโซ่อุปทาน	
2.1 สนับสนุนการจัดตั้งเขตการผลิตสินค้าเกษตรที่ได้มาตรฐานความปลอดภัย 2.2 ส่งเสริมการพัฒนาและใช้วัตถุดิบและผลิตผลทางการเกษตรที่มีมูลค่าสูงเข้าสู่ในอุตสาหกรรมเกษตร 2.3 สนับสนุนการใช้ประโยชน์และความเชื่อมโยงจากแหล่งผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญในจังหวัด 2.4 พัฒนาการสร้างมูลค่า (Value Added) หรือห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain) ให้กับสินค้าเกษตร 2.5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและสร้างโอกาสทางการตลาดในธุรกิจโลจิสติกส์การเกษตร 2.6 การเพิ่มประสิทธิภาพการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร 2.7 พัฒนาทักษะและความสามารถของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการ 2.8 สนับสนุนสินเชื่อเงื่อนไขผ่อนปรนระยะยาว	1) การจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว (Pre and Post Harvest) 2) โครงการสร้างฐานการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อรองรับพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เช่น NEEC 3) โครงการจัดตั้งศูนย์รวบรวมและกระจายสินค้าประจำท้องถิ่น/จังหวัด 4) โครงการยกระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรด้วยการเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ 5) โครงการตรวจสอบแหล่งผลิตและแหล่งจำหน่ายสินค้าเกษตร (นำเข้าและส่งออก) 6) โครงการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเพื่อมุ่งสู่สังคมสีเขียว 7) โครงการยกระดับการแปรรูปผลผลิตและผลิตภัณฑ์ 8) โครงการเพิ่มศักยภาพสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแบบแปลงใหญ่ 9) การสร้างและพัฒนาเครือข่าย (Cluster) สินค้าเกษตร 10) โครงการสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการทดแทนแรงงานภาคการเกษตรและลดต้นทุนการผลิต 11) โครงการการวิจัยและพัฒนาการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์ 12) โครงการวิจัยการจัดการคุณภาพผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อการส่งออก 13) โครงการการให้บริการยานพาหนะสำหรับการขนถ่าย/ขนส่งสินค้าเกษตรของสถาบันเกษตรกร 14) การวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้านโลจิสติกส์ 15) โครงการสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร

ประเด็นการพัฒนา/แนวทางการพัฒนา	กรอบแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน
	<p>16) โครงการพัฒนาระบบการผลิตสินค้าเกษตรด้านพืชปศุสัตว์และประมงด้วยเทคโนโลยีการเลี้ยงและระบบน้ำหมุนเวียนและระบบ IoT</p> <p>17) โครงการพัฒนาเกษตรอัจฉริยะ</p> <p>18) โครงการสร้างเครือข่ายบริการเครื่องจักรกลการเกษตร</p> <p>19) โครงการพัฒนาศักยภาพการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์กลุ่มเกษตรกรเพื่อรองรับธุรกิจชุมชน</p> <p>20) โครงการส่งเสริมระบบตลาดภายในสหกรณ์</p> <p>21) โครงการพัฒนาการผลิตและการตลาดทั้งระบบตลอดโซ่อุปทาน</p> <p>22) โครงการพัฒนาระบบโลจิสติกส์สินค้าเกษตร</p> <p>23) โครงการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการโลจิสติกส์การเกษตรในระดับฟาร์ม</p> <p>24) โครงการสร้างและพัฒนาระบบโซ่คุณค่าในโซ่อุปทานสินค้าเกษตร</p> <p>25) โครงการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนวัตกรรมจัดการโลจิสติกส์การเกษตร</p> <p>26) โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์สินค้าเกษตรเพื่อการส่งออก</p> <p>27) โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการตลาด</p> <p>28) โครงการพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับ</p> <p>29) โครงการพัฒนาธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce)</p> <p>30) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรคุณภาพบนระบบ Online</p> <p>31) การจัดการห่วงโซ่ความเย็น (Cool chain)</p> <p>32) โครงการพัฒนาด้านสินค้าเกษตร</p> <p>33) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาระบบระบบ National Single Window (NSW)</p> <p>34) โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการเกษตร (Big Data)</p>

ประเด็นการพัฒนา/แนวทางการพัฒนา	กรอบแผนงาน/โครงการของหน่วยงาน
3. บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน	
<p>3.1 บริหารจัดการแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>3.2 พัฒนาและจัดหาบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะแหล่งน้ำขนาดเล็กในไร่นา ให้เพียงพอและกระจายทั่วชุมชน</p> <p>3.3 พัฒนาระบบส่งและกระจายน้ำ</p> <p>3.4 พัฒนาระบบช่วยในการตัดสินใจบริหารจัดการน้ำ</p> <p>3.5 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรประมง</p> <p>3.6 ส่งเสริมการอนุรักษ์ดินและน้ำ</p> <p>3.7 ส่งเสริมการปรับเปลี่ยนไปสู่สินค้าเกษตรชนิดใหม่ตามศักยภาพของพื้นที่ (Zoning) และความต้องการตลาด</p>	<p>1) โครงการสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำและงานชลประทาน</p> <p>2) โครงการปรับปรุงระบบชลประทาน</p> <p>3) โครงการจัดหาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทาน</p> <p>4) โครงการพัฒนาระบบส่งน้ำและกระจายน้ำในไร่นา</p> <p>5) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน</p> <p>6) โครงการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตปฏิรูปที่ดิน</p> <p>7) โครงการพัฒนาระบบเฝ้าระวังและจัดการคุณภาพน้ำด้วยเทคโนโลยี IoT</p> <p>8) รมรงค์และเผยแพร่ให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ</p> <p>9) โครงการอนุรักษ์ พื้นฟูและบำรุงดิน</p> <p>10) โครงการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพดิน</p> <p>11) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน</p> <p>12) โครงการการใช้ชีวภัณฑ์ในการลดการใช้สารเคมี</p> <p>13) เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินผลิตปุ๋ยหมักและน้ำหมักไว้ใช้เพื่อทดแทนปุ๋ยเคมี</p> <p>14) โครงการก่อสร้างบ่อบาดาลและระบบสูบน้ำโซล่าเซลล์เพื่อการเกษตรในเขตเขตปฏิรูปที่ดิน</p> <p>15) โครงการพัฒนาที่ดินเพื่อการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม Agri-Map</p> <p>16) โครงการก่อสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรให้เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร</p> <p>17) โครงการรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง</p> <p>18) โครงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ</p> <p>19) โครงการการสนับสนุนให้เกษตรกรหันมาปลูกพืชผสมผสาน เพื่อลดความเสี่ยงด้านราคา/ภัยธรรมชาติ</p> <p>20) โครงการฟื้นฟูและบริหารทรัพยากรประมงในแหล่งน้ำสำคัญ</p> <p>21) โครงการสำรวจและประเมินสภาวะทรัพยากรประมง</p> <p>22) โครงการส่งเสริมการหยุดในพื้นที่การเกษตร</p> <p>23) โครงการส่งเสริมกสนโลกและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก</p>

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 เนื้อที่ทั้งหมด เนื้อที่ป่าไม้ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร และเนื้อที่ใช้ประโยชน์นอก
การเกษตร ปี 2563 (หน่วย : ไร่)

ประเทศ/ภาค/จังหวัด	เนื้อที่ทั้งหมด*	เนื้อที่ป่าไม้**	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทาง การเกษตร***	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ นอกการเกษตร***
รวมทั้งประเทศ	320,696,889	102,353,485	149,251,941	69,091,463
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	105,533,963	15,718,050	63,477,238	26,338,675
กลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	21,472,425	3,441,004	10,988,945	7,042,476
อุดรธานี	7,331,439	705,247	3,842,729	2,783,463
เลย	7,140,382	2,111,479	2,687,620	2,341,283
หนองคาย	1,892,050	144,330	1,119,384	628,336
หนองบัวลำภู	2,411,929	300,018	1,673,398	438,513
บึงกาฬ	2,696,625	179,930	1,665,814	850,881

ที่มา : * กรมแผนที่ทหาร **กรมป่าไม้ ***ข้อมูลเบื้องต้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางผนวกที่ 2 ลักษณะการถือครองที่ดินทางการเกษตรของประเทศไทย รายจังหวัด ปี 2563 (หน่วย : ไร่)

ประเทศ/ภาค/จังหวัด	เนื้อที่ทั้งหมด	ของตนเอง	เนื้อที่ของคนอื่น		
			เช่าผู้อื่น	รับจ้าง/รับขาย ฝาก/ได้ทำฟรี	รวม
รวมทั้งประเทศ	149,251,941	71,604,917	29,030,459	48,616,565	77,647,024
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	63,477,238	36,734,434	7,606,626	19,136,178	26,742,804
กลุ่มจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	10,988,945	5,021,236	942,140	5,025,569	5,967,709
อุดรธานี	3,842,729	2,199,824	474,303	1,168,602	1,642,905
เลย	2,687,620	936,725	292,709	1,458,186	1,750,895
หนองคาย	1,119,384	678,109	21,397	419,878	441,275
หนองบัวลำภู	1,673,398	698,261	136,315	838,822	975,137
บึงกาฬ	1,665,814	508,317	17,416	1,140,081	1,157,497

ที่มา : ข้อมูลเบื้องต้น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

ตารางผนวกที่ 3 เนื้อที่การใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ปี 2563 (หน่วย : ไร่)

ประเทศ/ภาค/จังหวัด	รวมเนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตร	นาข้าว	พืชไร่	สวนไม้ผล/ไม้ยืนต้น	สวนผัก/ไม้ดอก/ไม้ประดับ	เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่นๆ
รวมทั้งประเทศ	149,251,941	69,070,333	31,281,699	38,524,949	1,572,392	8,802,567
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	63,477,238	41,854,941	11,827,969	5,987,870	326,435	3,480,024
กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	10,988,945	5,071,226	2,327,306	2,762,012	81,301	747,100
อุดรธานี	3,842,729	2,204,721	783,610	595,877	22,478	236,043
เลย	2,687,620	476,057	1,202,952	759,214	17,249	232,148
หนองคาย	1,119,384	606,488	32,445	344,924	11,172	124,355
หนองบัวลำภู	1,673,398	1,077,335	281,894	172,504	6,074	135,591
บึงกาฬ	1,665,814	706,625	26,405	889,493	24,328	18,963

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

ตารางผนวกที่ 4 ทรัพยากรดินแต่ละประเภท รายจังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (หน่วย:ไร่)

จังหวัด	ดินในพื้นที่ลาดชันสูง	ดินในพื้นที่ราบลุ่ม	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	กลุ่มชุดดินผสม	รวม
กลุ่มจังหวัดฯ	4,762,231.70	2,839,404.78	423,475.55	106,510.84	8,131,622.87
อุดรธานี	655,841.84	1,051,361.73	120,576.26	62,111.18	1,889,891.01
เลย	3,579,391.10	351,548.05	46,951.09	16,825.40	3,994,715.64
หนองคาย	128,274.00	468,141.60	81,137.07	15,654.50	693,207.17
หนองบัวลำภู	297,154.80	391,889.60	72,540.23	11,170.86	772,755.49
บึงกาฬ	101,569.96	576,463.80	102,270.90	748.90	781,053.56

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (<https://agri-map-online.moac.go.th/> สืบค้นข้อมูลวันที่ 8 กรกฎาคม 2565)

ตารางผนวกที่ 5 ดินปัญหาในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 รายจังหวัด (หน่วย : ไร่)

จังหวัด	ดินตื้น	พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน	ดินทราย	ดินเค็ม	รวม
กลุ่มจังหวัดฯ	5,186,153.68	4,767,238.87	220,943.49	4,655.78	10,178,991.82
อุดรธานี	1,916,083.54	654,292.44	15,001.36	4,655.78	2,590,033.12
เลย	730,324.37	3,579,621.50	17,957.11	-	4,327,902.98
หนองคาย	879,667.67	134,720.45	8,554.96	-	1,022,943.08
หนองบัวลำภู	464,140.70	297,029.90	163,507.71	-	924,678.31
บึงกาฬ	1,195,937.40	101,574.58	15,922.35	-	1,313,434.33

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน (<https://agri-map-online.moac.go.th/> สืบค้นข้อมูลวันที่ 8 กรกฎาคม 2565)

ตารางผนวกที่ 6 พื้นที่ชลประทานที่สร้างเสร็จแล้วถึงสิ้นปีงบประมาณ 2559 – 2563 (หน่วย : ไร่)

ประเทศ/ภาค/กลุ่ม จังหวัด/จังหวัด	2559	2560	2561	2562	2563
รวมทั้งประเทศ	32,664,184	32,795,554	33,528,894	34,588,042	34,935,041
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	7,613,451	7,119,058	7,197,239	7,854,402	8,153,421
กลุ่มจังหวัดภาค ตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1	334,845	333,157	371,216	368,078	391,174
อุดรธานี	196,606	188,870	194,510	187,387	186,997
เลย	42,046	44,841	56,549	48,038	68,965
หนองคาย	78,611	81,564	89,044	99,818	101,724
หนองบัวลำภู	12,148	12,248	15,379	21,051	21,229
บึงกาฬ	5,434	5,634	15,734	11,784	12,259

ที่มา : กรมชลประทาน

หมายเหตุ : รวมเนื้อที่ชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก โครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า และโครงการแก้มลิง

ตารางผนวกที่ 7 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวม กลุ่มจังหวัดฯ และรายจังหวัด ปี 2559 - 2563 (หน่วย : ล้านบาท)

จังหวัด/กลุ่มจังหวัด	2559r	2560r	2561r	2562r	2563p
กลุ่มจังหวัดฯ	241,988	257,125	257,743	261,950	254,873
อุดรธานี	105,085	109,156	109,689	111,980	108,113
เลย	47,138	52,496	55,097	54,329	51,809
หนองคาย	38,712	39,804	39,573	41,656	42,324
หนองบัวลำภู	26,997	27,886	29,097	28,944	28,062
บึงกาฬ	24,056	27,782	24,287	25,042	24,565

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ผลผลิตภาคและจังหวัด แบบราคาประจำปี ฉบับ พ.ศ. 2548 - 2563

หมายเหตุ : p = ตัวเลขเบื้องต้น (Preliminary based on annual figure)

r = ปรับปรุง (revised)

ตารางผนวกที่ 8 ผลผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตร กลุ่มจังหวัดฯ และรายจังหวัด ปี 2559 - 2563 (หน่วย : ล้านบาท)

จังหวัด/กลุ่มจังหวัด	2559r	2560r	2561r	2562r	2563p
กลุ่มจังหวัดฯ	55,999	61,084	58,560	57,575	54,631
อุดรธานี	18,197	19,580	19,701	19,207	17,966
เลย	13,559	14,729	15,188	14,309	13,182
หนองคาย	9,403	9,669	8,352	8,965	9,216
หนองบัวลำภู	6,064	6,598	7,019	6,509	5,835
บึงกาฬ	8,776	10,510	8,299	8,585	8,431

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ผลผลิตภาคและจังหวัด แบบราคาประจำปี ฉบับ พ.ศ. 2548 - 2563

หมายเหตุ : p = ตัวเลขเบื้องต้น (Preliminary based on annual figure)

r = ปรับปรุง (revised)

ตารางผนวกที่ 9 รายได้-รายจ่าย เงินสดทางการเกษตร ปีเพาะปลูก 2562/63

รายการ	ประเทศ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
รายได้	396,878	271,846	214,229	293,053	227,595	295,651	241,182
- รายได้เงินสดทางการเกษตร	190,749	88,693	72,298	144,582	93,932	97,898	119,006
- รายได้เงินสดนอกการเกษตร	206,129	183,153	141,931	148,471	133,663	197,753	122,176
รายจ่าย	297,314	181,359	146,813	152,009	158,439	203,289	158,172
- รายจ่ายเงินสดทางการเกษตร	129,159	59,638	66,650	70,922	72,372	73,174	74,060
- รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร	168,155	121,721	80,163	81,087	86,067	130,115	84,112
รายได้สุทธิ							
- รายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตร	61,590	29,055	5,648	73,660	21,560	24,724	44,946
- รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือน ^{1/}	267,719	212,208	147,579	222,131	155,223	222,477	167,122
- เงินสดคงเหลือก่อนการชำระหนี้ ^{2/}	99,564	90,487	67,416	141,044	69,156	92,362	83,010

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

หมายเหตุ : 1/ รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือน = รายได้เงินสดสุทธิเกษตรกร + รายได้เงินสด

2/ เงินสดคงเหลือก่อนการชำระหนี้ = รายได้เงินสดสุทธิครัวเรือน - รายจ่ายเงินสดนอกการเกษตร

ตารางผนวกที่ 10 เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวนาปี (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	58,645,474	36,574,140	3,819,003	1,740,138	371,883	519,570	698,288	489,124
2560/61	59,220,823	36,636,516	3,798,739	1,734,452	413,850	522,224	647,685	480,528
2561/62	59,980,731	36,878,181	3,871,517	1,759,560	436,492	534,607	656,134	484,724
2562/63	61,197,134	37,799,154	4,091,969	1,932,381	427,153	565,535	678,756	488,144
2563/64	62,437,542	38,593,847	4,319,116	2,063,727	445,531	597,618	721,169	491,071

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 11 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวนาปี (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	56,545,773	35,286,040	3,691,559	1,686,993	368,520	509,567	643,468	483,011
2560/61	54,962,767	33,492,810	3,605,838	1,600,668	402,769	507,668	627,990	466,743
2561/62	55,627,198	32,869,030	3,680,458	1,721,157	432,618	490,551	628,603	407,529
2562/63	54,108,276	32,022,751	3,891,452	1,869,622	402,680	528,358	636,631	454,161
2563/64	60,093,788	36,908,959	4,236,690	2,017,790	439,606	594,468	711,508	473,318

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 12 ผลผลิตของข้าวนาปี (หน่วย : ตัน)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	25,236,345	12,800,343	1,338,760	639,221	143,547	187,337	217,221	151,434
2560/61	24,934,349	12,189,325	1,329,696	615,656	158,714	190,222	217,146	147,958
2561/62	25,177,856	11,706,257	1,296,922	627,752	161,594	175,597	208,135	123,844
2562/63	24,064,170	11,282,079	1,342,005	667,337	135,705	185,231	212,379	141,353
2563/64	26,423,822	13,190,334	1,507,675	735,611	156,356	217,129	247,500	151,079

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 13 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปี (หน่วย : กิโลกรัม)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	446	363	363	379	390	368	338	314
2560/61	454	364	369	385	394	375	346	317
2561/62	453	356	352	365	374	358	331	304
2562/63	445	352	345	357	337	351	334	311
2563/64	440	357	356	365	356	365	348	319

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 14 เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวนาปรัง (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	10,456,546	1,413,871	168,904	42,760	150	99,359	17,341	9,294
2561	12,066,980	1,766,573	166,168	45,878	952	86,837	22,544	9,957
2562	10,995,474	1,406,047	153,252	44,037	387	82,743	14,876	11,209
2563	7,342,062	1,299,669	163,265	44,035	310	93,113	9,495	16,312
2564	8,342,709	1,873,850	194,648	47,147	1,260	103,190	27,542	15,509

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 15 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของข้าวนาปรัง (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	10,403,248	1,403,451	165,404	42,659	150	96,295	17,171	9,129
2561	12,035,344	1,757,522	164,978	45,666	952	86,381	22,191	9,788
2562	10,922,437	1,395,548	152,251	43,688	387	82,382	14,653	11,141
2563	7,220,559	1,286,352	161,052	43,986	310	91,293	9,323	16,140
2564	8,307,141	1,859,335	192,867	47,048	1,260	102,064	27,119	15,376

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 16 ผลผลิตของข้าวนาปรัง (หน่วย : ตัน)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	6,620,845	767,245	82,293	19,666	65	48,959	8,988	4,615
2561	7,964,554	1,016,166	85,359	22,150	408	45,292	12,525	4,984
2562	7,170,258	782,108	78,296	20,970	167	43,630	7,817	5,712
2563	4,553,778	713,904	82,640	22,390	125	47,901	4,101	8,123
2564	5,310,446	1,067,704	100,656	24,629	500	53,943	13,649	7,935

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 17 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวนาปรัง (หน่วย : กิโลกรัม)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	636	547	498	461	433	508	523	506
2561	662	578	517	485	429	524	564	509
2562	656	560	514	480	432	530	533	513
2563	631	555	513	509	403	525	440	503
2564	639	574	522	523	397	529	503	516

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 18 เนื้อที่เพาะปลูกของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	6,489,813	1,328,576	548,983	1,214	534,067	-	13,702	-
2560/61	6,579,194	1,338,459	482,339	1,167	467,044	179	13,949	-
2561/62	6,929,904	1,469,117	521,824	4,477	490,015	3,195	24,137	-
2562/63	7,024,503	1,450,786	496,546	2,442	470,240	383	23,481	-
2563/64	7,088,945	1,284,169	429,945	2,946	396,920	310	29,769	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 19 เนื้อที่เกี่ยวเกี่ยวของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	6,444,886	1,327,816	548,716	1,205	533,809	-	13,702	-
2560/61	6,552,902	1,334,503	480,388	1,167	465,134	138	13,949	-
2561/62	6,894,668	1,462,308	520,164	4,328	488,693	3,053	24,090	-
2562/63	6,522,121	1,196,223	488,504	2,442	462,775	383	22,904	-
2563/64	7,009,139	1,265,553	426,595	2,931	393,998	291	29,375	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 20 ผลผลิตของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : ตัน)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	4,390,185	880,032	368,253	757	358,678	-	8,818	-
2560/61	4,820,962	973,186	330,684	796	320,465	73	9,350	-
2561/62	5,069,413	1,063,829	356,719	2,717	335,982	1,464	16,556	-
2562/63	4,535,058	822,480	309,847	1,542	293,854	193	14,258	-
2563/64	4,995,169	900,504	278,999	1,938	258,538	141	18,382	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 21 ผลผลิตต่อไร่ของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ (หน่วย : กิโลกรัม)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	681	663	671	628	672	-	644	-
2560/61	736	729	688	682	689	529	670	-
2561/62	735	727	686	628	688	480	687	-
2562/63	695	688	634	631	635	504	623	-
2563/64	713	712	654	661	656	485	626	-

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 22 เนื้อที่เพาะปลูกของมันสำปะหลัง (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	8,918,392	4,807,207	647,534	249,762	306,952	16,923	65,049	8,848
2560/61	8,624,284	4,764,692	652,422	238,018	329,929	12,968	64,301	7,206
2561/62	8,823,412	4,891,473	680,055	257,952	332,874	12,947	69,145	7,137
2562/63	9,439,009	5,337,074	698,206	314,431	303,661	10,554	63,242	6,318
2563/64	10,919,014	6,080,383	863,119	420,844	316,987	20,714	97,413	7,161

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 23 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของมันสำปะหลัง (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	8,714,471	4,688,713	636,023	246,209	302,789	16,498	61,871	8,656
2560/61	8,327,370	4,559,067	642,377	234,794	325,647	12,695	62,306	6,935
2561/62	8,666,596	4,782,759	666,705	251,527	327,868	12,827	67,476	7,007
2562/63	8,918,250	4,957,392	686,167	308,577	299,470	10,494	61,308	6,318
2563/64	10,406,314	5,733,595	857,148	418,325	314,642	20,629	96,391	7,161

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 24 ผลผลิตของมันสำปะหลัง (หน่วย : ตัน)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	30,495,190	16,835,078	2,270,138	925,753	#####	51,926	223,764	24,372
2560/61	29,368,185	16,460,241	2,270,668	871,482	#####	41,243	222,125	20,044
2561/62	31,079,966	17,531,952	2,389,478	950,032	#####	42,509	252,398	20,069
2562/63	28,999,122	16,253,447	2,199,824	1,078,278	880,288	31,428	191,754	18,076
2563/64	35,094,485	19,863,491	2,849,178	1,484,884	958,704	65,870	319,147	20,573

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 25 ผลผลิตต่อไร่ของมันสำปะหลัง (หน่วย : กิโลกรัม)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	3,499	3,591	3,569	3,760	3,449	3,147	3,617	2,816
2560/61	3,527	3,610	3,535	3,712	3,426	3,249	3,565	2,890
2561/62	3,586	3,666	3,584	3,777	3,430	3,314	3,741	2,864
2562/63	3,252	3,279	3,206	3,494	2,939	2,995	3,128	2,861
2563/64	3,372	3,464	3,324	3,550	3,047	3,193	3,311	2,873

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 26 เนื้อที่เพาะปลูกของอ้อยโรงงาน (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	10,988,489	4,750,671	1,335,902	700,016	285,766	64,352	283,897	1,871
2560/61	11,542,550	5,044,952	1,403,617	711,900	305,001	68,782	315,706	2,228
2561/62	12,236,074	5,345,711	1,514,100	758,755	321,385	73,372	355,608	4,980
2562/63	11,959,140	5,229,405	1,487,943	748,540	314,937	71,728	348,254	4,484
2563/64	10,862,610	4,594,444	1,392,588	699,332	302,132	67,894	319,214	4,016

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ณ พฤษภาคม 2565

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 27 เนื้อที่เก็บเกี่ยวของอ้อยโรงงาน (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	9,864,668	4,137,059	1,163,030	609,154	248,759	56,385	247,104	1,628
2560/61	11,188,802	4,960,971	1,380,317	700,055	299,939	67,644	310,488	2,191
2561/62	11,957,201	5,279,917	1,493,854	753,374	314,766	71,795	349,020	4,899
2562/63	10,713,345	4,392,700	1,249,873	628,774	264,547	60,252	292,533	3,767
2563/64	9,283,258	3,793,962	1,144,229	576,283	247,924	54,445	262,260	3,317

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ณ พฤษภาคม 2565

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 28 ผลผลิตของอ้อยโรงงาน (หน่วย : ตัน)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	92,989,092	38,510,307	10,978,064	5,665,131	2,400,527	522,691	2,374,669	15,046
2560/61	131,717,042	58,115,277	16,215,859	8,204,646	3,524,287	797,524	3,663,764	25,638
2561/62	128,529,862	58,051,703	16,513,391	8,309,719	3,519,084	798,363	3,832,243	53,982
2562/63	75,970,209	32,617,730	9,577,518	4,674,002	2,082,398	474,633	2,318,236	28,249
2563/64	66,946,219	30,533,681	9,477,379	4,648,793	2,080,170	492,181	2,229,036	27,199

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ณ พฤษภาคม 2565

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 29 ผลผลิตต่อไร่ของอ้อยโรงงาน (หน่วย : กิโลกรัม)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2559/60	9,426	9,309	9,439	9,300	9,650	9,270	9,610	9,242
2560/61	11,772	11,714	11,748	11,720	11,750	11,790	11,800	11,702
2561/62	10,749	10,995	11,054	11,030	11,180	11,120	10,980	11,019
2562/63	7,091	7,425	7,663	7,434	7,872	7,877	7,925	7,499
2563/64	7,212	8,048	8,283	8,067	8,390	9,040	8,499	8,200

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ณ พฤษภาคม 2565

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 30 เนื้อที่ยืนต้นของยางพารา (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	22,852,178	5,230,429	2,474,166	531,349	715,956	271,682	108,084	847,095
2561	25,348,980	6,257,594	2,843,959	591,613	924,107	333,038	117,292	877,909
2562	25,040,997	6,258,626	2,836,031	582,793	927,599	334,642	113,280	877,717
2563	24,753,253	6,246,548	2,834,818	582,669	927,596	334,560	113,259	876,734
2564	24,450,246	6,235,814	2,830,688	581,998	924,482	335,412	113,820	874,976

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 31 เนื้อที่กรีดยางของยางพารา (หน่วย : ไร่)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	19,106,742	4,303,757	2,100,733	435,921	568,048	238,182	86,685	771,897
2561	20,791,308	5,181,964	2,428,917	535,871	688,171	282,653	103,033	819,189
2562	21,489,732	5,607,311	2,566,613	553,403	762,071	300,673	104,693	845,773
2563	21,984,446	5,848,242	2,642,507	561,730	817,491	313,294	108,063	841,929
2564	21,955,814	5,851,422	2,651,516	564,163	824,670	314,911	109,014	838,758

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 32 ผลผลิตของยางพารา (หน่วย : ตัน)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	4,503,101	938,524	477,898	93,123	130,925	52,937	18,838	182,075
2561	4,922,650	1,151,053	568,980	119,522	162,310	65,363	22,139	199,646
2562	4,848,620	1,207,569	576,515	119,764	172,693	65,694	20,958	197,406
2563	4,859,666	1,273,928	608,079	124,864	186,257	69,588	20,814	206,556
2564	4,829,865	1,309,257	620,783	128,168	193,091	71,279	21,874	206,371

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 33 ผลผลิตต่อไร่ของยางพารา (หน่วย : กิโลกรัม)

ปีเพาะปลูก	ประเทศ	ภาคฯ	กลุ่มจังหวัดฯ	อุดรธานี	เลย	หนองคาย	หนองบัวลำภู	บึงกาฬ
2560	236	218	227	214	230	222	217	236
2561	237	222	234	223	236	231	215	244
2562	226	215	225	216	227	218	200	233
2563	221	218	230	222	228	222	193	245
2564	220	224	234	227	234	226	201	246

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : ภาคฯ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และกลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 34 เนื้อที่เพาะปลูก/เนื้อที่ยืนต้น เนื้อที่เก็บเกี่ยว/เนื้อที่ให้ผล ผลผลิต ผลผลิตต่อไร่ ของ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ปาล์มน้ำมัน ปี 2564

กลุ่มจังหวัดฯ	ปาล์มน้ำมัน	สับปะรดโรงงาน	ลำไย	เงาะ
เนื้อที่เพาะปลูก/เนื้อที่ยืนต้น (ไร่)	125,538	22,230	18,485	5,897
เนื้อที่เก็บเกี่ยว/เนื้อที่ให้ผล (ไร่)	116,896	22,054	18,411	4,421
ผลผลิต (ตัน)	181,099	80,730	12,340	3,206
ผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม)	1,549	3,661	670	725

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2565)

หมายเหตุ : กลุ่มจังหวัดฯ คือ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1

ตารางผนวกที่ 35 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงปลุสัตว์ รายจังหวัด ปี 2564 (หน่วย : ราย)

จังหวัด	โคเนื้อ	โคนม	กระบือ	สุกร	ไก่	เป็ด	แพะ	แกะ
กลุ่มจังหวัดฯ	44,154	388	18,938	8,194	200,163	47,325	1,848	65
อุดรธานี	20,627	247	10,580	3,501	87,815	17,738	721	27
เลย	5,028	81	1,575	1,232	37,891	9,448	328	22
หนองคาย	7,288	4	2,253	1,169	27,638	8,046	320	8
หนองบัวลำภู	6,115	44	2,117	1,067	25,486	6,729	325	4
บึงกาฬ	5,096	12	2,413	1,225	21,333	5,364	154	4

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (<http://dld.go.th> สืบค้นข้อมูลวันที่ 18 กรกฎาคม 2565)

ตารางผนวกที่ 36 จำนวนปลุสัตว์ รายจังหวัด ปี 2564 (หน่วย : ตัว)

จังหวัด	โคเนื้อ	โคนม	กระบือ	สุกร	ไก่	เป็ด	แพะ	แกะ
กลุ่มจังหวัดฯ	292,494	18,255	111,402	402,821	11,225,336	1,226,769	40,208	755
อุดรธานี	127,086	9,026	54,809	188,525	4,581,770	435,158	15,748	274
เลย	42,686	6,523	12,892	63,770	1,599,350	190,021	7,674	277
หนองคาย	42,031	53	12,475	56,602	1,940,793	238,030	6,186	91
หนองบัวลำภู	44,657	1,586	12,809	51,370	1,761,709	165,838	7,244	75
บึงกาฬ	36,034	1,067	18,417	42,554	1,341,714	197,722	3,356	38

ที่มา : กรมปศุสัตว์ (<http://dld.go.th> สืบค้นข้อมูลวันที่ 18 กรกฎาคม 2565)

ตารางผนวกที่ 37 ปริมาณผลผลิตของการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ ปี 2563 (ตัน)

จังหวัด	ปริมาณผลผลิตการเลี้ยงสัตว์น้ำจืด	ปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้จากธรรมชาติ
ประเทศ	471,238	116,850.21
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	106,584	62,364.54
กลุ่มจังหวัดฯ	22,305	13,171.21
อุดรธานี	5,741	2,592.48
เลย	3,055	838.66
หนองคาย	10,666	4,283.08
หนองบัวลำภู	905	2,883.25
บึงกาฬ	1,938	2,573.74

ที่มา : กรมประมง (https://www4.fisheries.go.th/dof/service_item/7/0/16/0 สืบค้นวันที่ 20 กรกฎาคม 2565)

ตารางผนวกที่ 38 การรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice : GAP)

จังหวัด	ได้รับการรับรองที่ยังไม่หมดอายุ			ได้รับการรับรองที่หมดอายุ			ได้รับการรับรองทั้งหมด		
	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่
กลุ่มจังหวัดฯ	1,987	2,430	12,140.88	3,407	3,849	22,053.38	5,394	6,279	34,194.26
อุดรธานี	299	411	1,777.36	641	711	4,010.58	940	1,122	5,787.94
เลย	798	876	7,034.15	1,418	1,517	14,241.26	2,216	2,393	21,275.41
หนองคาย	361	442	1,654.77	751	854	2,297.53	1,112	1,296	3,952.30
หนองบัวลำภู	257	298	1,024.96	393	519	715.01	650	817	1,739.97
บึงกาฬ	272	403	649.64	204	248	789.00	476	651	1,438.64

ที่มา : <https://gap.doa.go.th/> (กรมวิชาการเกษตร) สืบค้นข้อมูลวันที่ 12 กรกฎาคม 2565

ตารางผนวกที่ 39 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture)

จังหวัด	ได้รับการรับรองที่ยังไม่หมดอายุ			ได้รับการรับรองที่หมดอายุ			ได้รับการรับรองทั้งหมด		
	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่	ราย	แปลง	ไร่
กลุ่มจังหวัดฯ	43	46	312.80	438	458	1,531.04	985	1,030	3,780.83
อุดรธานี	3	6	15.88	80	83	434.72	166	178	901.21
เลย	16	16	112.90	105	107	523.51	248	252	1,336.74
หนองคาย	4	4	10.62	50	52	69.85	111	115	166.74
หนองบัวลำภู	18	18	165.15	146	158	300.15	342	365	954.02
บึงกาฬ	2	2	8.25	57	58	202.81	118	120	422.12

ที่มา : <http://organic.doa.go.th/> (กรมวิชาการเกษตร) สืบค้นข้อมูลวันที่ 12 กรกฎาคม 2565

ตารางผนวกที่ 40 การเกษตรแบบแปลงใหญ่ รายจังหวัด ข้อมูล ณ วันที่ 12 กรกฎาคม 2565

จังหวัด	จำนวนแปลงใหญ่ (แปลง)	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
กลุ่มจังหวัดฯ	433	25,538	312,326.37
อุดรธานี	155	10,014	129,074.70
เลย	67	3,431	36,842.52
หนองคาย	45	2,399	27,709.60
หนองบัวลำภู	54	4,206	30,943.25
บึงกาฬ	112	5,488	87,756.30

ที่มา : <https://co-farm.doe.go.th/> (กรมส่งเสริมการเกษตร) วันที่สืบค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2565

ตารางผนวกที่ 41 จำนวนและสมาชิกของสหกรณ์และชุมชนสหกรณ์ แยกตามประเภทสหกรณ์
ณ 31 ธันวาคม 2564 รายจังหวัด

จังหวัด	สหกรณ์การเกษตร				สหกรณ์ประมง			
	จำนวนสหกรณ์	สมาชิก (คน)	จำนวนชุมนุม	สมาชิก (คน)	จำนวนสหกรณ์	สมาชิก (คน)	จำนวนชุมนุม	สมาชิก (คน)
กลุ่มจังหวัดฯ	241	443,632	3	58	1	29	-	-
อุดรธานี	62	148,953	1	28	-	-	-	-
เลย	40	95,151	1	8	-	-	-	-
หนองคาย	49	55,667	-	-	-	-	-	-
หนองบัวลำภู	35	68,763	1	22	1	29	-	-
บึงกาฬ	55	75,098	-	-	-	-	-	-

ที่มา : <https://office.cpd.go.th/itc/index.php> (กรมส่งเสริมสหกรณ์) วันที่สืบค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2565

ตารางผนวกที่ 42 ปริมาณธุรกิจสหกรณ์ ประจำปี 2564 (ก.ย. 63 - ส.ค.64) รายจังหวัด (ล้านบาท)

จังหวัด	สหกรณ์การเกษตร	สหกรณ์ประมง
กลุ่มจังหวัดฯ	11893.94	0.39
อุดรธานี	5941.51	0
เลย	1737.2	0
หนองคาย	2742.93	0
หนองบัวลำภู	786.68	0.39
บึงกาฬ	685.62	0

ที่มา : <https://office.cpd.go.th/itc/index.php> (กรมส่งเสริมสหกรณ์) วันที่สืบค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2565

ตารางผนวกที่ 43 จำนวนกลุ่มเกษตรกรและสมาชิก แยกตามประเภทกลุ่มเกษตรกร

ณ 31 ธันวาคม 2564 รายจังหวัด

จังหวัด	รวมทุกประเภท		ทำนา		ทำไร่		ทำสวน		ประมง		เลี้ยงสัตว์		อื่นๆ	
	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก	กลุ่ม	สมาชิก
กลุ่มจังหวัดฯ	238	28,865	80	13,527	38	4,837	63	6,276	-	-	55	4,127	2	98
อุดรธานี	87	13,014	40	7,972	10	1,347	12	1,299			25	2,396		
เลย	55	6,171	7	668	22	2,907	24	2,482			1	51	1	63
หนองคาย	23	3,837	11	2,519	6	583	4	516			2	219		
หนองบัวลำภู	50	3,472	11	931			13	1,121			26	1,420		
บึงกาฬ	23	2,371	11	1,437			10	858			1	41	1	35

ที่มา : <https://office.cpd.go.th/itc/index.php> (กรมส่งเสริมสหกรณ์) วันที่สืบค้นข้อมูล 12 กรกฎาคม 2565

ตารางผนวกที่ 44 จำนวน Young Smart Farmer ปี 2560 – 2564 (หน่วย : ราย)

จังหวัด	2560	2561	2562	2563	2564
กลุ่มจังหวัดฯ	150	318	192	204	226
อุดรธานี	30	73	41	42	44
เลย	30	69	40	47	40
หนองคาย	30	35	36	40	40
หนองบัวลำภู	30	76	34	32	60
บึงกาฬ	30	65	41	43	42

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร (2565)

ตารางผนวกที่ 45 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโดย McKinsey 7-S Framework

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p><u>1.กลยุทธ์ (Strategy)</u></p> <p>1) นโยบายของรัฐบาลที่สำคัญ เช่น ครั้วไทยสู่ครัวโลก การบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ ตลาดนำการผลิต เทคโนโลยีเกษตร 4.0 บริหารเชิงรุกแบบบูรณาการ โมเดล "เกษตร-พาณิชย์ทันสมัย" เกษตรกรรมยั่งยืนตามแนวศาสตร์ พระราชา 3's (Safety Security Sustainability) การเกษตร BCG Model และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคมเพื่อเชื่อมโยงเส้นทาง เศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ฯลฯ เป็นโอกาสทำให้เกิดการเร่งพัฒนาแหล่งผลิต รวบรวมผลผลิตและกระจายผลผลิตและอาหารที่มีคุณภาพ และเกิดระบบธุรกิจบริการ เช่น ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคาร ธุรกิจการให้บริการขนถ่ายสินค้า ธุรกิจการบริการเก็บรักษาและคลังสินค้า ไซโล ห้องเย็น ฯลฯ</p>	<p>1) ขาดข้อมูลองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนา การยกระดับการผลิต (ต้นน้ำ) การบริหารจัดการ การแปรรูปสินค้าเกษตรที่หลากหลาย (กลางน้ำ) และการตลาดสมัยใหม่ (ปลายน้ำ)</p>
<p><u>2.โครงสร้างขององค์กร (Structure)</u></p> <p>2) ประเทศไทยมีความสะดวกในการเข้าไปทำธุรกิจมากที่สุด ในภาพรวม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน</p> <p>3) มีการผลิตสินค้าเกษตรที่สำคัญซึ่งมีผลต่อเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดฯ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน ผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชผัก ปศุสัตว์ และประมง</p> <p>4) มีพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในภาคการเกษตรร้อยละ 51.58 ของพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1</p> <p>5) มีโรงงานอุตสาหกรรมรองรับผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงงานยางพารา โรงงานน้ำตาล โรงแปงมัน โรงสีข้าว และโรงงานมะเขือเทศ เป็นต้น</p> <p>6) มีศักยภาพในการทำเพาะปลูกพืชตามลำนน้ำโขงและการประมง เช่น มะเขือ ต้นหอม กระเทียม และการเลี้ยงปลากระชังตามลำนน้ำโขง เป็นต้น</p> <p>7) มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้านการเกษตร (ศพก.) อยู่ทุกอำเภอ</p> <p>8) มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศน์</p> <p>9) มีสินค้าเกษตรอัตลักษณ์ที่เป็นที่นิยมของผู้บริโภค เช่น กล้วยตากสังคัม ไวน์ที่ราบสูงภูเรือ เส้นไหมไทยพื้นบ้านอีสาน เป็นต้น</p>	<p>2) การบริหารจัดการน้ำในเขตชลประทาน ยังไม่สามารถกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่การเกษตรได้อย่างเพียงพอ</p>

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>3. ระบบการปฏิบัติงาน (System)</p> <p>10) หน่วยงาน กษ. ทั้งด้านพืช (กรมวิชาการเกษตร) ด้านประมง (กรมประมง) และด้านปศุสัตว์ (กรมปศุสัตว์) และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศ ให้เป็นหน่วยตรวจสอบและรับรองตามกระบวนการผลิตตามมาตรฐานสินค้าของประเทศคู่ค้า ทำให้สินค้าสามารถส่งออกไปยังต่างประเทศได้ทั่วโลกมีอาสาสมัครเกษตรในพื้นที่ด้านต่าง ๆ เช่น พืช ปศุสัตว์ ประมง สปก. หมอดิน เป็นต้น</p>	<p>3) เกษตรกรส่วนใหญ่ขายผลผลิตสดมากกว่าการแปรรูปสินค้า รวมทั้งช่องทางการตลาดสินค้าเกษตรและบริการยังมีช่องทางที่จำกัด</p> <p>4) การเชื่อมโยงระหว่างเกษตรกรและอุตสาหกรรมโดยตรงมีน้อย</p> <p>5) เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเชิงเดี่ยว (ส่งผลความเสี่ยงในด้านราคา)</p> <p>6) ระบบการกำกับดูแลสินค้าเกษตรและอาหารของไทยปัจจุบันมีหน่วยงานเกี่ยวข้องจำนวนมากตามระบบห่วงโซ่อาหาร โดยเฉพาะในระดับปลายน้ำ หรือขั้นตอนหลังการเก็บเกี่ยว หรือขั้นตอนการแปรรูป ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีบทบาทหน้าที่ และกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน ทำให้ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานภาครัฐด้วยกันเองและยังมีลักษณะยึดติดกับกรอบภาระหน้าที่ของหน่วยงาน ไม่มีระบบการวางแผนร่วมกัน เพื่อให้สามารถประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ในระบบห่วงโซ่อาหารได้</p> <p>7) ขาดแหล่งข้อมูลประเภทเบ็ดเสร็จที่เกษตรกรและผู้เกี่ยวข้องต้องการและนำไปใช้</p> <p>8) ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและบริการของภาครัฐ/จังหวัด ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของ เกษตรกรรายย่อยยังไม่เพียงพอ</p> <p>9) ขาดปัจจัยสนับสนุนให้เกิดระบบนวัตกรรมเกษตรและนำเทคโนโลยีไปใช้ระดับชุมชนทั้งด้านการเงิน การลงทุน การจัดการกิจกรรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสาธิต</p>
<p>4. บุคลากร (Staff)</p> <p>11) Smart Farmer/เกษตรกรให้รู้ จักใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการสืบค้นข้อมูลและนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตร การตลาดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น</p>	<p>10) เกษตรกรในปัจจุบันอยู่ในวัยผู้สูงอายุ</p> <p>11) เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับระบบนิเวศน์ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมและถูกทำลาย</p>

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>5. ทักษะ ความรู้ ความสามารถ (Skill)</p> <p>12) มีกลุ่มเกษตรกร สหกรณ์และวิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็ง สามารถเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ในระดับชุมชน ท้องถิ่น และประเทศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีทุนทางเศรษฐกิจจำนวนมากกว่า 1 แสนล้าน มีทุนทางสังคมในรูปเครือข่ายความร่วมมือกลุ่มประชากรกว่า 1 ล้านคน</p> <p>13) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ทำงาน และพร้อมเปิดรับแนวคิดองค์ความรู้ใหม่ ในการปฏิบัติหน้าที่ และเข้าใจบริบทพื้นที่ มีความใกล้ชิดกับเกษตรกร</p> <p>14) มีปราชญ์ชาวบ้านที่มีภูมิปัญญาสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และมี Young Smart Farmer และ Smart Farmer</p> <p>15) มีสถาบันการศึกษาและบุคลากรที่พร้อมสนับสนุนงานด้านการเกษตร ความร่วมมือด้านงานวิจัย เผยแพร่องค์ความรู้ เทคโนโลยี และสร้างนวัตกรรมวัตกรรมการเกษตร</p>	<p>12) มีเกษตรกรรายย่อยจำนวนมาก ที่ยังมีฐานะยากจน และขาดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการการผลิตของตน ให้มีประสิทธิภาพ ทำให้มีข้อจำกัดในการพัฒนาหรือรวมกลุ่ม เพื่อเข้าสู่ระบบการผลิตที่มีมาตรฐาน</p> <p>13) สัดส่วนเกษตรกรรุ่นใหม่ที่สืบทอดการทำเกษตรกรรมยังมีน้อย เนื่องจากคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ไม่ค่อยสนใจอาชีพเกษตร ติดความคิดว่า “ล่าหลัง”</p> <p>14) ข้อจำกัดของเจ้าหน้าที่ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ และความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาขึ้น</p> <p>15) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมเปิดรับแนวความคิดองค์ความรู้ใหม่ ในการปฏิบัติหน้าที่ แต่ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและไม่ทันสมัย</p> <p>16) เกษตรกรขาดองค์ความรู้การจัดการฟาร์ม พืช ปศุสัตว์ ประมง ตลาด และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงความรู้ในเรื่องการวางแผน การผลิต การตลาด การบริหารจัดการการผลิต รวมทั้งเกษตรกรนำเทคโนโลยีและองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในการทำการเกษตรน้อยและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง</p>

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p><u>6. รูปแบบการบริหารจัดการ (Style)</u></p> <p>16) มีการบูรณาการเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรในระบบแปลงใหญ่</p> <p>17) มีการขับเคลื่อนนโยบายการตลาดนำการผลิต ที่เป็นการบริหารจัดการสินค้าเกษตร โดยสนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินการเชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน</p>	<p>17) การพัฒนาสินค้าเกษตรและอาหารไทยยังไม่มี การใช้องค์ความรู้เป็นฐานอย่างเต็มที่ ขาดกระบวนการวิจัยและพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทำให้ขาดการพัฒนาการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร (Value added) หรือการสร้างคุณค่าสินค้าเกษตร (Value Creation) โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น สินค้าวัตถุดิบการเกษตร สมุนไพร และบรรจุภัณฑ์</p> <p>18) เกษตรกรมีเงินทุนไม่เพียงพอ</p> <p>19) สถาบันเกษตรกรบางส่วนยังขาดการรวมกลุ่ม และการจัดการอย่างเป็นระบบ</p> <p>20) ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มจังหวัดยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนการผลิตและผลผลิตต่อหน่วย กับประเทศคู่แข่ง ประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรของไทยหลายชนิดยังด้อยกว่าคู่แข่ง เช่น ประเทศเวียดนาม นอกจากนี้ การจำหน่ายผลผลิตส่วนใหญ่ อยู่ในรูปสินค้าขั้นปฐม วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปอย่างง่าย</p> <p>21) การผลิตสินค้าทางการเกษตรของเกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับรองมาตรฐานที่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด</p> <p>22) วิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายในตลาดสมัยใหม่ที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า</p>
<p><u>7. ค่านิยมร่วม (Shared Values)</u></p> <p>18) เกษตรกรมีความภูมิใจในการทำการเกษตร</p>	<p>23) เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติในการทำการเกษตรตามที่เคยปฏิบัติมาแต่ดั้งเดิม ทำให้สินค้าเกษตรไม่มีคุณภาพ และมีต้นทุนการผลิตสูง</p> <p>24) เกษตรกรยังมีค่านิยมการใช้สารเคมี และมี การใช้สารเคมีจำนวนมาก</p>

ตารางผนวกที่ 46 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดย PESTEL Analysis

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
<p><u>1.ด้านการเมือง</u></p> <p>1) เป็นสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ทำให้มีโอกาสในการส่งออกสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น และมีการนำเข้าวัตถุดิบ/สินค้าสำเร็จรูปจากอาเซียนที่มีคุณภาพในราคาที่ถูกลง</p> <p>2) การเปิดเสรีทางการค้า และข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปฏิบัติตามข้อผูกพันทางการค้า ภายใต้กรอบ WTO ซึ่งมีการกำหนดข้อตกลงที่เข้มงวดขึ้นเกี่ยวกับสุขอนามัยและความปลอดภัยของอาหารซึ่งจะเป็นการผลักดันและยกระดับให้เกษตรกรผู้ผลิตอาหารมีความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้ผลิตได้ตามมาตรฐาน และจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภคมากขึ้น</p>	<p>1) กฎระเบียบกติกาใหม่ ๆ และการเปิดเสรีการค้าการลงทุน โดยเฉพาะมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการแรงงาน สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เป็นต้น ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการ ที่ส่งออกสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศทำได้ยากขึ้น รวมทั้งมีต้นทุนในการผลิตที่สูงขึ้น และมีผลกระทบต่อระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ</p> <p>2) การเปิดเสรีทางการค้าและการลงทุน ทำให้เกิดผู้ประกอบการใหม่และการเข้าสู่ตลาดของสินค้ามากขึ้น ส่งผลให้เกิดการแข่งขันสูงขึ้นด้วย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและผู้ประกอบการไทย ที่ความสามารถในการแข่งขันยังไม่เท่าเทียมกับต่างประเทศหรือไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และตลาดใหม่หรือฐานลูกค้าใหม่</p>

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
<p><u>2.ด้านเศรษฐกิจ</u></p> <p>3) มีระบบโลจิสติกส์เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นโอกาสในการกระจายสินค้าเกษตร ส่งเสริมการค้าการลงทุน รวมทั้งการเชื่อมโยงทางรถไฟภายในประเทศกับรถไฟความเร็วสูงในพื้นที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเชื่อมโยงต่อไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน</p> <p>4) มีเส้นทางคมนาคมทั้งถนน ทางรถไฟ และเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ สามารถกระจายสินค้าทางการเกษตรจากแหล่งผลิตไปยังผู้บริโภคทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ</p> <p>5) มีจุดผ่านแดนถาวรที่สำคัญและสะดวกต่อการส่งออกและนำเข้าสินค้าด้านการเกษตรกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีรถไฟความเร็วสูง จีน-ลาว อยู่ใกล้จังหวัดหนองคาย</p> <p>6) มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เขิงนิเวศน์และวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง</p> <p>7) เป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญและมีความหลากหลาย</p> <p>8) มีช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเพิ่มมากขึ้น เช่น ช่องทางการตลาดรูปแบบใหม่ตลาด online</p> <p>9) ประเทศเพื่อนบ้านมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีความต้องการสินค้าเกษตรและบริการมากขึ้น</p>	<p>3) ปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกชะลอตัว ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งในภาคการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตร และการจ้างแรงงานเกษตรของผู้ประกอบการไทย</p> <p>4) ราคาสินค้าเกษตรมีความผันผวนตลอดเวลาเป็นไปตามกลไกของตลาด</p> <p>5) ปัญหาการพึ่งพาพลังงาน เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ก๊าซธรรมชาติ และปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี อาหารสัตว์ จากต่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ทำให้เกษตรกรและผู้ประกอบการต้องรับภาระต้นทุนการผลิตและการขนส่งที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมทั้งส่งกระทบราคาพันธุ์พืช และราคาอุปกรณ์ทางการเกษตรที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นด้วย</p> <p>6) สินค้าเกษตรจากอาเซียนที่มีคุณภาพดีกว่า/ราคาถูกกว่า จะเข้ามาแข่งขันตลาดสินค้าเกษตร</p> <p>7) สถานการณ์สงครามทำให้เกิดอัตราเงินเฟ้อ ราคาน้ำมันสูงขึ้น และภาวะโรคระบาดอุบัติใหม่ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกสินค้าเกษตร</p> <p>8) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติ มีความผันผวนและแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะอุทกภัยและภัยแล้ง และการระบาดของโรคพืชสัตว์อุบัติใหม่ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านอาหารและรายได้ของเกษตรกร</p> <p>9) ผู้ประกอบการต่างชาติที่มีศักยภาพในการลงทุน มีแนวโน้มเข้ามาประกอบธุรกิจรวบรวม คัดแยก (ตั้งล้าง) และขนส่งผลผลิตทางการเกษตร แทนเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทำให้อำนาจเหนือตลาดโดยเป็นผู้กำหนดราคาซื้อ และลดอำนาจการต่อรองราคาของเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร</p>

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
<p><u>3.ด้านสังคม</u></p> <p>10) กระแสของสังคมโลกให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพ ประกอบกับโครงสร้างประชากรสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้มีความต้องการสินค้าและบริการด้านสุขภาพสูงขึ้น เช่น อาหาร มาตรฐานอินทรีย์ พีชสมุนไพร ซึ่งกลุ่มจังหวัดมีความพร้อมในด้านการผลิต</p> <p>11) ประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารรายใหญ่ของโลก ประสบปัญหาภัยธรรมชาติหรือเกิดภาพพจน์ที่เสียหายของสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน ขาดความปลอดภัย ตลาดต่างประเทศหลายประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่พัฒนาแล้ว จึงเริ่มมีการหาแหล่งนำเข้าทดแทนจากประเทศอื่น ๆ จึงเป็นโอกาสของสินค้าเกษตรและอาหารของไทยในการทดแทนและเพิ่มส่วนแบ่งตลาดโลก</p> <p>12) นักท่องเที่ยวต่างประเทศ ชอบแหล่งเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะคนไทยมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ และแบ่งปันที่แสดงถึงความเป็นมิตร จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่น และรวมความรู้เกี่ยวกับการเกษตร</p>	<p>10) แรงงานภาคการเกษตรมีทิศทางลดลงและอยู่ในวัยผู้สูงอายุ คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคอุตสาหกรรม</p> <p>11) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่ค่อยได้รับการพัฒนา และมีลักษณะคล้ายกัน บางส่วนยังขาดจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาด โควิด-19 มีการผ่อนคลาย แต่ยังมีข้อจำกัดในการรวมกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว</p>
<p><u>4.ด้านเทคโนโลยี</u></p> <p>13) ในการพัฒนาเทคโนโลยีด้านข้อมูล มีโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) โดยการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูล</p> <p>14) มีเทคโนโลยีระบบนำหยุดอัตโนมัติเพิ่มขึ้น (IOT)</p> <p>15) การนำเอาเทคโนโลยีที่เป็นเครื่องจักรทางการเกษตรทดแทนแรงงาน</p> <p>16) การเข้าถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตสะดวกและรวดเร็ว</p>	<p>12) งานวิจัยด้านเทคโนโลยียังเข้าไม่ถึงเกษตรกรและเกษตรกรมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมทั้งเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไม่สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกร</p> <p>13) การใช้เทคโนโลยีการเกษตรและเทคโนโลยีอาหารที่ทันสมัยมากขึ้น ลดทอนศักยภาพในการพึ่งพาตนเองและภูมิปัญญาของชาวบ้านของเกษตรกรและผู้ผลิตอาหารรายย่อยอย่างมาก อันเป็นต้นเหตุของความไม่มั่นคงทางอาหาร นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น</p>
<p><u>5.ด้านกฎหมาย</u></p> <p>17) สินค้าเกษตรมีการนำเข้า/ส่งออก ในหลายประเทศ เช่น จีน ออสเตรเลีย เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มการจัดทำข้อตกลง (MOU/เขตการค้าเสรี) ระหว่างประเทศไทยเพิ่มขึ้น</p>	<p>14) กฎระเบียบ กติกา มีบางประเด็นที่กำหนดอยู่ในข้อตกลง (MOU/เขตการค้าเสรี) มีบางข้อที่เป็นข้อจำกัด ทำให้เกษตรกรไม่สามารถส่งออกสินค้าได้ด้วยตนเอง เนื่องจากขาดเงินทุน และความรู้ด้านการนำเข้า/ส่งออก</p> <p>15) การเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนของประเทศ โดยเฉพาะมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี เช่น มาตรการแรงงาน สิ่งแวดล้อม สุขอนามัยและสุขอนามัยพืชเพิ่มมากขึ้น</p>

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Threats)
<p><u>6.ด้านสิ่งแวดล้อม</u></p> <p>18) กระแสความตื่นตัวของโลกเพื่อการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพเพิ่มขึ้น เช่น กระแสความนิยมอาหารอินทรีย์ อาหารปลอดสารพิษ โดยมีการรวมตัวเป็น กลุ่มองค์กรที่ชัดเจน และมีเครือข่าย/ประชาคมเชื่อมโยงทั้งระดับ ประเทศและระดับโลก ทิศนคติของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดช่องทางหรือโอกาสในการเพิ่มมูลค่าสินค้าและราคาให้กับสินค้าคุณภาพ</p>	<p>16) ประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญและใช้มาตรการความปลอดภัยด้านอาหารและมาตรการที่มีใช้ภาษีมาเป็นข้อจำกัดทางการค้า มีการเพิ่มข้อกำหนด/เงื่อนไขปรับเปลี่ยนกฎหมายต่างๆ อยู่ตลอดเวลา ทำให้มีความเข้มงวดและซับซ้อนมากขึ้น เช่น การกำหนดค่าสูงสุดของสารตกค้างที่อนุญาตให้มีได้ การให้มีระบบตรวจสอบย้อนกลับ การกำหนดมาตรการสวัสดิภาพสัตว์ เป็นต้น อาจส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตและการค้าสินค้าเกษตรและอาหารของไทย</p>

